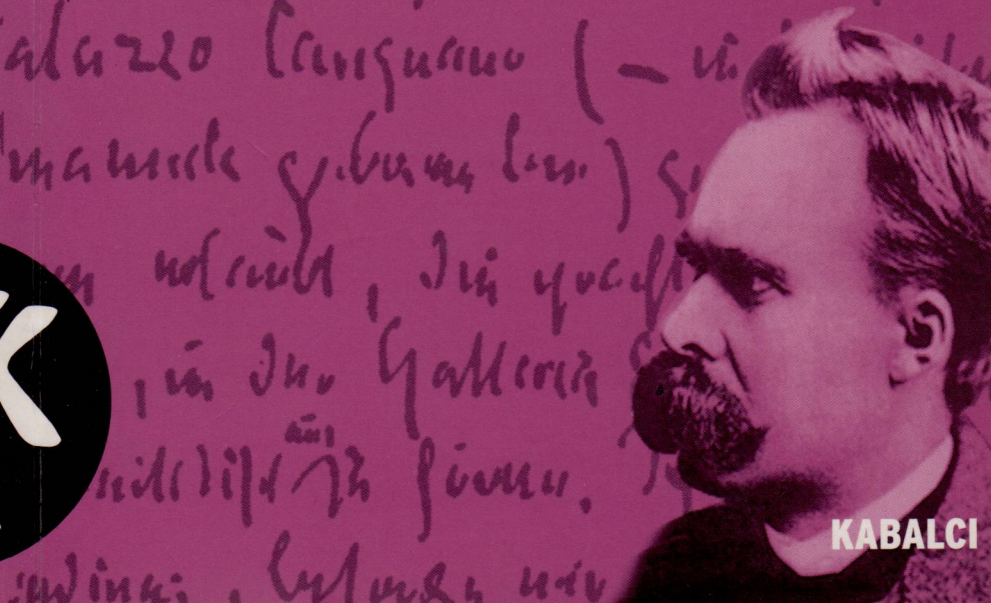
Georges Bataille

Nietzsche Üzerine

KABALCI

GEORGES BATAILLE

NIETZSCHE ÜZERİNE

KABALCI YAYINEVİ 112
Nietzsche Dizisi 3

Georges Bataille

Sur Nietzsche
© Editions Gallimard, 1945 (ONK)
© Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1998

Birinci Basım: 1998
İkinci Basım: Nisan 2000

Yayına Hazırlayan: Mustafa Küpüşoğlu

Kapak Tasarımı: Serdar Bal

Baskı: Yaylacık Matbaası

Mücellit: Yedigün Mücellithanesi

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B
Cağaloğlu 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Bataille, Georges
Nietzsche Üzerine
İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000
ISBN 975-7942-94-4

GEORGES BATAILLE

Nietzsche Üzerine
ŞANS İSTENCİ

Çeviren Mukadder Yakupoğlu

KABALCI YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

Giriş 9
Birinci Bölüm: BAY NIETZSCHE 27
İkinci Bölüm: DORUK VE DÜŞÜŞ 41
Üçüncü Bölüm: GÜNLÜK (Şubat-Ağustos 1944) 73
Şubat-Nisan 1944
"Çay Fincanı", "Zen" ve Sevilen Varlık 75
Nisan-Haziran 1944
Şansın Konumu 103
Haziran-Temmuz 1944
Zaman 151
Ağustos 1944
Sonsöz 191
EKLER 205
I. Nietzsche ve Nasyonal Sosyalizm 207
II. Nietzsche'nin İç Deneyimi 212
III. İç Deneyim ve Zen Mezhebi 215
IV. Jean-Paul Sartre'a Yanıt 218
V. Hiçlik, Aşkınlık, İçkinlik 228
VI. Gerçeküstücülük ve Aşkınlık 230

Hançerinin ucunda bir yürekle GIOVANNI *içeri girer.*

. . . . . .

GIOVANNI. – *Korku dolu kalpleriniz bu anlamsız görüntü karşısında sıkışıyorsa şaşırmayın. Eğer geçip giden yaşamın ve yarattığım güzelliğin tanığı olsaydınız, duygularınız böylesine cılız bir korkuya, böylesine cansız bir öfkeye kapılmazdı. Kızkardeşim benim! Ah! Kızkardeşim!*

FLORIO. – *Ne oldu?*

GIOVANNI. – *Eylemimin görkemi öğlen güneşini söndürdü ve öğleni gece yaptı...*

Ford.

Bir fahişe olması ne yazık.

Giriş

I

Benimle kavga mı edeceksiniz? Sizi uyarıyorum, fazla yaklaşmayınız: Yoksa elleriniz yanabilir. Çünkü görüyorsunuz, çok ateşliyim. Alevimin bedenimin dışına çıkmasını güçlükle önlüyorum.

1881-1886*

Beni yazmaya zorlayan şey, sanırım, delirme korkusu.

Doymamış bir istek gibi içimde süren ateşli, acı verici bir özleme katlanıyorum.

Gerginliğim bir anlamda çılgın bir gülme arzusuna benziyor: Bu gerginlik, Sade'ın kahramanlarını yakıp tutuşturan tutkulardan pek farklı olmasa da, kurbanların veya azizlerin gerilimine yakın...

Şundan kuşku duyamam: Bu hezeyan içimdeki insani yapıyı ortaya çıkarıyor. Ama, söylemek gerekir ki bu hezeyan dengesizliğe yol açıyor ve acı vererek dinginliğimi yok ediyor. Yanıyorum ve yönümü kaybediyorum ve sonunda bomboş hale geliyorum. Büyük ve zorunlu eylemler yapmayı tasarlayabilirim, ama hiçbiri ateşimi söndürmez. Ahlaksal bir kaygıdan, başka hedeflerden daha değerli bir hedef arayışından söz ediyorum!

Genelde ileri sürülen ahlaksal amaçlarla karşılaştırıldığında bu hedef be-

---

* Nietzsche'den alıntılar yazar adı verilmeden yapılmıştır; tarihler, ölümünden sonra yayınlanan notların tarihleridir.

nim gözümde ölçülemez büyüklüktedir: Bu amaçlar donuk ve yalancı gibidir. Ama eyleme dönüştürebileceğim amaçlar da tam da bu amaçlardır (bunlar tanımlanmış eylemlerin bir gerekliliği olarak belirlenmemiş midir?).

Doğrudur: Sınırlı bir iyilik kaygısı beni bazen yöneldiğim tepeye götürür. Ama bu dolambaçlı bir yoldan olur. O halde ahlaksal amaç, vesilesi olduğu aşırılıktan farklıdır. Ölçülemeyen şeyi ortaya çıkaran kutsal anlar, görkem durumları amaçlanan sonuçları aşarlar. Genel kabul gören ahlak, bu sonuçları, kurban etmenin amaçları ile aynı düzleme koyar; kurban etme, dünyaların özünü keşfeder ve onu sağlayan yok etme onun parçalanışını ortaya çıkarır. Ama kurban etme basit bir amaç için kullanılır. Bir ahlakın amacı her zaman varlıkların iyiliğidir.

(Tanrı'nın tek gerçek amaç olarak sunulduğu gün her şey görünürde değişmiştir. Sözünü ettiğim ölçülemezliğin sonuçta yalnızca Tanrı'nın aşkınlığı olduğundan kuşku duymuyorum. Bununla birlikte, bana göre, bu aşkınlık yalnızca elimdeki nesnenin geçip gidişidir. Eğer insanların tatmini yerine göksel Varlık'ın tatmini amaçlanırsa aslında hiçbir şey değişmez. Tanrı'nın kişiliği sorunu yok etmez, yalnızca yerini değiştirir. Yalnızca karışıklığı getirir: (dilediğince, gerektiğinde, Tanrı türündeki varlık ölçülemez bir öze sahip olur. Bunun önemi yoktur: Tanrı'ya hizmet edilir, onun hesabına davranılır: *o halde Tanrı, eylemin olağan amaçlarına indirgenebilir.* Eğer öte tarafa yerleşseydi onun hesabına hiçbir şey yapamayacaktık.*)*

2

İnsanın koşulsuz, en aşırı özlemi, ahlaksal bir amaçtan ve bir Tanrı'ya hizmetten bağımsız olarak *ilk kez Nietzsche tarafından dile getirilmiştir.*

Nietzsche bu özlemi tam olarak tanımlayamamış, ama onu canlandırmış ve her bakımdan üstlenmiştir. Bir dram gibi ifade edilen herhangi bir yükümlülüğe yanıt vermeden yanıp tutuşmak kuşkusuz bir çelişkidir. Buradan yola çıkarak öğütler vermek veya harekete geçmek olanaksızdır. Buradan şaşırtıcı

bir sonuç çıkar. Yakıcı bir durumu, kavranılabilir bir iyilik gibi verilmiş sonraki bir durumun koşulu yapmaktan vazgeçersek, önerilen durum saf durumdaki bir parıldama, boş bir tükeniş gibi görünür. Onu bir sitenin (veya bir Tan-n'nın, bir Kilise'nin, bir partinin) gücü ve yükselmesi gibi herhangi bir zenginleşmeye atfetme eksikliği nedeniyle bu tükeniş kavranılabilir bile değildir. Kaybedişin olumlu değeri görünürde ancak çıkar terimleriyle verilebilir.

Nietzsche bu zorluğun açıkça farkına varmamıştır. Başarısızlığını saptamak zorunda kalmıştır: Sonunda çölde konuştuğunu fark etmiştir. Zorunluluğu, iyiliği yok etmekle, ahlakın boşluğunu ve yalanını ortaya çıkarmakla dilin etkin değerini yıkıyordu. Ün gecikti, ama geldiğinde, bütün köprüleri çoktan yakmıştı. Hiç kimse onu beklentisine karşılık veremedi.

Bugün şunu söylemek gerektiği kanısındayım: Onu okuyanlar veya beğenenler onu maskaraya çeviriyorlar (bunu biliyordu ve söylemişti).[*] Ben hariç? *(Sadeleştiriyorum). Onun istediği gibi onu izlemeyi denemek, kendini aynı deneyime, onunla aynı kayboluşa bırakmaktır.*

Tanımlandığı şekliyle, insansal olabilirliğin, tüm olabilirliklerin bu bütünsel özgürleşmesi kuşkusuz denenmemiş tek olabilirliktir (kendi kendime yineliyorum: Sadeleştirerek, ben hariç (?)). Tarihin bu güncel noktasında, öğretilen anlaşılabilir doktrinlerin her birinde, öğretisinin bir ölçüde etkinlikle izlendiğini düşünüyorum. Nietzsche, kendi açısından yeni bir doktrin tasarladı ve yaydı, müridler edinmeye koyuldu, bir tarikat kurmayı düşlüyordu: Elde ettiği şeyden nefret etti... basit övgülerden!

Bugün şaşkınlığımı olumlamayı uygun buluyorum: Işığın çekimi gibi beni çeken aydınlık bir doktrinin bendeki sonuçlarını çıkarmaya çalıştım: Korkuyu ve çoğu zaman da yok olma duygusunu elde ettim.

---

[*] Bkz. daha ilerde, s. 34-35.

3

Yok olurken, sözünü ettiğim özlemi hiçbir şekilde terk etmeyecektim. Veya daha doğrusu bu özlem beni bırakmayacaktı: Ölecektim, ama yine de susmayacaktım (en azından böyle hayal ediyorum): Sevdiklerime de katlanmalarını veya sıraları geldiğinde yok olmalarını salık verecektim.

İnsanın özünde, varlığın özerkliğini, özgürlüğünü isteyen şiddetli bir devinim vardır. Kuşkusuz özgürlük çok çeşitli biçimlerde anlaşılıyor, ama günümüzde onun için ölünmesine kim şaşırır? Tanrı'yı bırakan ve iyiliği bırakan, bununla birlikte iyilik ve Tanrı için kendini öldürenlerin coşkusuyla yanan Nietzsche'nin karşılaştığı zorluklarla ben de karşılaştım. Betimlediği umut kırıcı yalnızlık beni çökertiyor. Ama ahlaksal kendiliklerden kopuş, solunan havaya öyle büyük bir hakikat katıyor ki, köle durumuna düşmektense sakat yaşamayı veya ölmeyi tercih ederim.

4

Nesnesini iyiliğin ötesine götüren ahlaksal bir arayışın öncelikle kayboluşa vardığını yazdığım sırada kabul ediyorum. Deneyimin aşılabileceği konusunda bana güven veren bir şey yok hâlâ. Acı verici bir deneyime dayanan bu itiraf, saldırırken veya kullanırken Nietzsche'nin konumuyla Hitler'in konumunu birbirine karıştıran kişiyle alay etmemi sağlıyor.

"Evim hangi yükseklikte? Çıkarken, bana getiren basamakları hiçbir zaman saymadım; nerede sona eriyorsa bütün basamaklar, benim damım ve evim orada."*

Kavranabilir hiçbir iyiliği amaçlamayan ve yine de onu yaşayan kişiyi tüketen bir gereksinim kendini böyle dile getiriyor.

---

* 1882-1884; *Güç İstenci*, Wurzbach baskısı, II, s. 388.

Şu sıradan ikircil durumla sözlerimi bitirmek istiyorum. Esinlenen kişinin önünde boşluktan başka bir şey açılmayan, komik biçimde kullanımsız kalan bir düşüncenin propagandalar düzeyine indirgendiğini görmek korkunçtur. Bazılarına göre Nietzsche'nin o dönem üzerinde çok büyük bir etkisi olacaktı. Bu fikir kuşku vericidir: Ahlaksal yasalarla alay etmek için kimse onu beklemiyordu. Nietzsche'nin özellikle politik bir tavrı yoktu: Onu sağcı veya solcu sanmalarına sinirlenerek hangisi olursa olsun her partiyi reddediyordu. Düşüncesinin herhangi bir davaya bağlanması fikrinden dehşete kapılıyordu.

Politika hakkındaki kesin duyguları, Wagner'den uzaklaşmasından kalmadır; sosyalist, Fransız sevmez, Yahudi düşmanı ... Wagner onun önünde Alman bayağılığını sergilediği gün yanılsamadan kurtulmuştu. Onun en çok nefret ettiği, özellikle Yahudi düşmanlığını simge olarak kullanan Hitler-öncesi eğimleri ile birlikte ikinci Reich'in ruhudur. Pangermanist propaganda onu tiksindiriyordu.

"Her şeyi kökünden kazıp atmayı seviyorum. Hatta Almanların baş küçümseyicisi olarak görünmek tutkularımdan biridir. Daha önce, yirmialtı yaşındayken onların karakterlerinin bende uyandırdığı güvensizliği dile getirmiştim (Üçüncü Mevsimsizlik, *s. 71): Almanlar benim için imkânsızlıktır; duyularımla tiksindiğim bir insan türünü hayal etmeye çalıştığımda sonunda her zaman karşıma bir Alman çıkıyor."* (Ecce Homo, *s. 157.) Eğer iyice araştırırsak şunu görürüz: Politik düzlemde* Nietzsche Almanya'nın kaba yazgısının peygamberi, habercisidir. *Bu yazgıyı ilk dile getiren odur. 1870'ten sonra Alman zihniyetini ele geçiren, bugün Hitlerci öfke içinde tükenen kapalı, kinci, aptal delilikten iğrenmişti. Tüm bir halkı baştan çıkaran, onu bu kadar vahşice uçuruma sürükleyen bundan daha öldürücü başka bir yanlışlık hiçbir zaman olmamıştır. Ama o 'kendinden tatmin olma' şenliğine katılmayı reddederek, baştan* kendini adamış *bu kitleden koptu. Katılığının sonuçları oldu. Almanya, kendisine dalkavukluk etmeyen bir dâhiyi bilmemeyi tercih etti. Yalnızca dışarıdaki ünü, çok sonraları kendi ülkesindekilerin dikkatini çekti... Bir insanla ülkesinin birbirlerine sırtını dönmesinin bundan da-*

ha iyi bir örneğinin olamayacağı kanısındayım: Tüm bir ulusun onbeş yıl boyunca bu sese kulağını tıkaması önemli değil mi? Bugün, yıkıma tanık olurken, Almanya en berbat yere götüren yollara girdiği sırada, Almanların en bilgesinin ve en cesurunun Almanya'dan vazgeçmesi olgusuna hayran olmalıyız: Almanya'dan tiksindi ve bu duygusuna engel olamadı. Bununla birlikte, şurda burda sapkınlıkta olduğu kadar Almanya'dan kurtulma girişiminde de, iş işten geçtikten sonra, çıkışın olmadığını kabul etmek, insanın elini kolunu bağlamıyor mu?

Birbirlerine zıt kutupta olan Nietzsche ve Almanya sonunda aynı yazgıya boyun eğeceklerdir: Saçma umutlar her ikisini de harekete geçirdi, ama boşunaydı. Harekete geçişteki bu trajik hiçlik hariç, aralarındaki her şey parçalanır ve birbirlerinden nefret ederler. Benzerlikler anlamsızdır. Nietzsche'yi alaya alma ve bu alayı onu çökertmek için kullanma alışkanlığına tutulunmamışsa: Hızlı bir okuma, uygun bir kullanımla –hatta düşmanı olduğu durumları elden bırakmadan– *doktrini olduğu gibi ele alınmış olacaktır: Yıkıcıların en şiddetlisi. Bu doktrini, değersizleştirdiği davaların yardımcısı haline getirmek yalnızca ona hakaret etmek değildir, aynı zamanda onu saymamaktır, seviyormuş gibi yaparken bile onu bilmediğini kanıtlamaktır. Benim yaptığım gibi, bu doktrinin gerektirdiği olabilirin ucuna gitmeyi deneyen kişi de sonsuz çelişkilerin alanı haline gelecektir. Bu paradoks öğretisini izlediği ölçüde, önceden verili davalardan biriyle kucaklaşmanın olanaksızlığını, yalnızlığın eksiksiz olduğunu görecektir.*

5

Aceleyle yazılan bu kitapta, bu görüş açısını kuramsal olarak geliştirmedim. Hatta bu tür bir çabanın sıkıcı olacağı kanısındayım. Nietzsche 'kanıyla' yazmıştı: Onu eleştiren veya daha doğrusu duyumsayan *kişi bunu ancak kendi kanını akıtarak yapabilir.*

Bu kitabı, Nietzsche'nin yüzüncü doğum gününde (15 Ekim 1944) yayım-

lanmasını arzulayarak yazdım. Almanların kaçışının yayımı mümkün hale getirmesini umut ederek şubat ayından ağustosa kadar yazdım. Kitaba sorunun kuramsal bir yönüyle başladım (ikinci bölüm, s. 41), ama bu kısa metin aslında yaşanmış bir deneyimin anlatımından başka bir şey değildir: Zaman içinde korku yükü artmış yirmi yıllık bir deneyimin anlatısı. Bu konuda bir anlaşılmazlığı gidermenin faydalı olduğu kanısındayım: Nietzsche 'güç istenci'nin filozofudur, kendini bu şekilde sundu, bu şekilde kabul edildi. Bence, Nietzsche daha çok kötülüğün filozofudur. Bana öyle geliyor ki, Nietzsche güçten söz ederken istediği şeye anlamını veren şey, kötülüğün çekiciliği, değeridir. Eğer böyleyse, şu bölüm nasıl açıklanabilir?

"KÖTÜ AŞÇI. – A: Sen kötü bir aşçısın, her yerde böyle söyleniyor! – B: Kuşkusuz! Herkesin kendi partisinden aldığı tadı bozuyorum, bu nedenle hiçbir parti beni bağışlamıyor." (ŞEN BİLGİ, 172.)

Diğer birçok düşünce gibi bu düşünce de, 'güç istenci' ilkesinden çıkarılan pratik, politik davranışlarla asla bağdaşmaz. Nietzsche yaşadığı sürece bu istenç yönünde yer alan her şeye karşı tiksinti duydu. Genel kabul gören ahlakı çiğneyip geçme zevkini hissetmemiş –hatta gerekliliğe boyun eğmiş– olsa bile, baskı yöntemlerinin (polis) yol açtığı tiksintiye kendini bıraktığından kuşku duymuyorum. İyilik karşısında duyduğu nefret onun tarafından özgürlüğün koşulu olarak doğrulanmıştır. Kişisel olarak, tavrının kapsamı hakkında hayale kapılmadan zorlamanın her biçimine karşıyım ve karşı olduğumu hissediyorum: yine de kötülüğü en uç ahlaksal arayışın konusu yapıyorum. Bunun nedeni kötülüğün, genel olarak bir iyilik amacıyla uygulanan zorlamanın zıttı olmasıdır. Kuşkusuz kötülük, ikiyüzlü bir yanlış anlaşılmalar dizisinin yapmak istediği şey değildir: Aslında, bir tabunun tedirgin edici biçimde yokoluşu, bir özgürlük değil midir?

Anarşizm ve özellikle adi suçluları öven basit doktrinler beni öfkelendiriyor. Gestapo'nun gün ışığına çıkan uygulamaları, serserilerle polisi birbirine bağlayan derin yakınlığı gösteriyor: İnanç, yasatanımaz insanlar kadar işkence yapmaya, baskı aygıtına vahşice hizmet etmeye yatkın hiç kimse yok-

tur. Hatta bireyin tüm haklara sahip olmasını talep eden kafası karışık bu güçsüzlerden de nefret ediyorum: Bireyin sınırı yalnızca başkasının hakları içinde değil, daha da kesin olarak halkın hakları içinde verilmiştir. Her insan halka bağımlıdır, onun acılarını veya zaferlerini paylaşır, lifleri canlı bir kitlenin parçasıdır (zor zamanlarda daha az yalnız değildir).

Bireyin topluma veya iyiliğin kötülüğe zıtlığının bu büyük zorluklarının ve genel olarak ancak yadsıyarak içinden çıkabildiğimiz bu çılgın çelişkilerin üstesinden, yalnızca –oyunun verdiği cesaretle indirilen– bir şans darbesinin özgürce gelebileceği kanısındayım. Olabilirin sınırlarına dayanmış yaşamın içine battığı bu yokoluş, bir geçiş şansını dışta bırakamaz. Mantıksal bir bilgeliğin çözümleyemediği şey, ne geriye çekilen ne de geriye bakan ölçüsüz gözü peklik, bunun üstesinden gelebilir. Bu nedenle, ahlakın özündeki sorunu ortaya koymayı ve eğer yapabilirsem çözmeyi istediğim, Nietzsche üzerine tasarlanmış bu kitabı ancak yaşamımı ortaya koyarak *yazabilirdim.*

Yalnızca yaşamım ve onun gülünç kaynakları, şansın kendisi olan Graal'i içimde izleyebilirlerdi. Şansın, güçten daha kesin olarak Nietzsche'nin eğilimlerine yanıt verdiği ortaya çıkıyordu. Yalnızca bir 'oyun', sonuçlar konusunda önyargıya varmadan, geçmişin bir biçiminden başka bir şey olmayan yan tutmaya genelde verilen gücü yalnızca geleceğe verirken, olabiliri çok önceden keşfetme özelliğine sahiptir. Kitabım, bir bölümüyle, söylemek zorundayım ki, çok zayıf olanaklarla atılan zarların günü gününe tutulan bir öyküsüdür. Günlüğümün sayfalarının tehlikeye attığı, özel yaşamımdaki kaygıların gerçekten komik olan bu yıllı bölümünden dolayı özür diliyorum: Bundan acı çekmiyorum, kendimle bile bile alay ediyorum ve içkinliğin içinde kaybolmak için bundan daha iyi bir yol bilmiyorum.

6

Kendimi tanımaktan ve gülünç olmaktan aldığım zevk, yine de, beni okuyanın yitip gitmeme engel olamayacağı kadar uzağa gitmez. Bu düzensiz

(böyle olmak zorunda olan) kitapta tartışılan temel sorun Nietzsche'nin yaşadığı, yapıtının çözmeye çalıştığı sorundur: Bütün olarak insanın sorunu.

"İnsanların çoğu, insanın eksik ve özel bir görünümüdür: Bir insan elde etmek için onları birbirine eklemek gerekir. Bu anlamda bütün dönemlerin, bütün halkların eksik olan bir şeyleri vardır; insanın ancak parça parça gelişmesi, belki de gelişimi için gereklidir. Aynı zamanda, söz konusu olanın aslında yalnızca sentetik insanı üretmek olduğunu ve aşağı insanların, büyük çoğunluğun ise, tasarlanan oyunun, vardığı noktayı gösteren binlerce yıllık bir sınıra benzeyen bütün insanı herhangi bir yerde ortaya çıkarmasını sağlayacak ilk belirtiler ve hazırlık çalışmaları olduklarını bilmek gerekmez mi?" (1887-1888; Güç İstenci, *II, s. 347.)*

Ama bu parçalanma ne anlama geliyor, daha doğrusu bu parçalanmanın nedeni nedir? Yoksa bunun nedeni özelleştiren ve verili bir etkinlikle sınırlanan bu eyleme *gereksinimi midir? Genel yarar için de olsa –ki genellikle durum bu değildir– her bir anımızı belirli bir sonuca bağımlı kılan etkinlik, varlığın bütünsel karakterini yok eder. Eyleyen kişi, kendi başına bütünlüklü olan bu varlık nedeninin yerine, herhangi bir özel amacı, daha az özel olan durumlarda, bir devletin büyüklüğünü, bir partinin zaferini koyar. Sıradan bir bitki eylemez, uzmanlaşmamıştır: Sinekleri löp etme konusunda uzmanlaşmıştır!*

Ancak herhangi bir şekilde eylem evresini aşarak bütünlüklü *var olabilirim. Tersi durumda, asker, meslekten devrimci, bilim adamı olabilirim ama 'bütün insan' olamam. İnsanın parçalı durumu aslında bir nesnenin seçimi ile aynı şeydir. Örneğin bir insan arzularını devlet iktidarının ele geçirilmesi olgusuyla sınırlarsa, eyleme geçer ve ne yapmak gerektiğini de bilir. Başarısızlığa uğramasının fazla önemi yoktur: Daha ilk anda, varlığını avantajlı biçimde zamana dahil eder. Her bir anı* faydalı *hale gelir. Seçilmiş amaca doğru ilerleme olanağı her anın içinde ona verilmiştir: Zamanı bu amaca doğru bir yürüyüş haline gelir (alışkanlıkla yaşamak diye adlandırılan şey budur). Hedefi, kendi ruhunun kurtuluşu olsa da değişmez. Her eylem insanı*

eksik bir varlık haline getirir. Bendeki bütünlük özelliğini, ancak eylemi reddederek, en azından eyleme ayrılan zamanın üstünlüğünü yadsıyarak koruyabilirim.

Yaşam, onu aşan belirli bir nesneye bağımlı olmadığında bütünlüğünü korur. Bu anlamda bütünlüğün öz olarak özgürlüğü vardır. Buna rağmen, yalnızca özgürlük için savaşarak bütün insan haline gelemem. Hatta böyle savaşmak, başka eylemler arasında bana en uygun düşen eylem olsa da, içimdeki bütünlük durumuyla savaşımımı birbirine karıştıramam. Beni, sakatlanmış varoluşun üstüne çıkaran şey, özel bir baskıya karşı olumsuz savaşım olmayıp özgürlüğün olumlu uygulanışıdır. Her birimiz özgürlük için savaşmanın öncelikle özgürlüğü yabancılaştırdığını acı bir biçimde öğreniyoruz.

Daha önce söylemiştim, özgürlük uygulaması kötülüğün tarafındadır, buna karşın özgürlük için savaşım, bir iyiliğin ele geçirilmesidir. Bu haliyle yaşam bende bütünse onu parçalamadan, ister bir başkasının, ister Tanrı'nın, istersе de kendi iyiliğimin hizmetine sokmadan duramam. Bir şey elde edemem, yalnızca verebilirim ve bir başkasının çıkarını hiçbir zaman amaç edinmeden, hesapsız kitapsız bağışta bulunabilirim. (Bu bağlamda başkasının iyiliğini bir aldatmaca gibi görüyorum, çünkü başka birinin iyiliğini istiyorsam bunun nedeni onun iyiliğini kendiminkiyle özdeşleştirdikçe kendi iyiliğimi bulma isteğimdir. Bütünlük, bendeki bu aşırılıktır: Bu bütünlük boş bir özlemden, yalnızca yanma arzusu –bu tam bir arzudur– *nedeniyle kendini tüketmenin mutsuz arzusundan başka bir şey değildir. Bu nedenle bütünlük, sözünü ettiğim gülme isteği, zevke, ermişliğe, ölüme duyulan dayanılmaz istektir... Artık yerine getireceği başka bir görevi yoktur.)*

7

Böyle tuhaf bir sorun ancak yaşanırsa kavranılabilir. Sınırsız işler bize dayatılıyor diyerek sorunun anlamını tartışmak kolaydır. Hiç kimse sorunun gerçekliğini yadsımayı düşünmüyor. İnsanın bütünlüğünün –kaçınılmaz te-

rim budur– şimdiden iki neden için ortaya çıktığı doğrudur. Birinci neden olumsuzdur: Uzmanlaşma, her yanda kaygılandırıcı noktaya varmıştır. İkinci neden: Bununla birlikte ezici işler günümüzde kesin sınırları içinde *ortaya çıkıyorlar.*

Görüş alanı eskiden karanlıktı. Ciddi amaç öncelikle bir sitenin iyiliğiydi, ama site tanrılarla karışıyordu. Daha sonra amaç ruhun kurtuluşu olmuştu. Her iki durumda da eylem, bir taraftan sınırlı, kavranılabilir bir amacı, diğer taraftan bu dünyada ulaşılamayan (aşkın) olarak tanımlanan bir bütünlüğü elde etmeye çalışıyordu. Modern koşullardaki eylemin olabilirliğe tamamen uygun, kesin amaçları vardır: İnsanın bütünlüğünün artık mitsel bir özelliği yoktur. Ulaşılabilir gerçeklik olan bütünlük verili ve maddi olarak tanımlanmış görevlerin yerine getirilmesine bağlıdır. Eylem uzaktadır: Zihinleri kendine bağımlı kılan bu görevler onları parçalar. Bütünlük, bu görevlerden ayırt edilemez.

Zorunlu çalışma nedeniyle içimizde gelişimini tamamlayamayan bu bütünlük bu çalışmanın içinde de verilidir. Bir amaç olarak değil de –amaç dünyanın değişmesi, insana uygun hale getirilmesidir– kaçınılmaz bir sonuç gibi verilidir. Değişmenin sonunda, insanın parçalanmış bir yönünden başka bir şey olmayan dünyayı-değiştirme-görevine-bağlı-insanın kendisi de bütün-insan haline gelecektir. Bu sonuç, insanlık açısından uzak görünüyor, ama tanımlanan *görev bu sonucu betimliyor: Bu sonuç bizi, ne tanrılar (kutsal site) gibi, ne de ruhun ölümsüzlüğü gibi aşkınlaştırmıyor; sonuç, bağlı-insanın içkinliği içindedir... Bunu düşünmeyi daha sonraya erteleyebiliriz, buna rağmen bu sonuç bize yakındır; eğer insanlar, ortak varoluşları içinde, şimdiden bunun bilincine açıkça varmazlarsa, onları bu kavramdan ayıran şey ne insan olma (ve tanrı olmama) olgusu, ne de ölü olmama olgusu olur: Geçici bir zorunluluktur bu.*

Aynı şekilde, savaştaki bir insan yalnızca düşmanı ortadan kaldırmayı (geçici olarak) düşünmek zorundadır. Kuşkusuz, kısa süreli ateşkes dönemlerinde, barış zamanının kaygılarına izin vermeyen şiddetli savaş pek yoktur.

Ama bu kaygılar anında önemsizleşir. En sert kafalar bu yumuşama dönemlerini hesaba katarlar ve bu dönemlerin ciddiyetini ortadan kaldırmaya özen gösterirler. Bir anlamda hata yaparlar: Ciddiyet, aslında, kanın akıtılma nedeni değil midir? Ama hiçbir şey olmaz: Ciddiyetin kan olması gerekir; eylemin zorunluluklarından kurtulmuş ve parçalanmamış, kavgasız, özgür yaşamın havailiklerle ortaya çıkması gerekir: Tanrılardan, ruhun kurtuluş kaygısından kurtulmuş bir dünyada, 'trajedi' bile yalnızca bir eğlencedir – yalnızca tek bir etkinliğin hedeflediği amaçlara bağımlı bir yumuşamadır.

İnsanların varlık nedeninin –küçük kapıdan– bu giriş biçiminin birden fazla üstünlüğü vardır. Bu şekilde, bütünlüklü insan ilk olarak havai bir yaşam seviyesinde, içkinlik içinde ortaya çıkar. Özünde trajik de olsa, bu insana gülmek zorundayız. Bu, özgürleştiren bir perspektiftir: En kötü yalınlık, çıplaklık o insanda elde edilmiştir. Ciddi davranışlarıyla, ölüme yakın yaşamlarıyla beni boş bir insan, ham bir hayalci gibi (eşref saatimde onların yanındayım) tanımlayan kişilere karşı minnettarım – şaka yapmıyorum. Aslında, bütün insan, içinde aşkınlığın yıkıldığı, hiç kimsenin artık ondan ayrılmadığı bir varlıktan başka bir şey değildir: Biraz soytarı, biraz Tanrı, biraz çılgın ... bu, saydamlıktır.

8

Eğer bütünlüğümü kendi bilincimde gerçekleştirmek istiyorsam, tüm insanların büyük, komik, acılı sarsıntılarına ilgili olmalıyım. Bu hareket tüm yönlere doğru gider. Kuşkusuz sağduyulu bir eylem (verili bir yöne doğru giderek) bu tutarsızlığın içinden geçer, ama çağdaş insanlığa (tıpkı geçmiş dönemin insanlığına olduğu gibi) parçalı görünümü veren tam da bu tutarsızlıktır. Bu verili anlamı bir an için unutursam, kaprislerin, yalanların, acıların ve gülüşlerin Shakespearevari traji-komik bütünüyle karşı karşıya kalırım: İçimde içkin bir bütünlüğün bilinci ortaya çıkar, ama bir parçalanma gibi: Tüm varoluş bir anlamın ötesine yerleşir; bu varoluş, neyse o olan, kendini

aşamayan, eyleyerek kendine bir anlam veremeyen insanın, anlamsızlık olarak dünyadaki bilinçli bulunuşudur.

Bu bütünlük bilinci, bir ifadeyi kullanmanın birbirine zıt iki tarzıyla ilgilidir. Anlamsızlık genelde basit bir olumsuzluktur, yok edilmesi gereken bir nesne için söylenir. Anlamdan yoksun olan şeyi reddeden eğilim aslında bütün olmayı reddeder, bu reddetme nedeniyledir ki içimizdeki varlığın bütünlüğünün bilincine varamayız. Ama zıt bir eğilimle, anlamdan bağımsız bir nesneyi aramayı anlamsızlık diye nitelersem, hiçbir şeyi yadsımış olmam, tüm yaşamın sonunda bilinçte aydınlandığı olumlamayı dile getirmiş olurum.

Bu bütünlük bilincine ve kendi için olan insanın bu bütünlüklü dostluğuna doğru giden yol, aslında ciddiyetten yoksun olarak görülür. Bu yolu izleyerek gülünç duruma düşüyorum, tüm insanların (büyük değişimlere yol açan şey bir kenara bırakılıp birlikte ele alınan insanların) kararsızlığına ben de sahip oluyorum. Bu şekilde Nietzsche'nin hastalığını hesaba katmak istemiyorum (göründüğü kadarıyla bu hastalık organik kökenlidir): Bununla birlikte, bütünlüklü insana yönelik ilk hareketin deliliğin eşdeğeri olduğunu söylemek gerekir. İyiliği salıveriyorum ve aklı (anlamı) salıveriyorum, etkinliğin ve bu etkinliğin birbirine bağladığı yargıların beni ayırdığı uçurumu ayaklarımın altında kendi ellerimle açıyorum. En azından, bütünlüğün bilinci bende öncelikle umutsuzluk ve krizdir. Eylem perspektiflerini terk edersem, mükemmel çıplaklığım ortaya çıkar. Çaresiz, dayanaksız olarak dünyadayım, çöküyorum. Yalnızca şansın beni yönlendirebileceği sonu olmayan bir tutarsızlıktan başka çıkış yok.

9

Kuşkusuz, insanın elini kolunu bağlayan böyle bir deneyim ancak diğer tüm deneyimler denenmiş, tamamlanmış ve tüm olabilirlikler tüketilmişse gerçekleştirilebilir. Bu deneyim, ancak en son aşamada bütün insanlığın olayı ha-

line gelebilir. Günümüzde sadece çok yalnız bir birey, zihin karışıklığının ve aynı zamanda yadsınamaz bir güçlülüğün yararına bu deneyi yapabilir. Şans ona yardım ederse, düzensizliğin içinde umulmadık bir dengeyi ortaya çıkarabilir: Dengenin bu tanrısal durumu, sürekli etkili olan yürekli bir yalınlık içinde, derin ama ip üzerinde dengede durmaya çalışan uyumsuzluğu dile getirdiği için, "güç istenci"nin bu dengeye hiçbir şekilde ulaşamayacağını düşünüyorum. Anlatmak istediğim şey, bir son olarak ele alınan "güç istenci"nin bir geriye dönüş olduğudur. Onu izlersem köleleştirici parçalanmaya geri dönmüş olurum. Yeniden kendime bir görev vermiş olurum ve böylece istenen gücün kendisi olan iyilik beni yönetmiş olurdu. Zerdüşt'ün gülüşünün ve dansının ifade ettiği hafiflik ve kutsal aşırılık yok olmuş olurdu ve uçurumun üzerinde asılı mutluluk yerine yerçekimine ve Kraft durch Freude*'nin köleliğine sımsıkı bağlanmış olurdum. "Güç istenci"nin belirsizliği giderildiğinde, Nietzsche'nin insana atfettiği yazgının insanı parçalanmanın ötesine yerleştirdiği görülecektir: Geriye doğru hiçbir dönüş mümkün değildir ve doktrinin derin elverişsizliği bundan kaynaklanır. Bir etkinlik taslağı, bir amaç ve bir politika oluşturma girişimi* Güç İstenci*'nin notlarında ancak bir kargaşaya varmaktadır. Nietzsche'nin tamamlanmamış son yapıtı olan* Ecce Homo*, amaç yokluğunu, yazarın her tasarıya karşı çıkışını onaylamaktadır.[*] Eylem açısından bakıldığında, Nietzsche'nin yapıtı bir başarısızlıktır – en savunulamaz başarısızlıklardan biridir. Yaşamı eksik bir yaşamdır ve aynı zamanda yazılarını kullanmayı deneyen birinin yaşamıdır.*

10

Artık bundan bir an için bile kuşku duyulmasın: *Bütünlük içindeki bu eksiksiz yok olmayı* yaşamadan *önce, Nietzsche'nin yapıtından tek bir söz bile işitilmemiştir: Bu felsefe yok olmasının dışında yalnızca bir kargaşadır,*

[*] Bkz., s. 117.

daha da kötüsü (faşistler gibi, bazı bölümleri, yapıtın geri kalan kısımlarının yadsıdığı amaçlara hasrederek) eksiklik yoluyla yalanlara bahane olarak kullanılması. Şimdi yazdıklarımın daha büyük bir dikkatle okunmasını istiyorum. Anlaşılacaktır: Önceki eleştiri onaylamanın örtük biçimidir. Bu eleştiri bütün insanın şu tanımını doğrulamaktadır: Yaşamı "nedensiz" bir şenlik olan insan; *sözcüğün bütün anlamlarıyla şenlik, asla boyun eğmeyen, bir gülüş, bir dans, bir alem; amaçlarla, malzemeyle ve ahlaklarla alay eden bir kurban etme.*

Bundan önceki şey, bir ayrışmanın gerekliliğini işin içine sokar. Eskiden kollektif, bireysel, aşırı durumlar amaçlarla güdülenmişlerdi. Bu amaçlardan bazılarının artık anlamı yoktur (kefaret, ruhun kurtuluşu). Toplulukların iyiliği şimdi artık etkinliği kuşkulu olan araçlarla değil, doğrudan eylemle aranıyor. Bu koşullardaki uç durumlar sanat alanının içine girmektedir ki, bu durum da sakıncasız değildir. Edebiyat (kurmaca) geçmişteki tinsel yaşamın, şiir (sözcüklerin *düzensizliği) ise* gerçek *trans durumlarının yerine geçmiştir. Sanat, gerçek yaşamı reddetme özgürlüğünün bedelini ödeyerek, eylemin dışında küçük özgür bir alan oluşturur. Bu bedel ağırdır ve kaybedilen gerçeği yeniden bulmayı düşlemeyen çok az yazar vardır: Ama bunun için diğer yönde bedel ödemeleri, özgürlüğü reddetmeleri ve bir propagandaya hizmet etmeleri gerekmektedir. Kendini kurmacayla sınırlandıran sanatçı bütünlüklü bir insan olmadığını bilmektedir, ama aynı durum propagandanın edebiyatçısı için de söz konusudur. Sanatın alanı bir anlamda bütünlüğü kucaklar: Yine de bu bütünlük, ne olursa olsun sanatçıdan kaçar.*

Nietzsche, zorluğu çözmekten *uzaktadır, Zerdüşt de bir şairdir ve hatta edebi bir kurmacadır! Ne var ki bunu hiçbir zaman kabul etmemiştir. Övgüler onu öfkelendirmiştir. Coşmuş, çıkışı her yönde aramıştır.* Hiçbir amacı olmamak *ve hiçbir davaya hizmet etmemek anlamına gelen Arian'ın ipini hiçbir zaman kaybetmemiştir: Davanın insanın kolunu kopardığını biliyordu. Ama diğer yandan dava yokluğu da insanı yalnızlığın içine fırlatıyordu: Bu, çöl hastalığıdır, büyük sessizliğin içinde kaybolan bir çığlıktır...*

Davet ettiğim anlayış, hiç kuşku yok ki, aynı çıkışsızlığa dahildir: Aynı coşkulu işkenceyi gerektirir. Bu anlamda sonsuz dönüş fikrini tersine çevirmeyi düşünüyorum. Bu, parçalayan sınırsız yinelemelerin vaadi olmayıp, dönüşün içkinliği içinde kavranan anların birdenbire amaç gibi ortaya çıkmalarıdır. Anların tüm sistemler tarafından *araç olarak görüldükleri ve saptandıkları unutulmasın: Her ahlak şöyle der: "Yaşamımızın her anı* güdümlenmiş *olmalıdır". Dönüş, anı* güdümsüzleştirir, *yaşamı amaçtan kurtarır ve böylece öncelikle yaşamı yıkıma götürür. Dönüş, dramatik tarz ve bütünlüklü insanın maskesidir: Bu, her anı bundan böyle güdümlenmiş olan insanın çölüdür.*

Dolambaçlı bir yol aramak boşunadır: sonunda seçmek gerekir; bir tarafta çöl, diğer tarafta sakatlanma. Sefalet bir paket gibi bırakılmaz. Bir boşluk içinde asılı olan uç anların ardından hiçbir umudun yatıştıramayacağı depresyonlar gelir. Bununla birlikte, bu şekilde yaşanmış olan şeyin bilincine açıkça varırsam, çıkışı olmadığı yerde artık aramam gerekmez (bu nedenle, kendi eleştirime bağlı kaldım). Nietzsche'nin arzusuna bağlı amaç yokluğundan nasıl olur da sonuçlar çıkaramayız? Hiç acımaksızın şans –ve şans arayışı– tek bir çareyi temsil ediyor (bu kitap bu çarenin geçirdiği değişimleri betimlemiştir). Ama bu şekilde kararlılıkla ilerlemek, hareketin içinde bile zorunlu bir ayrışmayı içerir.

Genelde anlaşıldığı anlamıyla eylem adamının bütünlüklü bir insan olamayacağı doğru olsa da, bütünlüklü insan, eylemde bulunma olasılığını korur. Bununla birlikte bu koruma, eylemin, kendisine (tek kelimeyle, akla) ait olan ilkelere ve amaçlara indirgenmesi koşuluna bağlıdır. Eylem, bütünlüklü insanı aşamaz (yönetemez): Böyle olsaydı bütünlüğünü kaybederdi. Buna karşılık, bütünlüklü insan da eylemi aşamaz (onu amaçlarına bağımlı kılamaz): Böylece bir neden gibi tanımlanmış ve güdülenmelerin çarkı içine girmiş, yok olmuş olur. Bir yanda her şeyin akla yatkın (akılcı) olduğu nedenler dünyasını, diğer yanda anlamsızlığın (her anlamdan bağımsız) dünyasını birbirlerinden ayırt etmek gerekir. Her birimiz bir yönümüzle bu dünyalardan birine, diğer

bir yönümüzle de diğerine aitizdir. Bağlantısız olan şeyi ancak bilgisizliğin içinde bilinçle ve açıklıkla ayırt edebiliriz. Bana göre akıl ancak kendisi tarafından sınırlandırılabilir. Eylemde bulunduğumuzda, eylemlerin akılcı düzeninin ve hakkaniyetin nedenlerinin dışında başıboş gezeriz. Her iki alan arasında, kabul edilebilir olan tek bir ilişki vardır: Eylem bir özgürlük ilkesi tarafından akılcı olarak sınırlandırılmalıdır.[*]

Geriye kalan sessizliktir.

---

[*] Ateşin, deliliğin, bütünlüklü insanın payı –*lanetli pay*– liberal ve akılcı kurallara göre akıl tarafından verilmiştir (dışarıdan bahşedilmiştir). Bu, akıldışı etkinlik olarak kapitalizmin mahkûm etmesidir. Bütünlüklü insan (onun akıldışılığı), her aşkınlık olasılığını bir tuzak ve bütünlüğünün kaybı olarak gördüğü eylemin dışında kendini bulduğu andan itibaren, eylem alanındaki akıldışı (feodal, kapitalist) tahakkümlere karşı çıkarız. Kuşkusuz Nietzsche nedenini fark etmeden terk edişin zorunluluğunu hissetmişti. Bütünlüklü insan, başkalarının *amacı* için kendini feda etmeyi reddederse bütünlüklü olur: eğer buna aldırmazsa köleleşir, özgürlüğün berisinde, feodal veya burjuva sınırların içinde kalır. Nietzsche'nin hâlâ toplumsal aşkınlığa, hiyerarşiye tutunduğu doğrudur. İçkinliğin içinde kutsal olan hiçbir şey yoktur, demek şu anlama gelir: Eskiden kutsal olan şey artık *bir işe yaramamalıdır*. Özgürlükle gelen zaman gülmenin zamanıdır: "Trajik yapıların yıkıldığını görmek ve buna gülebilmek..." (Yeni ahlaksal aşkınlıklara bağlanmak yerine, önermeyi şimdiki olaylara uygulamaya cesaret edecek miyiz?) Nietzsche, özgürlüğün, terk edişin, gülüşün içkinliğinde, öncelikle –kölelikteki özgürlükler olan– aşkınlığın bayağı biçimlerine hâlâ bağlayan şeyin (genç ahlakdışılığı) kökünü kazıyordu. Kötülüğün tarafını tutmak, özgürlüğün tarafını tutmaktır, "özgürlük, her engelin aşılmasıdır".

Birinci Bölüm

BAY NIETZSCHE

Ama Bay Nietzsche'yi orada bırakalım...

Şen Bilgi.

I

Dünyanın, rastlantıların ve hayvanların, –memelilerin, böceklerin– devasa oyununun kendilerinden –veya onları sınırlayan zorunluluklardan– çok, sınırsızın, kaybedilenin, göğün kavranılamayışının çapında olduğunu düşünen tuhaf insanların ortasında yaşadığımı söyleyebilirim. Bu güleç varlıklar için Bay Nietzsche genel olarak önemsiz bir sorundur... ama belli oldu ki...

Bu insanlar kuşkusuz çok azlar... bunu öncelikle söylemeliyim.

Yeryüzündeki dostlarım, pek azı hariç, Nietzsche'nin de dostlarıdır.

Blake veya Rimbaud ağır ve ürkekler.

Proust'un masumiyeti, dışarının rüzgârlarına karşı koyuşundaki bilgisizliği onu sınırlıyor.

Yalnızca Nietzsche *biz* diyerek bana bağlı oldu. *Topluluk* yoksa, Bay Nietzsche bir filozoftur.

Bana şöyle diyor : "*Tanrı'nın ölümünü*, büyük bir reddedişe ve *kendi üzerimizde sürekli bir zafere* dönüştürmezsek, bu kaybın bedelini ödemek zorunda kalırız." (1882-1886; *Güç İstenci*, II, s. 183.)

Bu tümcenin tek bir anlamı vardır: Tanrı'nın ölümünü anında *en uç noktasına* kadar yaşıyorum.

Hiçbir şeye güvenemeyiz.

Yalnızca *biz* güvenilirdir.

Gülünç bir sorumluluk *bize* düşüyor ve *bizi eziyor*.

Günümüze kadar insanlar her şeye, birbirlerine –veya Tanrı'ya– güveniyorlardı.

Yazarken gök gürültüsünü ve rüzgârın uğultusunu dinliyorum: Yeryüzünün zaman içindeki fırtınalarını, gürültüsünü, şimşeğini keşfediyorum. Baştan sona gürültülerle dolu ve kalbimin kanı pompalaması kadar basit bir şekilde ölümü pompalayan bu sınırsız zamanda ve gökte aniden şiddetlenen canlı bir devinimin beni sürüklediğini hissediyorum. Penceremin kanatları arasından, savaşların kudurganlığını, yüzyılların öfkeli mutsuzluğunu da alıp götüren sonsuz bir rüzgâr esiyor. Yıldırım aşkına gerekli olan körleşmeyi ve kanı talep eden bir öfkem yok mu benim de? Artık yalnızca, –ölümü gereksinen– bir nefret çığlığı olmak isterdim –ve birbirlerini parçalayan köpeklerden daha güzel bir şey yoktur!– ama ben yorgunum, heyecanlıyım...

"Şimdi tüm hava ısındı, yeryüzünün soluğu kavruldu. Şimdi hepiniz çıplak, iyi ve kötü, geziniyorsunuz. Ve bu, bilgiye tutkun insan için, bir şenliktir." (1882-1884; *Güç İstenci*, II, s. 9.)

"Düşünürlerin en derini yazgıları çevrimsel yollar izleyenler değildir: Devasa bir evreni olduğu gibi kendi içini de gören ve samanyollarını kendi içinde taşıyan kişi tüm samanyollarının ne kadar düzensiz olduğunu da bilir; bu samanyolları da kaosa ve varlığın labirentine kadar götürür." (ŞEN BİLGİ, 322.)

II

Talihsizlik bana günah duygusu veriyor: Şansımı kaçırmaya hakkım yok.

Ahlak yasasından kopuş bu istek için gereklidir. (Bu kesin davranışın yanında, eski ahlak ne kadar kolaydı!)

Şimdi, en uzak olasılığın ardındaki sert ve acımasız yolculuk başlıyor.

İyiliğin ötesindeki bir olasılığın fethi olmayan bir ahlak gülünç değil midir?

"Saygınlığı yadsımak, ama her övgüyü, hatta her kavrayışı aşan şeyi yapmak." (1865-1886; *Güç İstenci*, II, s. 384.)

"Eğer yaratmak istiyorsak, kendimize hiç verilmediği kadar büyük bir özgürlük vermek, böylece ahlaktan kurtulmak ve şenliklerle neşelenmek gerekir. (Geleceğin önsezileri! Geçmişi değil geleceği yüceltmek! Geleceğin mitini bulmak! Umut içinde yaşamak!) Şanslı anlar! Ardından perdenin yeniden inmesine izin vermek ve düşüncelerimizi kesin ve yakın amaçlara indirgemek!" (1882-1886; *Güç İstenci*, II, s. 262.)

Gelecek; zaman içindeki kendi uzantım değil, daha ileriye giden ve ulaşılan sınırları aşan bir varlığın vadesidir.

III

... yerleştiği yükseklik onu tüm zamanların münzevileri ve değeri bilinmemiş kişileriyle ile ilişkiye sokuyordu.

1882-1885

"Yalnızlar arasında yalnız olan bizler –çünkü bilimin etkisiyle ancak orada *olabiliriz*– neredeyiz, insan için bir arkadaşı nerede bulacağız? Eskiden herkes için bir kral, bir baba, bir yargıç arıyorduk, çünkü gerçek krallardan, babalardan, yargıçlardan yoksunduk. Daha ilerde bir *dost arayacağız* – insanlar bağımsız, göz kamaştıran sistemler haline gelecekler, ama *yalnız* olacaklar. Bu durumda mitolojik içgüdü bir dost arayacaktır." (1881-1882; *Güç İstenci*, II, s. 365.)

"Felsefeyi tehlikeli hale getireceğiz, felsefi bilgiyi degiştireceğiz, *yaşam için bir tehlike* olan bir felsefeyi öğreteceğiz: Yaşama bundan daha iyi nasıl hizmet edebiliriz? Bir fikir insanlığa ne kadar pahalıya malolursa, o kadar değerlidir. "Tanrı", "Vatan", "Özgürlük" fikirleri için kendini kurban etmekten çekinmiyorsa, tüm tarih bu tür kurban etmeleri çevreleyen dumandan ibaretse, "Tanrı", "Vatan", "Özgürlük" gibi bu popüler kavramlar karşısında "felsefe" kavramının üstünlüğü, felsefenin onlardan *daha pahalıya* mal olması, onlarınkinden daha büyük kıyımları gerektirmesi dışında nasıl kanıtlanabilir?" (1888; *Güç İstenci*, II. s. 127.)

Bu önerme tersine çevrildiğinde bile ilginçliğini sürdürüyor: Ni-

etzsche'nin doktrini için ölmeye kimse hazır olmadığına göre, doktrin hiç varolmamış demektir.

Bir gün kendi kanımla son sözlerimi yazma olanağım olsaydı şunu yazardım: "*Yaşadığım*, söylediğim, yazdığım –sevdiğim– her şeyin *iletildiğini* düşünüyorum. Böyle olmasa yaşayamazdım. Yalnız başına yaşarken, bir çölde yalnız okuyuculardan söz etmek! Edebiyatı – hafifçe okşamaları, kabul etmek! Benim yapabildiğim şey, elimden gelen tek şey – kendimi oynamaktı ve bugün savaş alanlarında amaçsızca yatan mutsuzlar gibi tümcelerimin içinde ölüyorum." "Benimle alay ediyor, sağ kalıyor," diyerek gülünsün, omuz silkinsin istiyorum. Doğrudur, sağ kalıyorum ve hatta anında neşe doluyorum, ama şunu kabul ediyorum: "Kitabımda, sana, tam olarak oyunun içinde olmadığım izlenimi veriyorsam, bu kitabı at; buna karşılık, eğer beni okurken, seni oyunun içine sokan hiçbir şey bulamıyorsan – dinle beni: Ölünceye kadar *tüm yaşamın* boyunca – okuman sendeki kokuşmuşluğu kokuşturuyor."

"YANDAŞLARIMIN TİPİ – *ilgi duyduğum herkese*, acıyı, terk edilişi, hastalığı, kötü muameleyi, onursuzluğu diliyorum; onların, ne kendilerini son derece küçümsemekten, ne de kendilerine güvensizliklerinin kurbanı olmaktan kurtulmamalarını diliyorum..." (1887; *Güç Istenci*, II, s. 282.)

Bunu istemeyen bir *toplulukta* insani hiçbir şey yoktur. Uzağa giden kimse ortak çabalara gereksinim duyar, en azından birbirini izleyen, tek bir kişinin elinden gelenle sınırlanmayan çabalara. Çevresindeki bağlantıları kesip attığında, bir insanın yalnızlığı bir *hatadır*. Bir yaşam küçük bir ilmekten başka bir şey değildir. Benden önce başkalarının başladığı deneyimi başkalarının sürdürmesini, benim gibi, benden önceki başkaları gibi, benim deneyimime *kendilerini ada-*

malarını isterim: *Olabilirliğin en ucuna kadar gitmek.*

Edebi bir boşluk varlığını sürdürdüğü ölçüde her tümce müzeliktir.

Hiçbir şeyin, önce bozulmadan, ardından da propaganda veya edebiyat tarafından içeriği boşaltılmadan anlaşılamaz olması, günümüz insanının gururudur!

Olabilirliğin de bir kadın gibi kendi gereksinimleri vardır: Kendisiyle birlikte en uca kadar gidilmesini ister.

Olabilirlikler müzesinin galerilerinde, cilalı parkeler üzerinde dolaşırken, zamanla içimizdeki kabaca politik olmayan şeyi, lüks (etiketli, tarihli) seraplarla sınırlandırırarak öldürürüz.

Utancın insanın elini kolunu bağlamadığının kimse farkında değildir.

Bir olabilirliği en uca kadar yaşamak, çok kişi arasında bir mübadeleyi gerektirir; bu kişiler, olabilirliği *kendi dışında bir olgu* gibi *üstlenirler* ve artık hiçbiri bir diğerine bağlı değildir.

Nietzsche önerdiği olabilirliğin varlığının bir topluluk gerektirdiğinden kuşku duymamıştır.

Bir topluluk arzusu onu sonsuzca coşturuyordu.

Şöyle yazmıştı: "Büyük bir düşünceyle baş başa kalmak dayanılmaz bir şeydir. Bu düşünceyi iletebileceğim ve bu düşünceden dolayı ölmeyecek insanları arıyor ve çağırıyorum." "*Yeterince derin bir ruh*" aramış, ama asla bulamamıştır. Boyun eğmek ve şöyle demek zorunda kaldı: "Ruhun en derin yerlerinden fışkıran böyle bir çağrının yanıtsız kalması, en dayanıklı insanı çökertecek ürkütücü bir deneyimdir: Bu durum, yaşayan insanlarla olan tüm bağlardan beni kurtardı."

Çektiği acı birçok notta dile getirilir ...

"Konuşman gerekecek zamana hazırlanıyorsun. Bazen yazmaktan utandığın gibi, belki o zaman da konuşmaktan utanırsın, belki de hâlâ kendini yorumlaman gerekli olacak, belki de eylemlerin ve çekimserliklerin *iletişime girmen* için hiçbir şekilde yeterli olmayacak! Öyle bir kültür dönemi gelecek ki çok uygun kaçmayacak: Bu durumda artık okunmuş olmaktan utanç duymayacaksın: Buna karşın şimdi seni yazar olarak değerlendiren herkes seni kırıyor; ve yazıların nedeniyle seni *öven* kimse bir sezgi eksikliği gösteriyor, seninle kendi arasına bir çukur kazıyor; seni bu şekilde yücelttiğini zannederken ne kadar küçüldüğünü keşfedemiyor. Şimdiki insanların okudukları zamanki ruh durumlarını biliyorum: Ne yazık! Çalışmayı istemek ve böyle bir durumu yaratmak için sıkıntıya girmek." (1881-1882; *Güç İstenci*, II, s. 109.)

"Yazgıları olan insanlar, kendilerini taşırken yazgılarını taşıyanlar, tüm kahraman hamallar ırkı. Ah! Bazen kendiliklerinden dinlenmeyi ne kadar çok isterler! Altında ezildikleri ağırlıktan onları en azından birkaç saat için kurtaracak sağlam sırtlara, güçlü yüreklere ne kadar da çok susamışlar! Ve bu susamışlık da ne kadar da boş!... Bekliyorlar, önlerinden geçen her şeyden pişmanlık duyuyorlar. Hiç kimse, acılarının ve tutkularının binde biriyle bile onlarla buluşmuyor, hiç kimse, onların hangi noktaya kadar beklemede olduklarını tahmin edemiyor... Sonunda çok geç de olsa şu temel sakınımı öğreniyorlar: Artık beklememek; ve ardında ikinci sakınım: Nazik, alçakgönüllü olmak, her şeye katlanmak ... kısacası o güne kadar katlandıklarından biraz daha fazlasına katlanmak." (1887-1888; *Güç İstenci*, II, s. 235.)

Yaşamım, Nietzsche'nin eşliğinde bir topluluktur, kitabım, bu

topluluğun ta kendisidir.

Şu birkaç satırı kendi hesabıma aktarıyorum:

"Bir aziz olmak istemiyorum, bir soytarı olarak kabul edilmeyi tercih ederim... Ve belki de bir soytarıyım... Buna rağmen –ama 'buna rağmen' değil, çünkü azizler kadar yalancı hiçbir şey hiçbir zaman olmamıştır– gerçek benim ağzımdan konuşuyor..."

Hiç kimsenin maskesini indirmeyeceğim...

Aslında Bay Nietzsche hakkında ne biliyoruz?

Kaygılara, sessizliklere zorlanmış... Hıristiyanlardan nefret eden... Başka şeylerden söz etmeyelim...

Dahası... o kadar azız ki!

IV

Mutlak bir hüzne sahip bu neşeli melodiler kadar dokunaklı hiçbir şey yoktur.

1888

"Tüm sürprizlere karşı kendini iyi savunduğu ve güçlendiği için artık kendi kendine yeten bu egemen kafadan siperlerini ve gizemini istiyorsunuz ve bununla birlikte aldatılmış meraklılar olarak, onun mülkünü çevreleyen yaldızlı parmaklıklar arasından merak içinde göz ucuyla bakıyorsunuz: Çünkü bilinmez ve belirsiz bir koku alaylı alaylı yüzünüze üfleniyor ve gizli zevk ve bahçelerdeki bir şeyi gözler önüne seriyor." (1885-1886; *Güç İstenci*, II, s. 365.)

"Karşısında hiçbir şey yapılmayan sevincin sahte bir görüntüsü vardır: Ama onu benimseyen kişi sonuçta onunla yetinmek zorundadır. *Mutluluğa* sığınan bizler, bir şekilde öğlene ve çılgın, aşırı bol bir güneşe gereksinimi olan bizler, maskeler içindeki bir geçit törenine, anlamı kaybettiren bir gösteriye benzer yaşamın geçip gittiğini görmek için yolun kenarına oturan bizler, korktuğumuz bir şeyin bilincine vardığımız doğru değil midir? İçimizde kolayca kırılan bir şey var. Çocuksu ve yıkıcı ellerden korkacak mıydık? Yaşamın içine sığınmamız rastlantıdan kaçınmak için midir? Yaşamın parlaklığının, sahteliğinin, yüzeyselliğinin, parıltılı yalanının içine bu nedenle mi sığınıyoruz? Neşeli görünüyorsak, hüzünlü olduğumuz için midir? Ciddiyiz, uçurumun farkındayız – ciddi olan her şeye karşı korunmamızın nedeni bu mudur? Kendilerinde bir derinlik eksikliği keşfetti-

ğimiz melankolik zevke sahip kişilerle içimizden alay ediyoruz –ne yazık ki onlarla alay etmekle birlikte onları kıskanıyoruz– çünkü onların hoş hüzünlerini kendimize uygun görecek kadar mutlu değiliz. Bizim hüznün gölgesine kadar kaçmamız gerekiyor: Cehennemimiz ve karanlıklarımız bize her zaman çok yakındır, korktuğumuz bir şeyi biliyoruz ve onunla baş başa kalmak istemiyoruz; ağırlığı karşısında titrediğimiz, adı fısıldandığında rengimizi attıran bir inancımız var – buna inanmayanları mutlu sanıyoruz. Hüzünlü gösterilerden kaçıyoruz, acı çeken kişinin yakınmalarına kulaklarımızı tıkıyoruz; dayanıklı olmayı bilmezsek merhametten paramparça oluruz. Bize, yiğitçe uygulayacağımız alaycı bir tasasızlık kalıyor! Buzullar üzerinden geçen soluk, serinlet bizi! Artık hiçbir şeye canla başla sarılmayacağız, en üst tanrısallık ve kurtarıcı için *maske* seçiyoruz." (1885-1886; *Güç İstenci*, II. s. 105.)

"Büyük kozmik söylem: 'Ben vahşetim, ben kurnazlığım', vs., vs. Bir hatanın ve tüm acının sorumluluğunu üstlenme korkusuyla alay etmek (*yaratıcının* alayı). – Hiçbir zaman olunmadığı kadar acımasız olmak, vs. – kendi yapıtından tatmin olmanın en üst biçimi; bu biçimi, bıkmadan usanmadan yeniden inşa etmek için parçalar. Ölüm, acı ve yok olma üzerinde yeni bir zafer." (1882-1886; *Güç İstenci*, II, s. 390.)

"Kuşkusuz! Artık yalnızca gerekli olanı seveceğim! Kuşkusuz *amor fati* benim son aşkım olacak!" – Belki de oraya kadar gideceksin; ama daha önce senin Furia'ları sevmen gerekecek; iblislerinin beni tedirgin ettiğini itiraf ediyorum. – "Furia'lar hakkında ne biliyorsun? Furia'lar, tanrıçaların sevimsiz ismi değildir! – Çılgın!" (1881-1882; *Güç İstenci*, II, s. 388.)

" 'Korkmanın unutulduğunu' göstererek kazanılmış gücün ve güvenin kanıtını vermek; güvensizlik ve kuşkuyu içgüdülerimize güvenle değiştirmek; kendi bilgeliği ve hatta *saçmalığı* içinde kendini sevmek ve kendi kendini onurlandırmak; biraz soytarı, biraz tanrı olmak; ne bir deri bir kemik, ne de baykuş olmak; ne karayılan..." (1888; *Güç İstenci*, II, s. 381.)

V

Zamanımızın en büyük günahı ne olmuştur? Bu günah şunu söyleyenin sözleri değil midir; "Bu dünyada gülenlerin vay haline!"

Zerdüşt, Üstün İnsan Üzerine.

"Frédéric Nietzsche her zaman ustaları olarak seçtiği eski Yunanlılara yaraşır bir klasik yapıt, bir tarih kitabı, sistem veya şiir yazmak istemiştir. Bu tutkusuna hiçbir zaman biçim verememiştir. 1883 yılının sonunda, hemen hemen umutsuz olan bir girişimde bulunmuştu; bu notların bolluğu, önemi tamamen boşa çıkmış bir çalışmanın büyüklüğünü ölçmemizi sağlıyor. Ne ahlaksal idealini, ne de trajik şiirini gerçekleştirebilmiştir; iki yapıtında da aynı anda başarısız olur ve düşünün uçup gittiğini görür. Nietzsche kimdi? Kısa süreli çabaları olan, lirik şarkılar yazabilen ve çığlıklar atan bir bedbaht." (Daniel Halevy, *Frédéric Nietzsche'nin Yaşamı*, s. 285.)

"1872 yılında Bayan Meysenburg'a üniversitelerin geleceği üzerine olan yarıda kalmış konferans metinleri dizisini göndermişti: 'Bu, korkunç bir susuzluğa neden oluyor, diyordu, ve sonunda içecek hiçbir şey kalmıyor.' Aynı sözcükler şiirine de uygulanabilir. (A.g.e., s. 288.)

İkinci Bölüm

DORUK VE DÜŞÜŞ

... burada hiç kimse senin arkandan gelmeyecektir! Ardında bıraktığın yolu bizzat senin adımların silmiştir ve yolunun üstünde şu yazılıdır: İmkânsız!

Zerdüşt, Gezgin.

İleri süreceğim sorunlar, varlık veya varlıklarla olan bağlantısı içinde iyilik ve kötülükle ilişkilidir.

İyilik öncelikle bir varlığın iyiliği olarak ortaya çıkar. Kötülük, kuşkusuz bir varlığa verilmiş bir zarar gibi görünüyor. İyiliğin varlıklara saygı ve kötülüğün bu saygının bozulması olması mümkündür. Bu değerlendirmelerin bir anlamı varsa, bu değerlendirmeleri duygularımdan yola çıkarak bulabilirim.

Diğer yandan, çelişkili bir biçimde, iyilik, varlıkların kendi çıkarlarını önemsememelerine bağlıdır. Duyguların bütünlüğü içinde rol oynayan ikincil bir anlama göre kötülük, –varlıkların varoluşu onların ayrılığını içerdiği sürece– varlıkların varoluşudur.

Bu birbirlerine zıt biçimler arasındaki uzlaşım kolay görünmektedir: İyilik *başkalarının* çıkarı olur.

Aslında tüm ahlakın bir anlaşılmazlığa dayanması ve anlam kaymalarından kaynaklanması mümkündür.

Ama daha önceki önermenin içinde bulunan sorulara gelmeden önce çelişkiyi başka bir açıdan göstereceğim.

I

Çarmıha gerilmiş İsa tüm sembollerin en yücesidir – şimdi bile.

1885-1886.

Benim eğilimim, iyiliği kötülüğün karşısına koymak değil, iyilikten farklı olan "ahlaksal doruk"u, kötülükle hiçbir ilgisi olmayan ve aksine, gerekirliliği iyiliğin çeşitli biçimlerini belirleyen "düşüş"ün karşısına koymaktır.

Doruk, güçlerin aşırılığına, bolluğuna denk düşer. Doruk, trajik yoğunluğu en uç noktasına çıkarır, ölçüsüz enerji harcamalarına, varlıkların bütünlüğünün bozulmasına bağlıdır. Dolayısıyla iyilikten çok kötülüğe yakındır.

Tükenme ve yorgunluk anlarına denk düşen düşüş, varlığı koruma ve zenginleştirme kaygısına büyük değer verir. Ahlak kuralları da bundan kaynaklanır.

İlk başta, çarmıha gerilen İsa'da ifadesini bulan dorukta kötülüğün en kapalı anlatımını göstereceğim.

İsa'nın öldürülmesi, Hıristiyanlarca bir kötülük olarak görülmüştür.

Bugüne kadar işlenmiş günahların en büyüğüdür.

Hatta bu günah sınırsız bir özelliğe sahipti. Katiller yalnızca dramın aktörleri değillerdir: Günah tüm insanlara aittir. Bir insan kötülük yaptığı sürece (her insan kendi payına bu kötülüğü yapmak *zorundadır*), İsa'yı çarmıha gerer.

Pilatus'un cellatları İsa'yı çarmıha germişlerdi, ama onların çarmı-

ha gerdiği Tanrı kurban edilerek öldürülmüştü: Kurban eden, Adem'den beri günahkârların sınırsızca işledikleri Cürüm'dü. İnsan yaşamının iğrenç bir biçimde gizlediği şey (kirli ve imkânsız olarak taşıdığı her şey, pis kokusu içine yoğunlaşmış kötülük), iyiliği o kadar eksiksiz bir biçimde bozmuştur ki buna yaklaşan hiçbir şey hayal edilemez.

İsa'nın öldürülmesi, Tanrı'nın varlığına saldırıdır.

Olayların gelişimi öyle bir hal almıştır ki, sanki, yaratıklar yaratıcılarıyla ancak bütünlüğü parçalayan bir yara aracılığıyla iletişime girebilirlermiş gibi görünmektedir.

Yara, Tanrı tarafından istenmiş, arzulanmıştır.

Tanrı da bu yarayı açan insanlardan daha az suçlu değildir.

Diğer yandan –bu da daha az ilginç değildir– bu suçluluk, her suçlu varlığın bütünlüğünü parçalayan yaradır.

Bu şekilde, insanların suçluluğu ile yaralanmış Tanrı ve Tanrı karşısındaki suçluluklarının yaraladığı insanlar, kendi sonları gibi görünen birliğe acı çekerek ulaşırlar.

Eğer karşılıklı olarak bütünlüklerini korumuş olsalardı, eğer insanlar günah işlememiş olsalardı, bir taraftan Tanrı, diğer taraftan insanlar yalnız kalmakta direnirlerdi. Yaratıcı ile yaratılanların birlikte kanlarını akıttıkları, birbirlerini parçaladıkları ve her taraftan –utancın sınır noktasında– işin içine dahil edildikleri bir ölüm gecesi birliktelikleri için zorunlu olmuştur.

Böylece bizim için onsuz hiçbir şeyin olamayacağı "iletişim" cinayetle sağlanmıştır. "İletişim" aşktır ve aşk birleştirdiklerini kirletir.

İnsanoğlu, çarmıha germede, kötülüğün doruğuna ulaşır. Ama insanoğlu tam da bu doruğa ulaştığı için, artık Tanrı'dan ayrı kalmaktadır. Burada, varlıkların "iletişimi"nin kötülükle sağlandığı görülü-

yor. İnsan varlığı kötülük olmadan kendi üzerine kapanacak ve kendi bağımsız alanının içine hapsolacaktır. Ama "iletişim" yokluğu –boş yalnızlık– hiç kuşkusuz daha büyük bir kötülüktür.

İnsanların durumu savunmasızdır.

İnsanlar (hem kendi aralarında hem de belirsiz varoluşla) "iletişim kurmak" zorundadırlar: "İletişim" yokluğu (kendi üzerine bencil kapanış) kuşkusuz en kınanılacak olanıdır. Ama, insanları yaralamadan veya kirletmeden yapılamayan "iletişim" de suçludur. İyilik, ne şekilde ele alınırsa alınsın, varlıkların iyiliğidir, ama ona ulaşmak isterken, iyiliklerini istediğimiz bu varlıkları da –kötülükle, gecenin içinde– işin içine sokmamız gerekir.

Temel bir ilke aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

Dolu ve dokunulmamış bir varlık ile başka bir varlık arasında "iletişim" olamaz; iletişim, kendi varlıklarını *tehlikeye atmış*, ölümün, hiçliğin* sınırına yerleşmiş varlıkları gerektirir; ahlaksal doruk, varlığın, hiçliğin sınırında, kendisinin ötesinde durmasının, tehlikeye atılmasının bir anıdır.

* Bu kitaptaki bu sözcüğün anlamı için bkz. Ek V. *Hiçlik, içkinlik, ve aşkınlık.*

2.

...insan, hayvanların en acımasızıdır. Trajedilere, boğa güreşlerine ve çarmıha germelere yardım ederek, şimdiye kadar dünya üzerinde kendini rahat hissetmiştir; ve cehennemi icat ettiği zaman bu, gerçekte onun cenneti olmuştur...

Zerdüşt. Nekahetteki İnsan.

"İletişim"de, aşkta, arzunun nesnesinin hiçlik olduğunu göstermek benim için önemlidir.

Bütün "kurban etme"ler böyledir.

Genel olarak, kurban etme –yalnızca İsa'nın kurban edilmesi değil– bir cinayet duygusunu veriyor gibidir:* Kurban etme, kötülük tarafındadır; bu, iyiliğe gerekli bir kötülüktür.

Diğer yandan kurban etmenin, insanların evrensel olarak kendileriyle ve cehenneme ve cennete doldurdukları hayaletlerle "iletişim kurmaları"nın yolu olduğu görülmezse kurban etme kavranılamaz olur.

"İletişim"in günahla –kurban etmenin günahla– olan ilişkisini daha belirgin hale getirmek için, korkuyu kemiren ve besleyen arzunun, –bunu egemen arzu olarak düşünelim– varlığı kendinin ötesini araştırmaya götürdüğünü genel olarak göstereceğim.

Varlığımın öte tarafı öncelikle hiçliktir. Parçalanış içinde, bir eksikliğin dayanılmaz duygusu içinde hissettiğim kendi yokluğumdur. Başkasının mevcudiyeti bu duygu dolayısıyla ortaya çıkar. Ancak *baş-*

* Bkz.: HUBERT ve MAUSS, *Essai sur le sacrifice* (*Kurban Etme Üzerine Deneme*) s. 46-47.

kası da kendi hiçliğinin sınırına eğilirse veya hiçliğin içine düşerse (ölürse) tam olarak ortaya çıkar. "İletişim" ancak *kendini tehlikeye atan* –parçalanan, durdurulan, hiçliklerinin üstüne eğilen– *iki varlık* arasında gerçekleşebilir.

Bu bakış açısı kurban etmeyle tensel ilişkiye aynı açıklamayı getirir. Kurban etmede insanlar, hayvan veya insan kurbanı ölüme göndererek, canlı bir varlığın kişileştirdiği bir tanrıyla birleşirler (hatta bu şekilde kendi aralarında da birleşirler). Kurban etmenin kendisi –ve seyirciler– bir şekilde kurbanla özdeşleşirler. Böylece, ölüme gönderme anında kendi hiçliklerinin üzerine eğilirler. Aynı zamanda ölümün içine kayarak kendi tanrılarını kavrarlar. Bir kurbanın terk edilişi, (kurbanın yakıldığı soykırımda olduğu gibi) tanrıya vuran darbeyle eşzamanlıdır. Bağış, insan varlığını kısmen tehlikeye atar: Dolayısıyla, ölümün aynı anda tehlikeye attığı tanrısallığının varlığıyla birleşmek kısa bir süre için insanın elindedir.

3

Hâlâ günaha inanıyor olmak korkunçtur; aksine, binlerce kez yinelemek zorunda kalsak da yaptığımız her şey masumdur.

1881-1882.

Arzunun nesnesi, çoğu zaman kutsal nesne olmayıp tendir ve tensel arzuda, "iletişim" oyunu tüm karmaşıklığı içinde tüm kesinliğiyle ortaya çıkar.

İnsan, tensel edimde, varlıkların sınırını kirleterek –ve kendini kirleterek– aşar.

Varlıkların egemen arzusunun nesnesi varlığın öte tarafıdır. Kay-

gı, bu bitmez tükenmez beklentiye bağlı bir tehlike hissidir.

Tensellik alanı içinde, tensel bir varlık arzu nesnesidir. Ama bu tensel varlıkta çeken şey, doğrudan varlık olmayıp onun yarasıdır: Bu, bedenin bütünlüğüyle pisliğin ağzının kopuş noktasıdır. Bu yara tam olarak yaşamı değil, yalnızca onun bütünlüğünü, saflığını tehlikeye atar. Yara öldürmez, ama kirletir. Kirletmenin ortaya çıkardığı şey temel olarak ölümün ortaya çıkardığından farklı değildir: Ceset de boşaltım da hiçliği ifade ederler. Bir dışkı, ortadan kaldırarak, sonunda yok ederek atmak zorunda olduğum, kendi ölü parçamdır. Ölümde olduğu gibi şehvette de cezbeden, hiçliğin *kendisi* değildir. Bizi kutsal bir hazır bulunuş –ya da boşluk– duygusuna sessizce kendini kaptırmış ve bitkin düşmüş bırakan ölümde çeken şey, ceset değildir. Ölümün gerçekten ifade ettiği korkunçluğu gördüğümüzde (veya hayal ettiğimizde) –hazırlanmamış ceset, kokuşmuşluk– yalnızca tiksinti hissederiz. Bizi oyalayan dindarca saygı, sakin ve hatta yumuşak yüceltme yapay yönlere bağlıdır; tıpkı dudakları bantla kapatılmış ölülerin görünürdeki dinginliği gibi. Aynı şekilde şehvet içinde, hiçliğin cazibesi için bağlam değişikliği gereklidir. Dışkı karşısında dehşet, hatta önüne geçilemeyen bir tiksinti duyarız. Yüzdeki bir benle, vücut hatlarının saflığı ile hemen çekici olabilecek çıplaklık içinde dışkının ortaya çıktığı durumun cazibesine boyun eğmekle yetiniyoruz. Organların biçimsel çirkinliğinin eklendiği utanç içinde, bir kenarda yapılan dışkıdan duyulan tiksinti bedenlerin müstehcenliğini oluşturuyor – bu, aşmamız gereken hiçlik alanıdır ve bu alan olmadan güzelliğin bizi günaha sokan, ortaya sürülmüş, ertelenmiş tarafı olamazdı. Güzel, zevk verici çıplaklık, sonuç olarak, kirletmenin gerçekleştirdiği ortaya sürüş içinde zafere ulaşır (diğer durumlarda, çıplaklık, tamamen kirlenmişin seviyesinde başarısızlığa uğrar ve çirkin olarak kalır).

Şimdi, günaha eğilim üzerinde duruyorsam (bu eğilim çoğu za-

man günah fikrinden bağımsızdır: Çoğu zaman üzücü sonuçlardan çekinerek direnç gösteririz), tensel zevk oyunlarında varlığın olağanüstü hareketlenmesini belirgin olarak fark ederim.

Günaha eğilim, cinsel sapmayı can sıkıntısının karşısına yerleştirir. Her zaman can sıkıntısının kurbanı olmayız; yaşam, çok sayıda iletişimin olabilirliğini saklı tutar. Ama bu olabilirlikler olmadığı takdirde can sıkıntısının ortaya çıkardığı şey, kendi üzerine kapanan varlığın hiçliğidir. Ayrık bir varlık iletişime giremiyorsa gücünü yitirir, çöker ve (karanlık bir şekilde) *kendi başına varolmadığını* hisseder. Bu, çıkışsız, çekimsiz, içsel hiçlik varlığı iter: Varlık can sıkıntısının tedirginliğine batar ve içsel hiçliğin *can sıkıntısı* onu dışarının hiçliğine, *kaygıya* gönderir.

Günaha eğilim durumunda –kaygıdaki– bu gönderme tükenmeden bu hiçliğe takılıp kalır ve iletişime girme arzusu bizi bu hiçliğin karşısına yerleştirir. Müstehcenliğin hiçliğini, arzudan bağımsız olarak ve daha doğrusu kendi içinde ele alırsam, varlığın eksik olacağı bir sınırın duyarlı, kavranılabilir işaretini görürüm yalnızca. Ama günaha eğilim içinde, dışarının bu hiçliği iletişime girme susuzluğuna bir karşılık gibi ortaya çıkar.

Bu karşılığın anlamını ve gerçeğini belirlemek kolaydır. Ancak kendi dışımla, kendimi bırakarak veya kendimi dışarı fırlatarak iletişime girebilirim. Ama kendi dışımda artık kendim değilim. Şu gerçeğe sahibim: İçimdeki varlığı terk etmek, onu dışarıda aramak, yokluğunda dışarının varlığının farkına bile varamayacağını, yokluğunda "benim için olan şeylerin" hiçbirinin olmayacağı bu *ben*'i bozma –veya yok etme– tehlikesine girmektir. Günaha eğilim içindeki varlık, hiçliğin ikili kıskacı arasında ezilmiştir. Eğer iletişime girmezse, yalnızlaşan yaşam anlamına gelen bu boşluk içinde kendi kendini yok eder. Eğer iletişime girmek isterse, aynı şekilde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Kuşkusuz, burada söz konusu olan yalnızca kirliliktir ve kirlilik ölüm değildir. Ama küçümsenecek durumlara boyun eğer –örneğin bir fahişe kiralar– ölmezsem, kendi gözümde yıkılmış, çökmüş olurum: Açık saçık müstehcenlik varlığımı kemirecektir, onun dışkısal yapısı, her ne pahasına olursa olsun atmak ve kendimden ayırmak zorunda kaldığım pisliğin taşıdığı bu hiçliği benim üzerimde tutacaktır, onun karşısında savunmasız ve silahsız olacağım, öldürücü bir yarayla ona açılacağım.

Günaha eğilimde uzun uzun ayak direme, tensel yaşamın bu yönünü açıkça ortaya çıkarıyor. Ama aynı unsur, şehvetin içine giriyor. Ne kadar güçsüz olursa olsun her iletişim tehlikeye atmayı gerektirmektedir. İletişim ancak, kendi dışlarına eğilmiş varlıklar düşkünlük tehdidi altında ortaya çıktıkları ölçüde vardır. Bu nedenle en saf varlıklar bile bayağı şehvetin batakhanelerini *bilirler* (ne olursa olsunlar bu şehvete yabancı kalamazlar). Bağlandıkları saflık, son derece küçük, kavranamaz iğrençliğin onları çekmeye yeteceği anlamına gelir: en uç tiksinti içinde, başka birinin tükettiği şeyi bilirler. Tüm insanlar sonunda aynı nedenlerle...

4

Küçük insanların bu vaizine acı çekmek ve insanların günahlarını taşımak iyi geliyordu. Ama ben, büyük avuntumdan olduğu gibi büyük günahtan da sevinç duyarım.

Zerdüşt, Üstün İnsan Üzerine

... en üst iyilikle en üst kötülük özdeştirler.

1885-1886.

Varlıklar, insanlar ancak kendi dışlarında "iletişime girebilirler" – *yaşayabilirler*. Ve "iletişime girmek" zorunda oldukları için, kendi içlerindeki varlığı tehlikeye atarak, onları birbirlerine geçirimli hale getiren kirliliği *istemek* zorundadırlar.

Daha önce şöyle yazmıştım (*İç Deneyim*, s. 114): "Sen olan şey, seni oluşturan sayısız unsurları, bu unsurların kendi aralarındaki yoğun iletişimine bağlayan etkinliğe bağlıdır. Organik varlığın yaşamını içsel olarak oluşturan şeyler, enerji, devinim, sıcaklık yayılmaları veya elementlerin aktarımlarıdır. Yaşam hiçbir zaman belirli bir noktada yer almaz; tıpkı bir akıntı veya bir tür elektrik akımı gibi, hızlı bir şekilde bir noktadan diğerine (veya çok sayıdaki noktalardan diğer noktalara) geçer." Ve biraz ileride: "Senin yaşamın bu kavranılamaz içsel akımla sınırlanmaz; yaşam aynı zamanda dışarıya akar ve yaşama doğru durmaksızın akan veya fışkıran şeye açılır. Seni oluşturan kalıcı kasırga, benzer kasırgalara çarpar ve onlarla birlikte, ölçülü bir çalkantının canlanmış geniş bir figürünü oluştururlar. Oysa senin için yaşamak sadece sende birleşen akımlar ve ışığın kaçıcı oyunları olmayıp aynı zamanda bir varlıktan diğerine, senden benzerine veya benzerinden sana geçen sıcaklık veya ışık dalgalarıdır (hatta beni okuduğun şu anda sana bulaşan heyecanımdır): Sözler, kitaplar, anıtlar, semboller, gülüşler sadece bu bulaşıcılığın, bu geçişlerin yollarıdır..."

Ama bu yakıcı yollar, yok olmayı değilse de, en azından *tehlikeye atılmayı* kabul etmesi –ve aynı duyguyla diğerlerini de *tehlikeye atması* koşuluyla– tecrit edilmiş varlığın yerine geçerler.

Her "iletişim" intihara veya cinayete benzer.

Kasvetli dehşet buna eşlik eder, tiksinti bu iletişimin işaretidir.

Ve kötülük yaşamın bir kaynağı olarak ortaya çıkar!

Kendimdeki, başkasındaki varlığın bütünlüğünü yıkarak topluluğa açılıyorum, ahlaksal doruğa ulaşıyorum.

Doruk kötülüğe *katlanmak* değil, kötülüğü istemektir. Günahla, cinayetle, kötülükle gönüllü uyumdur. Birilerinin yaşaması, diğerlerinin ölmesi için gerekli olan ateşkessiz bir yazgıyla uyumdur.

5

Ve tüm bunlara inanıldı! Ve ahlak adı verildi! Bu iğrençliği yok edin!

Beni anladınız! Dionysos Çarmıhtaki İsa'ya karşı...

Ecce Homo (Vialette çevirisi, s. 177).

Olayları ayırt etmek yalnızca eksikliktir; hatta en küçük bir çekince bile yazgıyı zedeler. Kimine göre, *aşırılığın kendisine zararlı aşırılık olan şey, daha uzağa yerleşen* bir başkası için aşırılık değildir. *Bana yabancı olan şeyi, insansal olarak* kabul edemez miyim? Ortaya sürdüğüm az miktarda parayla sonsuz bir arttırma perspektifi açıyorum.

Bu devingen kaçış içinde, bir doruk hayal meyal görülüyor.

Yaşamın tanımlayabildiği, kendi için çekimin en yüksek noktası –en yoğun derecesi– olarak.

Sonuçlardan bağımsız, güneşsi parıltı türü.

"İletişime girmek" istiyorsak geçmemiz gereken bir yol olarak kötülüğü daha önce belirtmiştim.

Şunu ileri sürüyordum: "İnsan varlığı, kötülük olmadan, kendi üzerine kapanırdı..." veya: "Kurban etme, iyiliğe gerekli bir kötülüktür;" ve daha ileride: "...kötülük... yaşamın bir kaynağı olarak ortaya çıkıyor!" Bu şekilde kurmaca bir ilişki oluşturuyordum. "İletişim" içinde varlığın iyiliğini göstererek, "iletişim"i tam da aştığı varlığa bağlıyordum. "Varlığın iyiliği" olarak "iletişim"in, kötülüğün veya

doruğun katlanamayacakları bir köleliğe indirgendikleri söylenmelidir. *İyilik* veya *varlık* kavramları bile, kaygının *öz olarak* kötülüğe –doruğa– yabancı olduğu bir süreyi işin içine sokar. "İletişim"de istenen şey, *öz olarak* varlığın aşılmasıdır. Kötülüğün içinde *öz olarak* reddedilen, gelecek zaman kaygısıdır. Tam da bu anlamda, doruğa özlem, *kötülüğün devinimi, tüm ahlakın içimizdeki oluşturucusudur. Kendi içindeki* bir ahlak, ancak varlığın aşılmasını hesaba katıyorsa –gelecek zaman kaygısını bir yana bırakıyorsa– *değer* kazanır.

Bir ahlak, bize kendimizi tehlikeye atmayı önerdiği ölçüde gereklidir. Bunun dışındaki ahlak, coşku unsurunun eksik olduğu bir çıkar kuralıdır (yoksunluğun *buyurucu*, köleleştirici bir adla adlandırdığı, doruğun baş döndürücülüğü).

Bu önermelerin karşısında, "basit ahlak"ın özü en açık bir biçimde cinsel bozukluklar konusunda ortaya çıkar.

İnsanlar diğerlerine bir yaşam kuralı sunmayı üstlendikleri sürece, saygınlığa başvurmalı ve gelecek zamanda tamamlanan varlığın iyiliğini amaç olarak önermelidir.

Eğer yaşamım kavranılabilir bir iyilik için –örneğin site için, herhangi bir faydalı dava için– tehlikeye atılmışsa, davranışım övgüye değer ve bayağı anlamda ahlaksal bulunur. Ve aynı nedenlerle, *ahlaka uygun olarak* öldürür ve mahvederim.

Başka bir alanda, kumar oynayarak, içki içerek har vurup harman savurmak kötüdür, ama yoksulların koşullarını düzeltmek iyidir.

Kan dökerek kurban etmeden iğrenilir (vahşi savurganlık). Ama tembellikten duyulan en büyük nefretin konusu duyuların özgürlüğüdür.

Amaçları açısından düşünüldüğünde cinsel yaşam hemen hemen

tamamıyla *aşırılıktır* – ulaşılamayan bir doruğa doğru vahşi bir baskındır. Cinsel yaşam, öz olarak gelecek zaman kaygısına karşıt coşkudur. Müstehcenliğin hiçliğine boyun eğdirilemez. Varlığın ortadan kaldırılması olmayıp, bir temastan kaynaklanan kavram olarak kınamayı yatıştırmak yerine şiddetlendirir. Hiçbir değer ona bağlı değildir. Erotik doruğa, kahramanlık doruğu gibi, şiddetli acılar *pahasına* ulaşılmamıştır. Görünüşte alınan sonuçların çekilen acılarla bir ilgisi yoktur. Yalnızca şans her şeyi düzenliyormuş gibi görünür. Şans savaşların düzensizliğinde rol oynar, ama çaba ve cesaretin değerde önemli bir payı vardır. Aşkın komik bayağılıkları karşısında savaşın trajik yönleri, savaşı –ve ekonomik yararlarını...– yücelten ve cinsel yaşamı ezen bir ahlakın sesini yükseltirler. Ahlaksal taraf tutuşun saflığını yeteri kadar açıklığa kavuşturup kavuşturamadığımı hâlâ bilmiyorum. En keskin kanıt, kuşkusuz şehvetteki aşırılığın zarar verdiği ailelerin çıkarıdır. Ahlaksal tutkunun sertliğiyle sürekli karıştırılan varlıkların bütünlüğü kaygısını yok etmek çok güçtür.

Sıradan yargılara göre, ahlaksal bir eylemin özü herhangi bir yarara hizmet etmektir – varlığın varlığı aşmayı arzuladığı bir hareketi herhangi bir varlığın iyiliğine bağlamaktır. Bu bakış açısına göre ahlak artık ahlakın olumsuzlanmasından başka bir şey değildir. Bu ikircilliğin sonucu, başkalarının iyiliği ile ben olan insanın iyiliğini karşı karşıya getirmektir: Aslında bu kayma, varlığın hizmetine derin bir boyun eğmeyle yüzeysel bir küçümsemenin uyumunu saklı tutuyor. Kötülük bencilliktir ve iyilik başkalarını düşünmektir.

6

Ahlak, bıkkınlıktır.

1882-1885.

Bu ahlak yakıcı biçimde doruğu arzulamamıza bir karşılık olmaktan çok, bu arzularımızı hapseden bir sürgüdür. Çabucak gelen tükeniş; varlığın sınırını yıkma kaygısının bizi içine soktuğu düzensiz enerji harcamaları, varlığın korunmasına yani iyiliğine uygun değildir. İster şehvet ister cinayet söz konusu olsun, hem eylemi yapanlar, hem de kurbanlar yıkıma uğrar.

Şehvetin ve cinayetin her zaman veya hatta genelde, bir doruk isteğine yanıt verdiklerini söylemek istemiyorum. Şehvet, gevşeyen varlıklar dolayısıyla, bayağı düzensizliğini –gerçek güç olmadan– izler. Doğal bir *tiksintiyle zevk* diye adlandırdığımız şey, aslında uçarı varlıkların kaybolmak için dahil oldukları bu sevinç aşırılıklarının kaba varlıklara boyun eğmesidir. Sıradan bir cinayetin, kurban etmenin bulanık cazibesiyle ilgisi yoktur: Kurban etmenin dahil ettiği düzensizlik, kendisi için istenmez, ama kurnazca, en yüksek çıkarlar düşünülürse, çok az farklı olan yasadışı *çıkarların* hizmetindedir. Kötülüğün ve cinayetin işaret ettikleri parçalanmış bölgeler, tutkuların yöneldiği doruğu aynı ölçüde gösterirler.

Özlemlerimizin serbestçe ifade bulduğu yabanıl yaşamın en yüksek anları nelerdi? Özlemi bizi hâlâ canlandıran *şenlikler*, kurban etmenin ve âlemin olduğu zamanlardı.

7

Oluş halinde bulduğumuz mutluluk, ancak "varoluş"un ve güzel görünümün gerçeğinin silinmesiyle, yanılsamanın kötümserce yok edilmesiyle mümkündür – diyonizyak mutluluk doruk noktasına, en güzeli bile olsa görünümün yok olmasıyla ulaşır.

1885-1886.

Önceden belirttiğim ilkeler ışığında şimdi Hıristiyan esrimesini ele alırsam, onu, Eros'un ve cinayetin çılgınlıklarına benzeyen bir devinim içinde görme olanağına kavuşurum.

Hıristiyan bir gizemci, herhangi bir müminin yapamayacağını yaparak İsa'yı çarmıha gerer. Aşkı bile Tanrı'nın kendini tehlikeye atmasını ve çarmıhın üstünde umutsuzluğunu haykırmasını gerektirir. Azizlerin en üst derecedeki suçları erotiktir. Bu suçlar, aşkın sıcaklığını manastır yalnızlığına sokan bu işkence çektiren heyecanlara ve esrimelere bağlıdır.

Haçın dibinde dua ederken dikkat çeken bu aşırı parçalanma görünümleri Hıristiyanlık-dışı gizemsel durumlara yabancı değildir. Her esrime anının kökeninde arzu vardır ve arzunun devinimi olan aşk herhangi bir noktada varlıkların nesne için yok oluşunu her zaman içerir. Gizemsel durumların içindeki hiçlik, kimi kez öznenin hiçliğidir, kimi kez dünyanın bütünlüğü içinde ele alınan varlığın hiçliğidir: Korku gecesi temasını herhangi bir biçim altında Asya kıtasındaki meditasyonlarda da bulabiliriz.

Hangi itirafı ortaya çıkarırsa çıkarsın gizemsel kendinden geçme varlığın sınırını aşmak için boşuna çabalar. Aşırı yoğunluğa ulaşan iç yangını, varlıklara, şeylere bir değişmezlik görünümü veren her şeyi,

güven veren, katlanmaya yardımcı olan her şeyi hiç acımadan bitip tüketir. Arzu, gizemciyi yavaş yavaş öyle eksiksiz bir yıkıma, öyle eksiksiz bir kendini harcamaya yükseltir ki, ondaki yaşam güneşin parıltısıyla karşılaştırılabilir.

Bununla birlikte, ister Yogiler, ister Budistler veya Hıristiyan keşişler olsun, arzuya bağlanmış olan bu yıkımların, bu tükenişlerin gerçek olmadıkları açıktır: Onlardaki cinayet veya varlıkların yok edilişi temsilidir. Ahlak konusunda her tarafta oluşturulan bu uzlaşmayı göstermek kolaydır: Âlemler ve kurban etmeler gibi tatsız sonuçlarla dolu gerçek düzensizlikler mümkün olduğu ölçüde reddedilmiştir. Ama bu eylemlerin denk düştüğü bir doruk arzusu varlığını sürdürürken, varlıklar "iletişime girerek" olduklarının ötesini bulma zorunluluğu içinde kalırken, simgeler (kurmacalar) gerçeklerin yerine geçmişlerdir. İsa'nın gerçek ölümünü betimleyen ayindeki kurban etme, Kilise'nin sonsuz yenilenişindeki bir simgeden başka bir şey değildir. Nefse düşkünlük, tinsel açılma biçimini almıştır. Meditasyon temaları, gerçek âlemlerin, ayıplanan nesneler haline gelen alkolün, tenin, kanın yerine geçmişlerdir. Bu şekilde, arzuya denk düşen doruk ulaşılabilir olmaktadır ve varlığın bağlı olduğu tecavüzlerin, artık zihnin tasarımlarından başka bir şey olmadıkları için sakıncaları kalmamıştır.

8

Ve çöküşe gelince, erkenden ölmeyen herkes tüm ilişkileri içinde –veya bunun gibi şeyler– bu çöküşün imgesidir; o halde bu kişi, deneyim olarak bu çöküşe yol açan içgüdüleri bilir; insan, yaşamının hemen hemen yarısında çöküş içindedir.

1888.

Bununla birlikte, geleceğin şimdiye üstünlüğünü kabul etmemiş olsaydık, doruğu izleyen düşüşten sonuçlar çıkarmamış olsaydık, tinsel dorukların yerine dolaysız dorukların geçmesi gerçekleşemezdi. Tinsel doruklar, doruk ahlak olarak sunulabilecek şeyin yadsınmasıdır. Bu doruklar bir düşüş ahlakından kaynaklanır.

Tinsel biçimlere doğru kayma temel bir koşulu gerektirir: Nefse düşkünlüğün reddedilmesi için bir bahane gerekliydi. Gelecek zaman düşüncesini ortadan kaldırırsam, günah eğilimine karşı duramam. En küçük arzuya savunmasız kendimi bırakmaktan başka bir şey yapamam. Hatta günaha eğilimden söz etmek bile olanaksızdır; artık günaha yönelemem, artık yalnızca dışsal güçlüklerin karşı koyabileceği arzularıma bağımlı olarak yaşarım. Gerçeği söylemek gerekirse, bu mutlu elverişlilik durumu insansal boyutlarda düşünülemez. İnsan doğası *mevcut haliyle* gelecek kaygısını dışlayamaz: Bu kaygının bize dokunmadığı durumlar, insanın ya üstünde ya da altında kalır.

Ne olursa olsun, nefse düşkünlüğün mahvedeceği ve bizim korumak zorunda olduğumuz, gelecek zamanda yer alan bir iyiliği kendimiz için tasarımlayarak nefse düşkünlük uçurumundan kaçınabiliriz. O halde, duyuların coşkusunun ötesinde yer alan doruklara ancak ile-

rideki bir amacı işin içine sokma koşuluyla ulaşabiliriz. Veya daha açık –ve daha kaygı verici– bir anlatımla, şehvetli olmayan, dolaysız olmayan doruklara ancak, zorunlu olarak bir üst amacı hedefleyerek ulaşabiliriz. Ve bu amaç yalnızca –bu amacın durdurduğu– şehvetin üstünde değildir, aynı zamanda *tinsel doruğun üstüne* de yerleşmesi zorunludur. Şehvetin, arzuya yanıtın ötesinde, gerçekten de iyiliğin, yani şimdiki zaman karşısında gelecek zamanın, varlığın görkemli kaybedilişi karşısında korunmasının öncelik alanı içindeyiz.

Diğer bir anlatımla, günaha eğilime direnmek, doruk ahlakının terk edilişini içerir ve düşüş ahlakına bağlıdır. Tam da gücümüzün yok olduğunu hissettiğimizde, durumumuz kötüye gittiğinde, tüketim aşırılıklarını yüksek bir iyilik adına yasaklarız. Bir gençlik ateşi bizi canlandırdığı sürece, tehlikeli savurganlıkları ve her türlü gözü pek girişimi onaylarız. Ama, gücümüz yok olmaya başladığında veya gücümüzün sınırlarını fark etmeye başladığımızda, *durumumuz kötüye gittiğinde*, her türlü malı mülkü elde etmekle, biriktirmekle, gelecekteki zorlukları düşünerek zenginleşmekle uğraşırız. Eylemde bulunuruz. Ve eylemin, çabanın güç elde etmekten başka amacı olamaz. Oysa, kösnüllüğün karşıtı tinsel doruklar –karşıt oldukları için– bir eylemin gelişimine dahil olarak, kazanılacak bir mal mülk için gösterilen çabalara bağlanırlar. Doruklar artık bir *doruk ahlakıyla* ilgili değildir: Bir *düşüş ahlakı*, dorukları arzularımızdan çok çabalarımıza bağlar.

9

> *Çaba göstermekle ilgili hiçbir anım yok. Yaşamımda en küçük bir mücadele izi bulamazsınız, benim yapım hiç kahramanlığa özgü değildir. Deneyimim bir şeyi "istemeyi," bu şey için tutkuyla çabalamayı, bir "amacı" hedeflemeyi veya bir arzuyu gerçekleştirmeyi hiç bilmez.*
>
> Ecce Homo (Vialette çevirisi, s. 64).

Böylece gizemsel durum genel olarak ruh kurtuluşunun aranmasıyla koşullanmıştır.

Kuşkusuz, gizemsel durum olarak bir doruğun, varlığın eksikliğine –düşüş değerleri içinde ifade edilen korkuya, cimriliğe– olan bu bağının yüzeysel bir tarafı vardır ve özünde sahte olmaya mahkûmdur. Bu bağ da belirgindir. Yalnız bir çilekeş, esrimenin araç olduğu bir amacı hedefler. Kendi ruhunun kurtuluşu için çalışır: Bir tüccarın kâr için ticaret yapması, bir işçinin ücret için çabalaması gibi. Eğer işçi veya tüccar arzuları ölçüsünde zengin olsalardı, gelecekten hiçbir endişeleri, ölümden veya yıkımdan hiçbir kaygıları olmasaydı, duruma göre tehlikeli zevkleri aramak için işyerini, işleri hemen terk ederlerdi. Bir çilekeş ise, insanın yoksulluğuna battığı ölçüde, uzun bir kurtuluş çalışmasına girişme olanağına kavuşur.

Bir çilekeşin talimleri, tam da arazi ölçüm işinden pek farklı olmadığı ölçüde *insansaldır*. Kuşkusuz en acısı, sonunda şu sınırı fark etmektir: Ruh kurtuluşunun zokası (veya benzer her türlü zoka) olmadan gizemsel yol bulunamayacaktı! İnsanlar kendilerine veya diğerlerine şunu söylemelidirler: Şu veya bu kazanç, şu veya bu sonuç için

böyle davranmak veya başka türlü yapmak uygundur. Bu kaba hile olmadan bir düşüşe yol açan bir davranış (çabalamak için gerekli olan sonsuz hüzün, gülünç ciddiyet) olamazdı. Bu, açık değil mi? Gelecek kaygısının canı cehenneme: Anında sonsuz bir kahkaha patlatıyorum! Aynı anda çabalamak için hiçbir nedenim kalmadı.

10

İstencinin zayıflığı ve toplumsal kaygı nedeniyle suçtan uzaklaşmış, akıl hastanesi için de yeteri kadar olgunlaşmamış, ama antenlerini merakla bir biçimde hem topluma hem de akıl hastanesine uzatan melez bir cinsin, sanatçının doğuşuna tanık oluyoruz.

1888.

Daha uzağa gitmek gerekiyor.
Eleştiriyi ifade etmek çoktan mahvolmuş olmaktır.
Bir doruk ahlakından "söz etmek" bir düşüş ahlakına bağlanır.

Gelecek kaygısının cehenneme kadar yolu var, varlık nedenimi ve hatta bir sözcükle, aklımı kaybediyorum.

Tüm *konuşma* olanağını kaybediyorum.

Şu anda yaptığım gibi, doruk ahlakından *söz etmek*, özellikle en gülünç şeydir!

Hangi nedenle, doruğu aşan hangi amaç için bu ahlakı sergileyebilirdim?

Ve öncelikle bu ahlakı nasıl inşa edebiliriz?

Bir doruk ahlakının inşası ve sergilenmesi benim açımdan bir dü-

şüşü, korkuya bağlı ahlaksal kuralların kabul edilmesini gerektirir. Gerçekte amaç için önerilen doruk artık doruk değildir: *Bu doruktan söz ettiğime göre*, onu bir yarar arayışına indirgiyorum. Boşa harcanmış sefahati ahlaksal bir doruk olarak sunmakla onun yapısını tamamen değiştirmiş oluyorum. Tam da bunu yaparak sefahatin içinde doruğa ulaşma gücünden yoksun kalıyorum.

Sefihin doruğa ulaşma şansı, doruğa ulaşma eğilimi olmaması koşuluyla vardır. *Duyuların aşırı anı*, gerçek bir masumiyeti, ahlaksal sav eksikliğini ve hatta tepki olarak, kötülük bilincini gerektirir.

II

Kafka'nın şatosu gibi, doruk sonunda ulaşılamayandan başka bir şey değildir. En azından insan olmayı, konuşmayı durdurmadığımız ölçüde doruk bizden gizleniyor.

Diğer taraftan, kötülükle iyilik karşıtlığı gibi, doruğu düşüşün karşısına koyamayız.

Doruk, "ulaşılması gereken" değildir; düşüş de "yok edilmesi gereken" değildir.

Doruğun sonunda ulaşılamayan olması gibi, düşüş öncelikle kaçınılamayandır.

Bununla birlikte, basit karıştırmalardan kaçınarak, doruğun gerekirliliğini ortadan kaldırmadım (arzuyu ortadan kaldırmadım). Eğer doruğun ulaşılamaz yapısını itiraf edersem –doruğa yalnızca yönelmeme koşuluyla yönelinir– düşüşün tartışmasız egemenliğini kabul etme nedenim de –tıpkı konuşmanın bağlayıcılığı gibi– olmaz. Şunu yadsıyamam: Düşüş kaçınılmazdır ve doruk da buna işaret etmektedir; eğer doruk ölüm değilse, aşağı inme gereksinimini ardında bı-

rakır. Doruk, öz olarak, yaşamın sonuçta olanaksız olduğu yerdir. Doruğa, ona ulaşmanın çok zayıf olasılığı içinde, güçlerimi ölçüsüzce harcayarak ulaşırım. Kaybettiğim güçlerimi emek harcayarak toparlama koşuluyla yeniden saçıp savuracak güçlere sahip olabilirim. Zaten kimim ki ben? İnsansal sınırlar içinde yalnızca aralıksız eyleme istencimi kullanabilirim. Çalışmaktan, ne şekilde olursa olsun sonuçta boş bir amaç için de olsa çaba göstermekten vazgeçmeyi düşünmemek gerekir. Hatta –olsa olsa– Sezarvari reçeteyi, intiharı göze aldığımı varsayalım: Bu olabilirlik bana, şimdiki an kaygısının önüne gelecek an kaygısını koymamı –kuşkusuz insanı çaresiz bırakan bir savla– gerektiren bir girişim olarak kendini sunuyor. Doruktan vazgeçemeyeceğim doğrudur. Arzumuzu bastırmamızı isteyen her şeye karşı çıkıyorum – ve karşı çıkışımın içine açık ve hatta duygusuz bir ateşlilik yerleştiriyorum. Bununla birlikte, beni geçim sıkıntısı içinde yaşamaya zorunlu kılan yazgıyı ancak gülerek kabul edebilirim. Ahlaksal *kuralları yok etmeyi* düşlemiyorum. Bu kurallar kaçınılamayan düşüşten kaynaklanmaktadır. Aralıksız düşüyoruz ve bizi yok eden arzu ancak güçlerimiz yerine geldikçe yeniden doğuyor. Sınırsız güçlere sahip olmadığımızdan, güçsüzlüğümüzü hesaba katmak zorundayız ve yadsırken bile boyun eğdiğimizi, içimizdeki bu gerekliliği kabul etmeliyiz. Bizi, tamamen yok sayarak, bize sınırsızca katil muamelesi yapan bu boş gökle eşit olamayız. Boyun eğdiğim zorunluluğun beni *insanileştirdiğini* ve bana şeyler üzerinde yadsınamaz bir güç verdiğini hüzünlü bir şekilde söyleyebilirim. Bununla birlikte, burada bir güçsüzlük işareti gördüğümü inkâr edemem.

12

Ve insan türü zaman zaman şunu ilan etmekten hiç geri kalmamıştır: "Gülmeye asla hakkımız olmayan şeyler vardır!" Ve insanseverlerin en ileri görüşlüsü şunu ekleyecektir: "Yalnızca gülüş ve coşkulu bilgelik değil, aynı zamanda trajik olanla onun yüce akıldışılığı da türün korunma araç ve gereksinimlerine dahildir!" – Ve o halde! o halde!

Şen Bilgi.

Ahlaksal ikircillikler, genel olarak varoluş ölçüsünde, oldukça değişmez denge sistemleri oluşturur. Buraya ancak kısmi olarak geri dönülebilir. Kendini adamanın hesaba katılmasını kim tartışma konusu yapabilir? Ve çok iyi kavranan ortak bir çıkarla uyuşmasına nasıl şaşırabiliriz? Ama ahlakın varlığı, neden olduğu rahatsızlık, soruyu bu kadar yakın bir ufkun çok ötesine taşımaktadır. Bundan önceki uzun değinmelerim içinde, nihai sorunun hangi noktaya kadar yürek paralayacı olduğunu anlatıp anlatamadığımı bilemiyorum. Şimdi, ortaya atmak istediğim soruların dışında olmak için, bu soruların ulaştığı noktaları ortaya koyan bir bakış açısını geliştireceğim.

Arzunun bizi yönelttiği aşırı hareketler, faydalı veya faydalı olarak değerlendirilen –kuşkusuz güçlerini toplama gereksinimine indirgenmiş düşüşteki varlıklara faydalı– eylemlere bağlanabildikleri sürece, doruk arzusuna yanıt verilebilir. Örneğin, insanlar –kurban etmeye, sefahat âlemine klanın veya sitenin yararına etkin bir işlev atfederek– eskiden kurban ediyorlardı ve hatta sefahat âlemlerine katılıyorlardı. Diğer taraftan savaş olarak ortaya çıkan başkasına tecavüz, ar-

dından başarı geldiği ölçüde bu yararlı değere sahip olur. Sitenin görünürde ağır, bencil olan dar yararının ötesinde, bireysel adama olanaklarına rağmen –bir düzensizlik olarak gelişen– sitede ürünlerin dağılımındaki eşitsizlik adalet duygusuyla uyumlu bir iyilik arayışını zorunlu kıldı. Ruhun kurtuluşu –ölümden sonra kişisel kurtuluş kaygısı– sitenin bencil iyiliğinin ötesinde, eyleme geçme nedeni ve bunun sonucu doruğa çıkışı, kendinin aşılmasını eyleme bağlama aracı haline geldi. Genel düzlemde, kişisel kurtuluş, toplumu ayrıştıran parçalanmadan kaçınmayı sağlamaktadır: Haksızlık, artık başvurulacak bir yer olduğundan, katlanılabilir hale gelmiştir; hatta haksızlığın sonuçlarıyla savaşmak için çabalar birleştirilmeye başlandı. Sırasıyla site ve kilise (kilise, kendi açısından, bir sitenin eşdeğeri haline gelmiş ve haçlı seferlerinde kilise için can verilmiştir) tarafından eylem nedenleri olarak tanımlanan iyiliklerin ötesinde, koşulların eşitsizliğinden kaynaklanan engeli kökten yok etme olanağı, yaşamın kurban edilmesi eylemine yol açarak yararlı eylemin son bir biçimini ortaya koyar. Böylece, bir insanın sahip olabileceği, doruğa gitme, kendini tehlikeye atma *nedenleri*, tarih boyunca –ve tarihi oluşturarak– gelişmiştir. Ama zor olan, öte tarafta, nedensiz, bahanesiz doruğa gitmektir. Şunu söylemiştim: Doruk arayışından kararsız bir biçimde söz ediyoruz. *Doruğu, ancak başka bir şeyden söz ederek bulabiliriz.*

Diğer bir anlatımla, her tehlikeye atılma, her çıkış, her kurban etme, kösnül aşırılık gibi, bir güç kaybı, bir harcama olduğundan harcamalarımızı her defasında –aldatıcı olsun ya da olmasın– bir kazanç vaadi ile haklı göstermek zorundayız.

Bu durum genel ekonomi içinde düşünüldüğünde, tuhaf hale gelir. Bir yaşlının varlığını sürdürmesi gibi, atılımı ve umudu ulaşılan sınırlarla sınırlandırarak, eylem olasılıklarını saklı tutan tamamlan-

mış tarihsel bir gelişmeyi düşünebilirim. Devrimci bir eylemin sınıfsız bir toplumu kuracağını –ki bu toplumun ötesinde devrimci eylem doğmayacaktır– en azından varsayabilirim. Ama bu konuda bir saptama yapmalıyım. Genel olarak, insansal açıdan üretilen toplam enerji her zaman üretime gerekli toplam enerjiden fazladır. Ortak iyilik için (boş yere) harcamaya çalıştığımız bu *lanetli* payı oluşturan –bizi amaçsız doruğa götüren– aşırı dolu, köpüren enerji sürekliliği bundan kaynaklanır. Faydasız veya hatta zararlı, *suçlu* savurganlıkları amaç edinmek, iyilik kaygısının ve gelecek önceliğinin yönlendirdiği insan zihnine itici gelir. Oysa, şu ana kadar sınırsız savurganlıklara bahane oluşturan nedenler eksik olduğunda, bu durumda insanlık, görünürde, nefes alma olanağına kavuşur ... böyle bir durumda bizi aşan enerji ne olur?...

Sorumun *dışsal* olarak nerelere kadar ulaşabileceğini kurnazca göstermek istedim. Bu şekilde, iktisadi hesap düzleminde yer alan sorunun genişleyerek kazandığı şeyi kesinlikte kaybettiğini kabul etmek zorundayım. Aslında soru bozulmuştur. Çıkarı söz konusu ettiğim ölçüde *harcamayı* çıkara bağımlı kılmak zorundayım. Kuşkusuz bu bir açmazdır, çünkü sonuçta kazanmak için amaçsız harcayamayız: Daha önce söylemiştim, *üretilen toplam enerji daha büyüktür*...

13

Şimdi yazımda geçen soruları formülleştireceğim.

Varlıkların ötesinde ulaşabileceğim ahlaksal bir amaç var mıdır?

Bu soruya daha önceden yanıt verdiğim gibi, bu amacı en azından ne arayabilirim, ne de ondan söz edebilirim.

Ama yaşıyorum ve yaşam (dil) bendedir. Oysa bendeki dil ahlaksal amacı terk edemez... Dil, her durumda, düşüşün dikliğine göre, bu amaca ulaşamayacağımı onaylamak zorundadır.

Ve bunu söyledikten sonra, yaşamayı sürdürüyorum.

Kendi adıma konuşuyorum; benden kaçan amacın yerine geçecek bir *iyiliği* aramayacağımı ekleyebilirim.

Kendimi veya sahip olduğum çok az gücü feda etmem için artık – kendi dışımda– bir neden göremiyorum.

Beni neşelendiren gülüşlere ve beni korkutan cinsel taşkınlıklara kendimi bırakmış yaşıyorum.

Canım isterse, *gizemsel durumlardan* yararlanırım.

Her inançtan uzaklaşmış, her umuttan yoksun olarak, bu durumlara ulaşmak için hiçbir nedenim yok.

Bir duruma ulaşmak için çabalamak fikrine karşı uzaklık hissediyorum.

Bir *iç deneyim* tasarlamak, bu deneyimin olabileceği doruktan uzaklaşmak değil midir?

Bir güdüye, bir nedene sahip olanlar karşısında, hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum, kimseyi kıskanmıyorum. Aksine, yazgımı paylaşmaları için onlara baskı yapıyorum. Güdülerden duyduğum nefreti ve kırılganlığımı sevinçle karşılıyorum. Durumumun aşırı zorluğu benim şansımdır. Bu şans beni sarhoş ediyor.

Ama şu soruyu, içimde, istemeden, bir patlayıcı gibi taşıyorum:

ALDIRIŞSIZ BİR GEREKLİLİĞİ İÇİNDE TAŞIYAN BİLİNÇLİ BİR İNSAN BU DÜNYADA NE YAPABİLİR?

14

Sizler kartal değilsiniz: Bu nedenle mutluluğu zihnin şiddetiyle öğrenmediniz. Kuş olmayan biri yuvasını uçurumların üzerine yapmamalıdır.

Zerdüşt, Ünlü Bilgeler Hakkında.

Sorumu sorarak söylemem gerekeni söylemiş oldum: Bu soruya yanıt getirmiyorum. Bu açıklama içinde *özerklik* arzusunu ve insanın tutkusu gibi görünen ve kuşkusuz benim de tutkum olan *özgürlük* tutkusunu bir tarafa koydum. Bireyin kamu güçlerinden kopardığı özgürlükten çok, düşmanca ve sessiz bir doğanın içindeki insanın özerkliğini düşünüyorum. Bizi gelecek zamana karşı kayıtsızlığa en az dahil eden veriye bağlı kalmaktan yana olmak: Diğer yandan, bu taraflılık arzunun tatminine karşıttır. Bununla birlikte, sözünü ettiğim doruğun, varlığın özgürlüğüyle aynı şey olduğunu düşünüyorum.

Bu bağlantıyı duyarlı kılmak istediğim için dolambaçlı bir yoldan yararlanacağım.

Kaygımız ne olursa olsun, düşüncemiz olabilirlikleri bütünlükleri içinde hiçbir zaman kucaklayamadan tükenir. Gizemli gecenin, düşüncemizin konusunu bile, sınırsızca büyük bir derinlik içinde bizden gizlediğini her an hissederiz. En küçük düşünce sonsuz bir gelişme göstermelidir. Gerçeği kavrama arzusu beni sardığında, nihayet bilme ve aydınlığa çıkarma arzusu demek istiyorum, içimi umutsuzluk kaplar. Küçük bir çocuk kadar güçsüz olduğum (ama başvurulacak büyükler de yoktur) bu dünyada kaybolduğumu hemen anlarım. Aslında, düşünmeye çaba gösterdiğim ölçüde, artık ışığın oluştuğu anı değil de, ışığın söndüğü, gecenin içinde kendimi yeniden hasta bir çocuk ve sonunda ölmekte olan bir kişi olarak bulacağım anı bir son

gibi düşünürüm. Gerçeğe susamış, gerçekten susamış kişi benim özensizliğime sahip olamaz: Olabilirliğin sonsuz gelişimini tüketmekten her defasında cayar. Gençliğin gözü pekliği içinde denemesini çok istiyorum. Ama, eylemek için, nesneleri görünümlerinin sonsuz gelişimi içinde göz önüne getirmeye gereksinimimizin olmaması gibi –bu nesneleri kullanıyoruz ve hareketlerimizin etkinliği görüşlerin değerini garanti ediyor– yalnızca soru sormak söz konusuysa, kuşkusuz soruyu en uzağa, ama "mümkün olduğunca uzağa", "elimden geldiği kadar" uzağa götürmeye mecburum. Oysa, Gerçek'i arzularken, tatmin etmem gereken gereklilik mutlaklaşır. Bunun nedeni bilgisizlik içinde *yaşayabildiğim* –eyleyebildiğim, soru sorabildiğim– zaman, ne eylemekten ne de soru sormaktan vazgeçemememdir. Bilme arzusunun belki de tek anlamı vardır: Soru sorma arzusunun nedeni olmak. Kuşkusuz, bilgi eylemin –ki bilgi eylemle dünyayı dönüştürür– insana sağladığı özerkliğe gereklidir. Ama *bir şey yapmanın* koşullarının ötesinde, bilgi, sonunda onu yöneten sorunun karşısında bir tuzak olarak belirir. Tam da soruyu oluşturan başarısızlıkla güleriz. Esrimedeki kendinden geçmeler ve Eros yanıkları, doğayı ve doğamızı bağladığımız –yanıtsız– sorulardır. Biraz önce formülleştirdiğim ahlaksal soruya yanıt vermeyi bilseydim, kuşkusuz doruktan uzaklaşırdım. Soruyu içimde bir yara gibi açık bırakarak doruğa doğru olası bir yolun, bir şansın varlığını koruyorum. Şimdi yaptığım gibi konuşmak aslında bir hasta gibi yatmaksa, hatta ölmek için yatmaksa, bu tedavi olmayı istemek değildir. Alaydaki aşırılıktan dolayı bağışlanmam gerekiyor. Gerçekten kimseyle alay etmek istemiyordum. Yalnızca *dünyayla*, çıkışının peşine düştüğüm kavranılamaz doğayla alay etmek istiyordum. Eğer düşünüyorsak, eğer konuşuyorsak bunları hesaba katma alışkanlığımız yoktur, ama ölüm bizi durduracak. Gerçeğin köleleştirici arayışının hep peşine düşmek zorunda olmayacağım. Sonunda, her soru yanıtsız kalacak. Ve sessizliği dayatacak bi-

çimde gizleyeceğim kendimi. Başkaları görevi üstlense de onlar da tamamlayacaklar ve ölüm, benim sözümü kestiği gibi onların sözünü de kesecektir. Varlık daha gerçek bir özerkliğe kavuşacak mıdır? Bu şekilde konuşmakla, bana sanki doruğun özgür havasını soluyormuşum gibi geliyor.

Varoluş, aynı anda hem özerk hem de yaşanılabilir olamaz.

Üçüncü Bölüm

GÜNLÜK

ŞUBAT-AĞUSTOS 1944

Şubat-Nisan 1944

"ÇAY FİNCANI" "ZEN" VE SEVİLEN VARLIK

Yeni güç duygusu: Gizemsel durum; ve bu duruma ulaşmanın yolu olan en açık, en gözü pek akılcılık.

1884.

I

... ne olursa olsun, "kahraman"ın sahneye her çıkışında, "evet yaşamaya değer! evet yaşamayı hakettim!" diye düşünen çok sayıda kişinin bu derindeki duygusu, gülmenin korkunç karşıtı yeni bir şeye maruz kalır – yaşam ve ben ve sen ve hepimiz, var olduğumuz sürece, kendimiz için yeniden ilginç hale geldik. Gülüşün, aklın ve doğanın sonuçta *erekbilimin bu büyük ustalarının her birinin ustası haline geldiğini yadsımamalıyız: Kısa trajedi her zaman varlığın ebedi komedisine dönüşmüştür ve "sayısız gülümseyişli" deniz –Aiskhylos gibi konuşmak gerekirse– bu trajedilerin en büyüğünün üstünü dalgalarıyla örtecektir...*

Şen Bilgi, I.

En yerleşik zorlukları bertaraf etmek, her şeyi (özellikle, mutsuzluğa, acıya) başarıyı depresyon örtüsüyle örtmek eğer bir patavatsızlık eylemi olarak görülmezse, ben acı çeken bir varlık haline geliyorum ... bununla birlikte, aşkı, aşırı sevinci saygısızlığa, içsel özgürlüğü frenleyen köklü meydan okumaya bağlamaktan başka bir şey yapmıyorum.

Bugünkü arzum bir *noktaya* dayanıyor. Nesnel bir gerçekliği olmayan ve buna rağmen hayal edebileceklerinin en ateşlisi olan bu nes-

neyi, sevilen varlığın gülümseyişiyle, duruluğuyla bir tutuyorum. Hiçbir kucaklama bu duruluğa ulaşamaz (bu duruluk, tam da elde etme anında *gizlenen şeydir*). Yumuşaklığı bir umutsuzluk içinde verilen bu noktayı, arzu tarafından parçalandığı için arzulanan varoluşunun ötesinde *gördüm*.

Bu nesneyi tanıdım: Onu oldum olası bekliyordum. Sevilen varlığı yanıtın bu etkisinden tanıyoruz: Sevilen varlık boşluğu doldurmak üzere beklenen varlıktır (evren artık onsuz kavranılamazdır). Ama kollarımın arasında tuttuğum bu kadın benden kaçıyor ve beklentiye verilen yanıtın gerçeklik haline dönüşen etkisini kucaklamanın içinde boşuna yeniden bulmaya çalışıyorum: Yalnızca yokluk, *bir eksiklik duygusuyla* beklentiye ulaşmaya devam ediyor.

Bu konuda ne söylemişsem (yazdığım sırada bunu kesin olarak anımsayamıyorum), bana öyle geliyor ki, bugün Proust, anımsamadan söz ederken, bu nesnenin sadık bir betimlemesini vermiştir.

Esrimede, ama aynı zamanda da dingin bir bilinç aydınlığında algılanan bu nesne bazı noktalarda sevilen varlıktan farklıdır. Bu nesne, sevilen varlıkta, *daha önce yaşamış olmanın* yürek paralayıcı, ama içten ve kavranılamaz izlenimi bırakan şeydir.

Yaşamın yavaş yavaş çöktüğü ve yararsızlığın (kavrama yetersizliğinin) içinde eridiği ve bununla birlikte çözüme kavuştuğu noktalar da elde ettiği *Kayıp Zaman*'ın eşsiz anlatısında bir hıçkırığın gerçeğinin var olduğu kanısındayım.

Hıçkırıklar kopmuş iletişim anlamına gelir. İletişim –mahrem iletişimin yumuşaklığı– ölümle, ayrılıkla veya anlaşmazlıkla koptuğunda içimdeki parçalanmada, bir hıçkırığın daha az bildik yumuşaklığı-

nın arttığını hissederim. Ama hıçkırığın bu yumuşaklığı, önceki yumuşaklıktan çok farklıdır. Kurulan iletişim içinde, alışkanlık *cazibeyi* yok eder. Hıçkırıklar içindeki bu cazibe, bir fişi prizden çekerken oluşturduğumuz kıvılcımla karşılaştırılabilir. Tam da iletişim koptuğu içindir ki, ağladığımız zaman, trajik bir biçimde bu iletişimden zevk alırız.

Proust, kaçıp gitmiş olan şeyi bellekte koruduğunu düşünmüştü. Bellek, varolanın gizlediği şeyi ancak bir an için tam olarak ortaya çıkarır. İnsanın hıçkırıklarının bir anlamda sonsuzluk tadında olduğu doğrudur.

Yeniden Bulunan Zaman'ın, başkalarının sonsuzluğun içine yerleştirdikleri şeyi, bir çay fincanının sınırları içine düşürmede gösterdiği –kuşkusuz bilinçli– kurnazlığa ne kadar hayranım! Çünkü, *içsel ve kör bir parlaklık ... ne aynanın ruhu ne ateşinki ...* (André Breton) deniliyorsa, anımsatılan parıltı içinde, insanın Tanrı'ya üstünlük ilişkisini insanın kendisinde bile koruyan bilmem hangi büyüklük ve aşkınlık varlığını sürdürmektedir. Bu şekilde oluşan huzursuzluğun bertaraf edilmesi kuşkusuz çok zordur. Zıvanadan çıkmaktan ancak parçalanmış olarak kurtulabiliriz. (*Yeniden Bulunan Zaman*'ın başka bir biçime soktuğu) aşkınlık anlarından kaçınma eğilimi benden uzaktadır. Ama bana kalırsa, insanın aşkınlığı kesinlikle olumsuzdur. Hiçbir şey olmayan hiçliğin dışında, kendi *üzerime* hiçbir nesneyi (bu nesneyi kavrasam da veya bu nesne beni parçalasa da) koyamam. Aşkınlık izlenimi veren şey –varlığın bu bölümüyle ilgili olan şey– aşkınlığı hiçliğin dolayımıyla algılamamızdır. Bizi meydana getiren tikel varlığın ötesine ancak hiçliğin parçalanmasıyla ulaşabiliriz. Hiçlik bizi ezer, bizi tüketir ve hiçliğin karanlıkları içinde keşfettiğimiz şeye, bizi yönetme gücü vermeye çalışırız. Sonuç olarak, en insani anlardan biri,

çöküntülerin ötesinde algılanan nesneleri kendi ölçümüze indirgemektir. Bu nesneler ezilmemiştir, ama egemen bir yalınlık hareketi bu nesnelerin mahremiyetini ortaya çıkarır.

Aşkınlığı gülme yoluyla yıkmalıyız. Kendinin korkunç ötesine terk edilen çocuğun birdenbire annesinin içten yumuşaklığını bulması gibi –bu durumda çocuk annesine gülerek yanıt verir– patavatsız bir saflığın insanın titrediği yerde bir oyun keşfetmesi gibi, aydınlanmış bir gülüşle gülerim, ama gülerken bir yandan da titrerim.

Böyle tuhaf (ve özellikle böyle mutlu) bir gülüşten söz etmek zor. Gülüş, Tanrı'nın en küçük figürünün (insanın imgesi) sonsuz bir altlık olarak kullandığı bu hiçliği korur. Korkum beni her an benim ve küçük kaygılarımın dışına çıkarır ve bu hiçliğe bırakır.

İçinde bulunduğum bu hiçlikte –bunaltacak kadar soru soran ben boşluğu genişletmeyen, soruyu ikiye katlamayan bir yanıt göremiyorum– hiçbir şeyi ayırt edemiyorum: Tanrı bana, kaba materyalizmin "doğa"sı kadar boş bir yanıt gibi görünüyor. Bununla birlikte, bu Tanrı'nın imgesini oluşturanların olanaklarını yadsıyamam: Deneyimi insansal olarak vardır; bu hikâyeler malumumuzdur.

Gözü pekliğimin –patavatsızlığım da diyebilirsiniz– bana şunu tasarımlattığı an gelmiştir: "*Sen de* bu anlamsız deneyime sahip olabilecek ve sonra gülebilecek misin?" Yanıtım şudur: "Olanaksız: Çünkü *inancım* yok!" İçinde bulunduğum sessizlikte, gerçekten çılgınca olan bir elverişlilik durumunda, boşluğun üzerine eğilmiş olarak kalıyorum, her şey eşit bir biçimde gülünç, iğrenç ve *olabilir* göründü... Bu anda öte tarafa geçtim. Aynı anda Tanrı'yı *tanıdım*.

Sonsuz bir gülüşün uyandırdığı şeyin daha az zenginliği olamaz.

Yaşlı hayaletin ayaklarına kapandım.

Genelde efendimiz hakkında değersiz bir fikir sahibiyizdir: Bu ölçüsüz bir esinle geldi.

Karanlıklar dünyanın derinliklerinden ve kanın iğrençliğinden çıkan sınırsız ve siyah bir sakal haline geldiler.

Güldüm.

Bu son derece daha ağırdı.

Ama hafifliğim, çaba göstermeden bu sınırsız ağırlığın hakkından geldi: Hafifliğim, hiçliğe yalnızca hiçlik olan şeyi verdi.

Özgürlüğün ve hatta gülüşün dışında, Tanrı'dan daha az kutsal olarak güldüğüm hiçbir şey yoktur.

II

Tüm eski ahlakın mirasçıları *olmak istiyoruz, yeniden başlamamalıyız. Tüm etkinliğimiz eski biçiminin aleyhine dönen ahlaktır.*

1880-1884.

Kimi dostlarımın arzu edilen bir değerle ilgili kaygılarını alçaklık karşısında duydukları küçümsemeyle karıştırdıklarını düşünüyorum. Değer (veya ahlaksal özlemin nesnesi) ulaşılamazdır. Her türden insan sevilebilir. Hepsini de başkaldırmış bir sempatiyle keşfediyorum. Düşüşe karşı durulabilecek bir ideal göremiyorum. Kitlenin çökmesi bir zindan gibi üzüntü verici ve dokunaklıdır; kahramanca gözü pekliğin ve ahlaksal kesinliğin kendi içlerinde soluk aldırmaz bir darlıkları vardır. Çoğu zaman, dar kafalı kesinlik bir gevşeklik işaretidir (yavan bir tatlılığı olan Hıristiyanda güleryüzlü kışkırtıcı olduğu gibi). Ben aşktan, arzudan başka bir şeyi sevmiyorum.

Kalbimizin çirkin özünü unutarak, birisi hakkında "it herif" dediğimiz kesin suçlamalarımız içinde, oldukça aşağılık bir farksızlıkla, reddettiğimiz görünür farksızlıklara daha da yaklaşmaktan başka bir şey yapmayız. Aynı şekilde, polis kurumuyla toplum suçladığı yöntemlere yaklaşıyor.

Suçlarda ve ardından da suç karşısındaki körleşmede ortaklık insanları sıkı sıkıya birbirlerine bağlar.

Birlik aralıksız düşmanlığı besler. Çok yorucu aşkta, yalnızca öl-

dürmeyi istemekle kalmamalıyım, aynı zamanda onu görünce güçten düşmemeliyim. Eğer yapabilseydim, düşerdim ve umutsuzluğumu haykırırdım. Ama umutsuzluğu reddederek, mutlu, neşeli (nedensiz) yaşamayı sürdürerek, sanki yaşam sevilmeye değermiş gibi, daha acımasızca, daha gerçekten severdim.

Âşıkların şansı, fiziksel aşkın onları zorladığı kötülüktür (dengesizliktir). Aralarındaki uyumu sonsuza dek bozmaya, gece kavga etmeye mahkûm olmuşlardır. Bir kavga pahasına, birbirlerinde açtıkları yaralarla birbirlerine bağlanırlar.

Ahlaksal değer arzunun nesnesidir: Uğrunda ölünebilecek şeydir. Bu her zaman (varoluşu tanımlı) bir "nesne" değildir. Arzu çoğu zaman belirsiz bir varolmaya bağlıdır. Paralel olarak, bir taraftan Tanrı'yı, sevilen bir kadını, diğer taraftan hiçliği, kadın çıplaklığını (belirli bir varlıktan bağımsız olarak) karşı karşıya getirmek mümkündür.

Belirsizliğin işareti mantıksal olarak olumsuzdur.

Gevşek gülüşlerden, "kafalı insanlar"ın güleç zekâlarından nefret ederim.

Hiçbir şey bana acı gülüş kadar yabancı değildir.

Safça, *kutsal olarak* gülerim. Üzüntülü olduğumda gülmem, güldüğümde de bayağı eğleniyorumdur.

Doktor Petiot'nun cinayetlerine (dostlarımla birlikte) gülmekten huzursuz oldum. Nesnesi kuşkusuz doruk olan gülüş, onun hakkındaki bilinçsizliğimizden doğmaktadır. Dostlarım gibi ben de adı konamayan bir dehşetten anlamsız bir kahkaha tufanına sürüklendim. Gülüşün ötesinde, ölüm, arzu (aşk), kendinden geçme, bir dehşet duygusuna, dönüşüme uğramış dehşete bağlı esrime birbirleriyle buluşu-

yorlar. Bu öte tarafta artık gülmüyorum: Bir gülme duygusunu koruyorum. Öte tarafı zorlamaya çalışarak devam etmeyi deneyen bir gülüş "kasıtlı" bir gülüş olacaktır ve saflığı olmadığı için kulağa kötü gelecektir. Sakınımsız, hoş gülüş ince bir mucize duygusunu en kötü olana açar ve en kötünün içinde (ölüm) korur (Tanrı'nın, kutsala saldırının veya aşkınlıkların canı cehenneme! Evren alçakgönüllüdür: Gülüşüm evrenin masumiyetidir).

Gülüş kutsuyor ve Tanrı lanetliyor. İnsan, mahkûm etmeye zorunlu Tanrı gibi değildir. Gülüş isterse mükemmeldir, hafif olabilir, o kutsayabilir. Eğer kendime gülersem...

Petiot kadın hastalarına şöyle diyordu (Q.'ya göre):

– Sizde kansızlık buldum, güçlenmeniz gerekiyor.

Tedavi için Lesueur Sokağı'na randevu veriyordu.

Lesueur Sokağı'ndaki periskobun *doruk* olduğunu söylersem?

Dehşeten, tiksintiden midem kalkardı.

Doruğun *yaklaşması* kalbimizi sıkan dehşet ve tiksintiden mi anlaşılır?

Yalnızca kaba, ilkel yapılar mı "periskop" gereksinimine boyun eğerler?

Teolojik açıdan "periskop" İsa'nın çarmıha gerildiği tepeye benzer. Bir *günahkâr* her açıdan suçunun sonucundan *yararlanır*. Bir sofu ise suçun hayaliyle yetinir. Ama çarmıha germe, bu cinayet, *onun* cinayetidir: Pişmanlığı eyleme bağlar. Onun sapıklığı, bilinç kaymasında ve eylemin istemsizce es geçilmesinde, yiğitlik eksikliğinde, kaçışta yer alır.

Savaştan bir süre önce, düşümde bana yıldırım çarptığını gördüm. Bir sökülme, büyük bir korku hissettim. Aynı anda dönüşüme uğramış olarak uyandım: Ölüyordum.

Bugün aynı atılımı hissediyorum. "Her şeyin iyi olmasını" isteseydim, ahlaksal güvence talep etseydim, sevincimin aptallığını hissederdim. Aksine hiçbir şey istememekten ve güvence yokluğundan dolayı kendimden geçiyorum. Bir özgürlük duygusu hissediyorum. Ama atılımım ölüme gitse de, bana uygun olan şey yaşamımın beni özgürleştirmesi değildir. Aksine, yaşamı onu kemiren (onu belirli kavramlara bağlayan) kaygılardan kurtulmuş olarak duyumsuyorum. Bir hiç –veya hiçbir şey– beni kendimden geçirtiyor. Bu sarhoşluğun koşulu, temel olarak kendime gülmemdir.

III

En büyük, en kesin aşk sınırsız alayla uyum içinde olabilir. Böyle bir aşk en çılgın müziğe, zihinsel uyanıklıktaki kendinden geçişe benzeyecektir.

Bu sevme kudurganlığı, bir pencerenin avluya açılması gibi ölüme açılır.

Aşk, ölümü hazır kıldığı ölçüde –bir dekorun komik yırtığı gibi– göğü söküp atma gücüne sahiptir. Her şey basit! Söküp atmada şunu görüyorum: Sanki dünyanın tüm anlamsızlığının suç ortağıymışım gibi boş ve özgür dip ortaya çıkıyor.

Sevilen varlığı bu boş özgürlükten, artık bir anlama sahip olma yükümlülüğü olmayan şeyin bu sonsuz saydamlığından farklı kılan nedir?

Bu yok edici özgürlük içinde, baş dönmesi kendinden geçişe dönüşür. Dingin bir kendinden geçişe.

Sevilen varlığın gücü (veya özgürlük hareketi), şiddet, kaygı ve aşkın uzun beklentisi, âşıkların alıngan hoşgörüsüzlükleri; bir boşluk içindeki bu karara katkıda bulunmayan hiçbir şey yoktur.

Boşluk bağlantılardan kurtarır: boşluğun içinde artık durak yoktur. Önümde boşluk açtığımda, aynı anda sevilen varlığı keşfederim: *Hiçbir şey* yoktur. Çılgınca sevdiğim şey, kaçıştır, açık kapıdır.

Ani bir hareket, belirgin bir gereksinme ağır dünyayı yok eder.

IV

Düşünüldüğünde ne kadar çok yeni ideal mümkün olur! İşte, aşağı yukarı beş haftada bir, yabanıl ve yalnız bir gezinti sırasında, suçlu bir mutluluğun mavi saatinde yakaladığım küçük bir ideal. Yaşamı kırılgan saçma şeylerin arasında geçirmek; gerçeğe yabancı kalmak! Yarı-sanatçı, yarı-kuş veya metafizikçi; zaman zaman, bir dansçı gibi gerçeği parmak ucuyla yoklamak dışında, gerçeğe ne evet ne de hayır diyebilmek: Mutluluk güneşinin ışınlarıyla gururunun okşandığını her zaman hissetmek; neşeli olmak, acının uyardığını hissetmek, çünkü acı mutlu insanı besler: En kutsal şeylere gülünç bir kuyruk eklemek; tonlarca ağır bir kafanın, yerçekimi kafasının ideali tabii ki budur.

Mart-Temmuz 1888.

Bu sabah neşeli bir ruh haliyle uyandım.

Kuşkusuz hiç kimse benden daha fazla *dinsiz* ve neşeli değildir.

Artık iç *deneyimden* (veya gizemsel deneyimden) değil *pal*'den söz etmek istiyorum. Buna *zen* adı da veriliyor. Çiçeklere olduğu gibi, belirli bir tür deneyime ad vermeyi eğlenceli buluyorum.

Pal, *zen*'den farklıdır. Biraz. Hatta şaklabanlıktır. Dahası, *zen* gibi onu da tanımlamak zordur.

Bu konudan *işkence* diye söz etmek benim açımdan hüner gerektiriyordu (bunu o kadar ciddiyetle, o kadar gerçeklikle, o kadar ateşlilikle yaptım ki küçümsenildi: Ama küçümsenilmek gerekiyordu ve alayı *doğru olmalıydı*).

Bugün *pal* diyerek ısrar ediyorum.

Öncelikle, *pal* uygulamasını öğretmek komik bir iş. Bu iş bir kanıyı içeriyor: *Pal öğretilemez.*

Buna rağmen ben öğretiyorum...

Pal'in kurban' için ulaşılamayan doruk olması asıl gerçek değil mi?

Cılız bir alay olasılığından dolayı isyan ediyorum: *Pal* ve *Proust* konusunda bu olasılık eksik olmaz...

Bu olasılık neyse o olarak kabul edildiği andan itibaren – Tanrı'nın (aşkınlığın) gülünçlüğe (doğrudanlığa, içkinliğe) düşüşü, bir *fincan çay, Pal*'dir.

Doruğun ikili karakteri (dehşet ve zevk, korku ve esrime). *Yeniden Bulunan Zaman*'ın –siyah ve beyaz– iki cildinde belirgin biçimde ifadesini bulan karakter: Bir tarafta utanç verici otel, diğer tarafta büyük mutluluk anları.

Büyük mutluluk anları;

– *yoga*'nın dağınık, kişisiz ve nesnesiz coşkusuna;

– parçalanmış kendinden geçişlere, soluk alınmayan trans durumlarına;

– ve dahası gecenin boşluğuna göre farklılaşırlar;

bu anlar *teopatik* denilen bulanık olmayan durumların saydamlığı-

na denk düşerler.

Bu kavranılamaz saydamlık durumları içinde, zihin hareketsizdir, son derece bilinçli ve özgürdür. Evren onu kolaylıkla kateder. Nesne zihne kendini "*önceden yaşamış olmanın* içten ve kavranılamaz izlenimi" içinde dayatır.

Bu, *önceden yaşamış olma* izlenimi (her yönden nüfuz edebilir olsa da kavranılamayan bu izlenim) bana göre *teopatik durumu* tanımlıyor.

Tanrısal usandırmanın gölgesi yok artık. Kuşkusuz!

Gizemci (mümin) için kuşkusuz Tanrı uçup gitmiştir: Gizemcinin kendisi Tanrı'dır.

Kendimi –kendime– Tanrı gibi sunmak kimi zaman beni eğlendirdi.

Teopati'de bu farklıdır. Bu durum, kendi başına, her şeyi içine düştükleri harekete indirgeyerek, sonsuz yok olup gitme, çabasız özgürlük olduğundan gülünçlüğün en ucudur.

Bir lakabın (*pal*) işaret ettiği durum hakkında düşüncemi ifade ederken, şu satırları meditasyon teması biçiminde yazıyorum:

Bir çekim nesnesini,
kendi içinde tükenen,
kendini yok eden,
ve bu şekilde boşluğu ortaya çıkaran
parlak ve hafif
alevi,
çekimin,
sarhoş eden şeyin
ve boşluğun
özdeşliğini tasarımlıyorum;

Bir alevle özdeş
boşluğu,
sarhoş eden
ve aydınlatan
alevi ortaya çıkaran
nesnenin yok edilişini
tasarımlıyorum.

Amaca götüren talim yoktur...

Tüm durumlarda, bunun, varlığı mahvederek ve tüketerek, bu kadar mahrem bir yara açan şeyin ıstırap olduğunu düşünüyorum.

Bu içkinlik durumu dinsizliğin ta kendisidir.

Tam dinsizlik hiçliğin (hiçliğin gücünün) olumsuzlanmasıdır: Artık hiçbir şeyin –ne aşkınlığın, ne de gelecek zamanın (artık beklenti yok)– benim üzerinde egemenliği yoktur.

Tanrı'dan söz etmemek, ondan korkulduğu, onunla (gerçeğin, dilin bağlantıları içindeki imgesi veya yeriyle) hâlâ rahat olunmadığı, işaret ettiği boşluğun incelenmesinin ve bu boşluğu kahkahayla delmenin daha ileriye bırakıldığı anlamına gelir.

Tanrı'ya, yığınların titrediği şeye gülmek çocuğun yalınlığını, saf kötülüğünü gerektirir. Hiçbir şey ağır, hasta olarak varlığını sürdüremez.

Pal gülüştür, ama o kadar canlı bir gülüştür ki içinde hiçbir şey barındırmaz. Gözenekler açılmış sınırsızlık, saydamlığı sonsuza ka-

dar götürmeden kasların hareketi tarafından parçalanır... Bir Buda'nın duyarsız gülümseyişi bile ağır gelir (acı verici kişisel direnme). Yalnızca sıçramadaki bir direnme, çözülmüş bir *hafiflik* (hatta özerklik, özgürlük) gülüşe sınırsız bir egemenlik sağlar.

İki varlığın saydamlığı da, tensel bir ticaretle bozulur.

Kuşkusuz sivri durumlardan söz ediyorum.

Genel olarak gülmekten katılıyorum ve ...

Bana "Tanrı'dan dul kalmış", "avutulamaz dul" muamelesi yaptılar.

Ama gülüyorum. Sözcük durmaksızın kalemimin ucuna geldiğinden acı acı gülüyorum.

Yanlış anlaşılmaktan dolayı hem eğleniyor ve hem de üzülüyorum.

Gülüşüm neşelidir.

Yirmi yaşındayken bir gülüş dalgasının beni alıp götürdüğünü söylemiştim... Işıkla dans ettiğim duygusuna kapılmıştım. Aynı zamanda kendimi özgür bir kösnüllüğün zevklerine bırakmıştım.

Toplumun ona gülenden daha iyi güldüğü enderdir.

O sırada Sienna Katedrali'nin oraya varırken beni güldürdüğünü ileri sürdüğümü anımsıyorum.

Kendi kendime: – Olanaksız, güzel gülünç değildir, diyordum.

İkna etmeyi başaramadım.

Ve buna rağmen temmuz güneşi altında beni büyüleyen katedralin önünde bir çocuk gibi mutlu gülmüştüm.

Yaşama zevkine –bildiğim hazların en yumuşağı ve en ustası olan–

İtalya'daki hazzıma gülüyordum. Ve bu güneşli ülkede, yaşamın, solgun keşişi *Binbir Gece*'nin prensesine dönüştürerek Hıristiyanlıktan nasıl yararlandığını keşfediyor olmak beni güldürüyor.

Sienna Katedrali, pembe, siyah ve beyaz sarayların ortasında, kocaman, çok renkli ve (tartışılabilir zevkte) süslü bir pastaya benzemektedir.

V

Sonunda birden fazla yüze sahip oldum. Ve hangisinin diğerine güldüğünü bilmiyorum.

Aşk o kadar ölçüsüz ki kafamı iki elimin arasına alıyorum: Tutkudan doğan bu düşünce krallığı aslında yalanın krallığı değildir. Sonunda "figür" dağılıyor. Geriye, şeylerin harcında –yırtıcı yırtık olan– bir yırtık yerine, yalnızca harcın örgüsü içine yerleşen bir kişi kalıyor.

Ölü yapraklardan halılar bir tahtın basamakları değildir ve römorkörün böğürtüleri periler aleminin yanılsamalarını yok etmekteler.

Bununla birlikte, kuşkusuz çözülemeyen bir mesaj iletirken, hiç kimse bize şunları söyleyemiyorsa, dünyanın parlaklığı neye yarar: "Seni yıkan, kendi yazgını (sen olan bu insanınkini) veya genelde varlığın (parçası olduğun büyüklüğün) yazgısı olarak baktığın yazgıyı şimdi görüyorsun, hiçbir şey bu yazgıyı –neyseler o olan– şeylerin cılızlığına indirgeyemez. Aksine burada –rastlantısal yalan buradadır– bir şey her dönüşüme uğradığında, sendeki hiçbir şeyin yanıtsız bırakmadığı çağrıyı duymuyor musun? Onu istediğini değil, ama yalnızca o *olduğunu* söyleyebileceğin bu serüven dolu yaşamda, en uzağı, en ucu ve arzulanabiliri kim reddedebilir? Arzulanabilir? Bilmecenin ölçüsü olabilecek miyim? Beni gördüğünde, bu ulaşılamaz amacı seçmediysen, bilmeceye yaklaşamazdın bile!"

Kuşkusuz gece oluyor, ama arzunun şiddetlenmesi içinde.

Yalandan (şiirsel budalalıktan) nefret ediyorum. Ama içimizdeki arzu hiçbir zaman yalan söylememiştir. Çoğu zaman bize, hayal edilen nesne ile gerçek nesne arasındaki uçurumu gösteren bir arzu hastalığı vardır. Sevilen varlığın onu severken sahip olduğum görünüşten farklı olduğu doğrudur. En kötüsü, gerçeğin arzu nesnesiyle uyumunun, bana göründüğü kadarıyla, olağanüstü bir şansı gerektirmesidir.

Bu şans hakkındaki fikrimizi altüst eden evrenin apaçık görkemi bunun karşısında yer alır. *Eğer hiçbir şey içimizdeki gögün görkeminin üstünü örtmezse, sonsuz aşka hak kazanırız.* Sevilen varlık, bir dizi belirlenmiş olaydaki mucize gibi bayağı bir gerçeğin içinden çıkmayacaktır. Sevilen varlığı dönüştüren şans mutsuzluk eksikliğinden başka bir şey olmayacaktır. İçimizde oynaşan evren, mutsuzluğun (donuk varoluşun) ortak vadesinde kendini reddedecektir ve az sayıda seçilmiş kişide ortaya çıkacaktır.

Sevilen varlık ile karşılaştırıldığında evren cılız ve boş görünür: Evren "ölümlü" olmadığı için "oyunun" içinde değildir.

Ama sevilen varlık yalnızca bir kişi için böyledir.

"Hırsızlardan", kararsızlıklardan "korunur" olmayan tensel aşk tanrısal aşktan daha büyüktür.

Bu aşk beni "tehlikeye atıyor", sevilen varlığı tehlikeye atıyor.

Tanrı tanım olarak tehlikeye atılamaz.

Tanrı âşığı, tutkusu ne denli ateşli olursa olsun, bu ateşliliği inayetin ötesinde, oyunun dışında (seçilmişlerin mutluluğu içinde) anlar.

Ve kuşkusuz bir kadının âşığı –yokluğun işkencesini yok etmesi gerekir– kadın evinde, elinde oluncaya kadar didinip durur. Çoğu zaman aşkın tehlikeye atılmış olarak kalmak isteyen yapısından kurtulmak istendiğinde söndüğü doğrudur...

Mutluluğun âşıkların en acımasız sınavı olduğunu kim görmez? Buna rağmen istemli reddediş üretilmiş olacaktır ve aşkı sanatsal olarak kendi için istenen bir incelik haline getirecektir (şu an gönüllü olarak zor koşulları sürdüren âşıkları düşünüyorum). Mutluluğu aşma, tüketme şansı çok küçük de olsa varlığını sürdürür.

Şans ile vade (*cadentia*) aynı kökene sahiptirler. *Şans*, çöken, düşen şeydir (kökeninde iyi veya kötü şans vardır). Bu, rastlantıdır, bir zarın *düşüşüdür*.

Buradan şu gülünç fikir ortaya çıkar: *Hiper-Hıristiyanlık* öneriyorum!

Şeylerin bu basit görünümü içinde, düşen ve Tanrı'dan ayrılan artık insan değil Tanrı'nın (veya bütünlüğün) kendisidir.

Burada Tanrı, "Tanrı fikrinin içerdiğinden daha azını" içermiyor. Aksine daha fazlasını içeriyor. Ama bu "fazlalık" Tanrı'nın kendisi olduğundan ve özü de "oyunda olmak", "kendini tehlikeye atmak" anlamına geldiğinden ortadan kalkar. Sonunda yalnızca insan varlığını sürdürüyor.

Bu, gülünç terimlerle, *genelleşmiş enkarnasyondur!*

Ama insanlığın içindeki evrenselin düşüşünde, İsa ile olduğu gibi, artık "tehlikeye atılma"nın dayanılmaz komedisi söz konusu değildir (Tanrı İsa'yı yalnızca kurmaca olarak terk eder). Ortaya sürülmenin terki bütünseldir.

Sevilen varlıkta –sevmekten ölmeyi arzulayacak noktaya kadar– sevdiğim şey özel varlık olmayıp evrenselin ondaki payıdır. Ama bu pay ortaya atılmıştır, beni tehlikeye atar.

Fikirlerin bu basit düzleminde, Tanrı'nın kendisi de özeldir (Tanrı ben değilim), ama hayvan oyunun dışındadır (yalnızca o oyunun dı-

şındadır).

Bu varlık, "çay fincanı"nın içine, bir insanın içine *düşen varlıkla* karşılaştırıldığında ne kadar ağır ve tumturaklıdır.

Ağırlık, sabırsızlığın, güvenlik susuzluğunun bedelidir.

Mutlak'tan söz etmek, iğrenç, insanlıkdışı bir sözcük.

Bu, kurtçukların özlemidir.

Hiç kimseyi tanrılaştırmak istemiyorum. Ama Tanrı yavanlığından kavranılamaz şeylerin geçiciliğine düştüğü zaman gülüyorum.

Bir kadının mendilleri, bir yatağı ve çorapları vardır. Bir an için evinden ya da bir ormandan uzaklaşmaya gereksinim duyuyor. Gerçek halini saydammış gibi fark edersem hiçbir şey değişmemiş olur: Oyun ve hatta şans bile. Gerçeği kendisinin üstünde değildir. Bununla birlikte, tıpkı "çay fincanı" gibi ona da ancak şansın yaver gittiği ender zamanlarında ulaşabilirim. Bu, dünyanın bana yanıt verdiği sestir. Ama, sonsuz dikkat olmadan, –acıların tüketen aşırılığına bağlı saydamlık olmadan– hiçbir şey duyamam.

Tensel aşkta acıların aşırılığını sevmek zorundayız. Bu aşırılık olmadan oyun oynayamayız. Tanrısal aşkta, acıların sınırı tanrısal mükemmellik içinde verilidir.

Dinsizliği, kendini tehlikeye atmanın saygısızlığını seviyorum.

Kendini tehlikeye atma öyle kararlı bir biçimde ipi geçirir ki, bazı anlarda korku olanağını bile kaybediyorum. Bu durumda korku oyunun geri çekilişi olur. Benim sevmem gerekiyor. Şansı keşfederken kendimi mutluluğa bırakmam gerekiyor. Ve beni tüketen bu oyun içinde kazancı vahşice bırakmak için kendinden geçiş içinde kazan-

mam gerekiyor.

Yeni korkuların bu son sözcüklerinde bulunan acıyla beslenmek, oyuna sırtımı dönmem demektir.

Asılma duygusunun bana verdiği korku olmadan oyunun içinde olamam. Ama oynamak korkuyu aşmak anlamına gelir.

Bu savunmanın aptallığın, tumturaklı sözlerin amaçlarına hizmet etmesinden korkuyorum. Aşk yalındır ve tümcesizdir.

Gizemsel geleneklerden kaynaklanan bilinmeze duyulan aşkta, aşkınlığın bertaraf edilmesiyle, o kadar büyük bir yalınlığa ulaşırız ki, bu aşkın dünyasal aşka *–onu sonsuza kadar yankılarken–* bağlanmasını isterdim.

VI

Sonunda *bilinmez* kalan şey, aynı anda *tanıdığım* şeydir: Gerçeğin askıya alındığı andaki bendir, sevilen varlığın, bir kaşık gürültüsünün veya boşluğun görüntüsü altındaki bendir.

Öncelikle sevilen varlık tuhaf bir biçimde benimle karıştı. Ama hayal meyal seçildiği an kavramlamaz oldu. Onu boşuna aradım, buldum, kucakladım... Ve boşuna bildim... Kuşku duyamazdım; ama, bu korkuyu şehvetin içinde boğmamış olsaydım, arzunun sınamasına nasıl katlanabilecektim?

Acı, sevilen varlığın aşka meydan okumasından kaynaklanır. Sevilen varlık sırtını döner, benden farklılaşır.

Ama fark olmadan, uçurum olmadan *onu boşuna tanımış olurdum* ... Özdeşlik oyunun içinde kalır. Bize verilen arzuya yanıt ancak *kavranılmamış* olduğunda gerçektir. Bu sınırlar arzuyu (ve bizi) tanımlarlar. Oynadığımız ölçüde varız. Oyun durursa, oyunu sabitlemek için ondan bir unsuru çekip alırsam, artık hiçbir eşitlik yanlış olamaz: Trajik olandan gülünebilir olana geçiyorum.

Tüm varlıklar temelde tektir.

Tek oldukları sırada birbirlerini iterler. Ve onların özlerini oluşturan bu devinim içinde temel özdeşlik yok olur.

Önceden yaşamış oluş izlenimi, temel tiksintinin –ani ve pek kalıcı

olmayan– duruşu anlamına gelir.

Tiksinti içimizdeki başarısızlığa uğrayan şeydir, sabit unsurdur: Yalnızlaşmanın içindeki değişmezlik her *durum* gibi bir dengesizliktir.

İçimizdeki arzu şansı belirler: Bu, saydamlıktır, donukluğun karar yeridir. (Fiziksel güzellik saydamlıktır, ama edilgendir, erkek çirkinliği –etkendir– altüst etme yoluyla saydamlığı oluşturur.)

Saydamlık bireysel yalnızlaşmanın ortadan kaldırılması olmayıp aşılmasıdır. Bu saydamlık, kuramsal veya temel birlik durumu olmayıp bir oyunun içindeki şanstır.

Şans, *daha önce yaşamış olma* duygusuna karışır.

Şansın nesnesi *tek* saf *varlık* olmayıp ayrı varlıktır; ayrılığı yadsıma gücünü şansa borçlu olan, ayrı varlık olarak yenilgiye uğrayandır. Ama bu olumsuzlama sevilen varlıkla *buluşmayı* varsayar. Bu olumsuzlama, ancak başkası karşısında, ona eşit bir şans tanıyarak etkin olur.

Aşk, bir anlamda ayrılmayı suçlarken, bu ayrılmayı yalnızca seçilmiş olan için kaldırırken, *tek varlığın* şans sayesinde gerçekleştirdiği bu yadsımadır.

Sevilen varlık bu seçimde talihsiz görkemi *tek varlığın* görkemi olan evrenin aşılmasıdır. Ama şansı –mevcut hali– aşkı varsayar. Sevilen varlığın aşkın ona kattığı şeyden gerçekten farklı olduğunu söylemek, varlıklar üzerine olan yargıların ortak bir yanlışlığını ortaya çıkarır. Sevilen varlık aşkın *içindedir*. Bir kişi için olmak, bir yığın için olmak, sayısız "tanıdık" için olmak; hepsi de eşit olan farklı gerçekliklerdir. Aşk, yığınlar, bir ortam; varoluşumuzun dayandığı ger-

çekliklerdir.

Şans, aşkta öncelikle âşığın sevilen varlıkta aradığı şeydir. Ama ikisinin buluşmasında da şans vardır. Onları birleştiren aşk, bir anlamda *tek varlığa* dönüş şenliğidir. Aşk aynı zamanda, ama en üst derecede, özerkliğin, oyunun aşılmasının içinde *asılmış olmanın* zıt karakterini taşır.

VII

Keşişlerden nefret ediyorum.

Dünyayı, şansı, bedenlerin gerçeğini reddetmek, bana göre, utanç vermelidir.

Bundan daha büyük bir günah yoktur.

Çiftlerin arasında bir köylü, bir hayvan gibi dans ettiğim –tek başına dans ettiğim– ve içtiğim geceyi anımsamak beni mutlu etti.

Yalnız başına mı? Doğruyu söylemek gerekirse, bir saçmalık *potlatch*'ında [Şenlik, –ç.n.] filozof –Sartre– ve ben karşı karşıya dans ediyorduk.

Fır dönerek dans ettiğimi anımsıyorum.

Zıplayarak, ayaklarımı döşemeye vurarak.

Bir meydan okuma, gülünç bir çılgınlık duygusu içinde.

Sartre'ın önündeki bu dans bende bir tablonun (Picasso'nun *Avignonlu Kızlar*) anısına bağlanıyor. Üçüncü kişi at kafalı, çizgili, sarı ve mor geniş bir sabahlık giymiş bir mankendi. Gotik bir yatağın hüzünlü tavanlığı bu oynaşmaların baş köşesindeydi.

Beş aylık bir karabasan karnavalla bitiyordu.

Sartre ve Camus ile bir arada olmak (okuldan söz etmek) ne tuhaf şey.

Diğer taraftan *zen* keşişleri ile aramdaki yakınlık beni yüreklendiriyor (dans etmiyorlar, içki içmiyorlar...).

Neşeyle (özgürce) düşünülen bir ortamda *zen* biraz zamansız bir güvenin konusudur. *Zen* keşişlerinin en çekicileri namusluydular.

Nisan-Haziran 1944

ŞANSIN KONUMU

Ahlakın kendi kendini yok etmesi hangi ölçüde hâlâ kendi gücünün kanıtıdır? Biz Avrupalılar; içimizde inançları için ölen kişilerin kanı var: Ahlakı korkunç bir biçimde ciddiye aldık: Ona feda etmeyeceğimiz hiçbir şey yoktur. Diğer taraftan entelektüel titizliğimiz bilinçlerin yarılıp açılmasına dayanmaktadır. Eski toprakları bir kez terk ettikten sonra hangi yöne gideceğimizi bilmiyoruz. Ama bu toprak bile bize, şimdi bizi uzaklarda serüvene, hâlâ keşfedilmemiş ve sömürülmemiş uzak ülkelere doğru iten gücü vermiştir: Tercih hakkımız yok, fethedenler olmamız gerekir, çünkü artık "kalmayı" umduğumuz bir vatana sahip değiliz. Gizli bir olumlama, tüm olumsuzlamalarımızdan daha güçlü bir olumlama bizi itiyor. Gücümüzün kendisi bize, bu eski ve parçalanmış toprakta kalmamıza izin vermiyor: Çıkışı tehlikeye atıyoruz, kendimizi de tehlikeye atıyoruz: Dünya hâlâ zengin ve bilinmezdir ve cılız ve zehirli hale gelmektense batmak daha iyidir. Gücümüz bizi yukarı denize, bugüne kadar tüm güneşlerin battığı noktaya doğru iter: Yeni bir dünyanın varolduğunu biliyoruz...

1885-1886.

I

Tutunduğum ve gözyaşları içinde beklediğim bir anın benden kurtulmasını sağlayacak şekilde davranıyorum. Bunun için kendi imkanlarımı aşıyorum. Bellekte hiç iz yok; varsa da çok az var. Bunu, hayal kırıklığına uğramış veya kızgın olarak değil atılmış bir ok gibi amaca yönelmiş olmaktan emin olarak yazıyorum.

Söylediğim şey şu koşulla kavranılabilir: Yaşanamaz olmak için oldukça gerçek bir saflık zevkine sahip olmak gerekir.

Sınırsız yanlış anlaşılma: Sevincimi bir tarlakuşu gibi güneşe karşı haykırdığım yerde, sevdiğim şeyi umut kırıcı terimlerle söylemek zorundayım.

II

Geriye dönerek, bir yıllık notlarımı kopya ediyorum: 1943 yılının ocak ayında, sözünü ettiğim şansı ilk kez tasarımladım (V.'ye geliyordum):

Tüm olabilirlik hakkında bu kadar düşünmek çok sıkıcı. Ağır olduğu düşünülen gelecek. Ama:

Sinirli bir korku içinde, kuşkulanmak zorunda olduğum ustalık hangisi olursa olsun, (işin içine dahil olan hiçbir şey yok, özellikle *kaynaklara* sahip olma zorunluluğu, *Tinin Görüngübilimi*'nin, sınıf savaşımının dokunaklılığına bağlıdır: ... olsaydı yerdim; 1943 yılının başında, olayların dokunaklılığı benim yardımıma geliyor – özellikle gelecekteki olayların), kalpsizliğimi hiçbir şey bağışlamaz (kalbimin özü: hafiflik, fışkırma)

Görmek hiç kimseyi benim kadar parçalamaz: Sonsuzu keşfetmek, hiçbir şeyi ayrık tutmamak, korkuyu haklara, öfkelere, yoksulluğun kızgınlıklarına bağlamak. *Tüm güç* nasıl olur da yoksulluğa verilmez: Buna rağmen, güç, dibinde gülen kalbimin bu dansını parçalayamaz.

Hegel Diyalektiği. – Bugün iki nokta arasında, bir an için hiçbir şeye dayanmayan bir birleştirme çizgisinden, bir sıçramadan başka bir şey olmamak benim için olanaksızdır.

Sıçrama iki tabloyu temsil etmektedir. Stendhal kendi kaynaklarını (kaynaklarının dayandığı toplumu) sevinçle çökertiyordu. Sıra hesapların görülmesine gelir.

Düzenlemede, iki nokta arasındaki ciddiyetten uzak kişiler ortadan kaldırılır.

İki tasarım birbirlerini yalanlıyorlar. Birinci paragrafta, hesapla-

rın görülmesi korkusundan kurtulduğumu tasarlıyordum.

Ama hâlâ:

Sıçrama yaşamdır, hesapların görülmesi ölümdür.

Ve eğer tarih durursa, ölürüm.

Veya:

Her düzenlemenin ötesinde, yeni bir sıçrama biçimi mi? Eğer tarih bittiyse, zamandışına bir sıçrama mı? Sonsuza kadar haykırıyorum: *Time out of joints.*

En uç korku –daha sonra karar– durumunda, şu şiirleri yazdım:

Ve zıvanadan çıkmış
bağırdım
umutsuzluk
nedir

Kalbimde gizlenen
ölü bir fare

fare ölüyor
kovalanıyor

ve elimin içinde dünya ölüyor
yatmadan önce
üflenmiş eski mum

hastalık dünyanın ölümü
ben hastalığım
ben dünyanın ölümüyüm.

Kalpteki sessizlik
şiddetli rüzgârın darbesiyle
şakaklarım öldüresiye atıyor
ve bir yıldız ayaktaki iskeletimin içine
kayarak düşüyor

Siyah
sessizlik göğü ele geçiriyorum
siyah ağzım bir koldur
siyah
siyah alevlerle
bir duvarın üzerine yazmak
mezarlığın boş rüzgârı
kafamın içinde ıslık çalıyor.

Bir adımın çılgın sessizliği
bir hıçkırığın sessizliği
dünya nerede gök nerede

ve yolunu yitirmiş gök
deliriyorum.

Dünyayı yanıltıyorum ve ölüyorum
onu unutuyorum ve gömüyorum
kemiklerimin mezarlığına.

Ey yok gözlerim
ölü kafalı.

Umut
ey benim tahta atım
karanlıklarda bir dev
tahta bir at üzerindeki
bu dev benim.

Yıldızlı gök
Kızkardeşim
Lanetli insanlar
yıldız sen ölümsün
büyük bir soğuğun ışığısın

yıldırımın yalnızlığı
sonunda insanın yokluğu
belleğimi boşaltıyorum
ıssız bir güneş
adı siliyor

yıldızı görüyorum
sessizliği donduruyor
bir kurt gibi uluyor
yere sırt üstü düşüyorum
beni öldürüyor onu keşfediyorum.

Ey mezarlığın dibinde
katıksız gecenin parmakları arasında
oynanan zarlar

güneş kuşlarının zarları
sarhoş tarlakuşunun sıçraması
geceden çıkan
bir ok gibi olan ben

ey kemiklerin saydamlığı
güneşten sarhoş olan kalbim
gecenin gönderidir.

III

Kendimden utanıyorum. Yumuşak, etkileyebilen bir insan olacaktım ... yaşlandım.

Bundan birkaç yıl önce, kırıp döken, oyunun kurallarını bilen biriydim. Kuşkusuz bunlar bitti ve belki de hepsi yüzeyseldi. Eylem, sav o günlerde çok az risk taşıyordu!

Bana tüm gücüm parçalanmış gibi geliyor:

Savaş umutlarımı boşa çıkardı (politik dalavereleri dışında hiçbir şeyin yaşam hakkı yok);

bir hastalık beni tüketti;

sürekli bir kaygı sinirlerimi yıprattı (hastalık durumunu bir güçsüzlük olarak kabul edemiyorum);

ahlaksal düzlemde, sessizliğe indirgendiğimi hissediyorum (doruk onaylanamaz, hiç kimse onun adına konuşamaz).

Bunun karşısında kendimden emin bir bilinç var: Eğer bir hareket şansı varsa, bunu ikincil bir oyun gibi değil yaşamımı ortaya koyarak oynayacağım. Yaşlı, hasta ve sinirli olsam da yapım eylemcidir. Yorgunluğun kendini adadığı sınırsız (canavarca) verimsizliğe sonsuza dek katlanamam.

(Eğer, şu anki yaşamımda, bir an için kendimi bırakırsam, başım döner. Sabahın beşinde, üşüyorum, acımasızım. Uyumayı denemekten başka bir şey yapamıyorum.)

Yaşam tarafına mı? Ölüm tarafına mı? Bazen acı bir şekilde en kötüye gözümü dikiyorum: Dehşete dahil olamadan oynayamıyorum.

Ve her şeyin kaybedildiğini biliyorum: Sonunda beni aydınlatabilecek olan günün bir ölü için parlayacağını biliyorum.

Bendeki her şey yaşama körce gülüyor. Bir çocuk hafifliğiyle yaşamın içinde yürüyorum, yaşamı taşıyorum.

Yağmuru dinliyorum.

Melankolim, ölüm tehditleri ve yok eden, ama bir doruğu gösteren bu tür korku; bunların hepsini içimde hareket ettiriyorum, tüm bunlar yakama yapışıyor, beni boğuyor ... ama gidiyorum – daha uzağa gidiyoruz.

IV

Kaygıya düşmek beni şaşırtıyor ama buna rağmen!

Oynamaktan vazgeçmiyorum: kalbin sarhoş olma koşuludur bu.

Ama şeylerin bulantı veren özünü ölçmektir bu: Oynamak, sınıra dokunmaktır, mümkün olduğu kadar uzağa gitmektir ve bir uçurum kenarında yaşamaktır!

Özgür ve özgür olmak isteyen bir kafa çile ile oyun arasında bir seçim yapar. Çile, karşıt şansın içindeki oyundur, kendiliğinden altüst olmuş oyunun reddidir. Çilenin reddettiği, oyundan çekildiği doğrudur, ama çekilişi bile bir katılım biçimidir.

Aynı şekilde, oyun da bir tür reddetmedir. Hakiki bir oyuncunun ortaya sürüdüğü para "kaynak" olarak kaybedilmiştir: Artık bu kaynaktan hiçbir zaman "yararlanamayacaktır." Bu kaynağı kaybederse, her şey bitmiş demektir. Eğer kazanırsa, ilk konan paraya eklenen kazanç yeniden konacak paralara destektir, başka bir şey değil. Oyun parası "el yakar." Oyunun sıcaklığı parayı oyuna *hasreder*. (Şansın olasılıklar hesabı gibi matematiksel spekülasyonlar oyuna yabancıdır.)

Aynı şekilde arzu beni yaktığında –ve sarhoş ettiğinde– arzu nesnesinin peşinden koşmak benim oyunum haline geldiğinde, özde en küçük bir umudum kalmamış demektir. Oyuncunun kazancı gibi bir elde etme arzuyu yayar – veya söndürür. "Bundan sonra, benim için artık huzur yok!"

Romantizm, çilenin azizliğine karşı keşişleri ve perhizcileri yavan kılan oyunun *azizliğini* çıkarır.

"Başarısızlığı, başarısızlığın arttığı oranda yüceltmek"... Nietzsche *Ecce Homo*'da, pişmanlıkla ilgili görüşünü bu şekilde ifade ediyor.

Nietzsche'nin doktrinlerinin şöyle bir tuhaflığı vardır: Bu doktrinler izlenemez. Bunlar önümüze belirsiz, çoğu zaman göz kamaştırıcı pırıltılar koyarlar: Hiçbir yol gösterilen yöne götürmez.

Nietzsche yeni yolların peygamberi midir? Ama *üst insan*, *bengi dönüş*, coşkunluk veya eylem güdüleri olarak boşturlar. Hıristiyan veya Budist güdülerle karşılaştırıldığında etkisizdirler. *Güç İstenci*'nin kendisi de değersiz bir meditasyon konusudur. Bu istence sahip olmak iyidir, ama onun üzerinde düşünmenin iyi olduğu kuşkuludur.

Nietzsche'nin gördüğü şey: Kötülüğü gösterirken, savaşıma çağırırken, "şunu yapın, bunu yapın" diyen vaizlerin yanlışlığı. *Ecce Homo*'da şöyle diyor: "Deneyimim, bir şeyi 'isteme'nin, o şey için 'tutkulu bir şekilde çalışma'nın, bir 'amacı' veya bir arzunun gerçekleşmesini hedeflemenin ne olduğunu bilmez." Hiçbir şey Budizme, *propagandacı* Hıristiyanlığa bu kadar aykırı olamaz.

Zerdüşt ile karşılaştırıldıklarında, İsa ve Buda köleci görünmektedirler. Bu dünyada yapacakları bir şey ve hatta bunaltıcı bir işleri vardır. Yalnızca "bilge"dirler, "bilgin"dirler, "Kurtarıcı"dırlar. Zerdüşt (Nietzsche) daha fazladır: Kendi yüklendiği işlerle alay eden bir baştan çıkarıcıdır.

Manastıra başvurmuş, reddedilmiş, kapı eşiğine oturmuş ve kabul edilmek için üstekilerin iyi niyetini bekleyen Zerdüşt'ün bir dostunu düşleyelim. Ve burada söz konusu olan yalnızca alçakgönüllü olmak, başını eğmek ve gülmemek değildir: Hıristiyan gibi Budist de başladığı işi ciddiye alır –arzu duysa da– artık kadınları tanımamayı ka-

bullenir! İsa'nın, Buda'nın bu dünyada yapacakları bir şey vardı: Müridlerine kısır ve zorunlu bir görev yüklediler.

Zerdüşt'ün öğrencisi sonunda efendisini reddetmeyi öğrenir: Ona efendisinden nefret etmesi ve "tacından elini çekmesi" söylenmiştir. Müridliğin tehlikesi, "tehlikeli bir biçimde peygamberin merdiveni" olmak değil, bu dünyada yapacak hiçbir şeyi olmamaktır.

Şu iki şeyden birini seçeceksiniz: Ya gerçekte yapılabilecek hiçbir şey olduğuna *inanmazsınız* (aslında bunu yapabilirsiniz, ama inançsız olarak) – ya da görev vermeyen Zerdüşt'ün öğrencisi değilsiniz.

Akşam yemeğini yediğim kafede evlilikle ilgili bir tartışmaya tanık oldum. (Genç ve aptal) eş olan patronun görüşü: "Neden bana surat asıyor?" Eşi salona servis yapıyor, ağzının kıyısında bir gülümseyiş.

Her tarafta uyumsuzluklar patlıyor. Ama bu arzu edilen bir şey değil midir? Ve hatta K.'nın benimle –içimde yara gibi açık olan– uyumsuzluğu, yaşamı benden koparan amaçsız kaçışı, beni fark etmediği bir basamaktan düşen bir insan durumuna amaçsızca bırakan kaçışı, korkmama rağmen kendim istemişim gibi içimde hissediyorum. K. gözlerimin önünden kayıp gittiği ve bana kaybolan bir bakışla karşılık verdiğinde, bazen içimdeki güçlü suç ortaklığını acıyla keşfettiğim oluyor. Ve aynı şekilde bugün, belki de kişisel felaketler öncesinde, bir arzunun özünü, gelecekteki deneyimlerin (sonuçlarından bağımsız olarak) beklenişini tanımazlıktan gelemem.

Duygumu ifade etmek için müziğin kaynaklarına sahip olsaydım, bundan, kuşkusuz kırılgan bir parıltı kaynaklanırdı; aynı zamanda yumuşak ve çılgın bir yoğunluk, son derece vahşi ve buna rağmen terk edilmiş bir sevinç hareketi de bundan kaynaklanırdı ve ölüyor muyum, gülüyor muyum kimse söyleyemezdi.

V

Birdenbire deneyim tehlikelerinin eklendiği an geliyor – zorluklar, kötü şans ve düş kırıklığına uğramış büyük coşku: Bocalıyorum ve yalnız kalıyorum, yaşama nasıl katlanabileceğimi bilmiyorum.

Daha doğrusu biliyorum: Sertleşeceğim, kendi çöküşüme güleceğim, önceki gibi yoluma devam edeceğim. Ama şimdi sinirlerim ayakta ve içki içtiğim için bozguna uğramış haldeyim, yalnız olmaktan ve beklemekten dolayı mutsuzum. Bu acı, hiçbir mutsuzluğun sonucu olmadığı ve yalnızca şansın yok oluşuna bağlı olduğu için katlanılamazdır.

(Beni büyüleyen ve tüketen kırılgan ve her zaman tehlikeye atılmış olan şans.)

Şimdi katılaşıyorum ve yoluma gidiyorum (başladım). Harekete geçme koşuluyla! Sanki harcanan çabaya değermiş gibi sayfamı büyük bir özenle yazıyorum.

Harekete geçme koşuluyla!

Yapacak şeyi olma koşuluyla!

Yoksa nasıl sertleşeceğim! Bu boşluğa, hiçbir şeyin susuzluğunu gideremeyeceği bu susuzluğa, boşunalık duygusuna nasıl katlanacaktım? Bu dünyada yapacak hiçbir şeyimin olmamasının düş kırıklığını (umutsuzluğunu) anlattığım bu kitabı, bu şeyi yazmanın dışında yapacağım ne vardı?

Bitkinliğin (önemsiz, doğru) çukurunda bile keşfediyorum.

Bu dünyada bir amacım, bir hareket nedenim var.

Tanımlanamaz bir şey bu.

Şans ışığımın beni hiç terk etmeyeceği deneyimlerle işaretlenmiş,

çetin bir yolu düşlüyorum. Kaçınılmazı, gelecekteki tüm olayları düşlüyorum.

Parçalanma veya bulantı içinde, bacaklarımda derman bırakmayan bitkinlikler içinde ve ölüm anına kadar, oynayacağım.

Bana düşen ve bıkmadan usanmadan yenilenen, her gün

bir süvari gibi habercisi

benden önce gelen, hiçbir zaman hiçbir şeyin sınırlandıramadığı,

geceden çıkan

bir ok olarak ben

diye yazdığım zaman uyandırdığım şans, en iyisi ve en kötüsü ile beni sevdiğime bağlayan şans sonuna kadar oynanmak ister.

Ve benim yakınımda biri şansı görürse, onunla oynasın!

Bu *benim* değil onun şansıdır.

Şansı benden daha fazla yakalayamayacaktır.

Onunla ilgili hiçbir şey bilmeyecek, ama onunla oynayacaktır.

Ama kim onunla oynamadan onu görebilecektir?

Beni okuyan sen, kim olursan ol: Şansını oyna.

Acele etmeden yaptığım gibi, yazdığım anda bile *seninle oynuyorum.*

Bu şans ne senindir ne de benim. Tüm insanların şansıdır ve onların ışığıdır.

Gecenin şimdi ona verdiği parlaklığa hiçbir zaman sahip olmamış mıdır?

K. ve M. dışında hiç kimse (daha ne istersiniz!) şu dizelerin (veya

öncekilerin) ne anlama geldiklerini bilemez:

güneşin kuşlarının zarları...

(Onlar *da* başka bir düzlemde anlamdan yoksunlar.)

Öyle büyük bir uçurumun kenarında oynuyorum ki, derinliğini yalnızca bir düş, can çekişen bir insanın karabasanı gösterebilir.

Ama *oynamak*, öncelikle *ciddiye almamaktır*. *Ve ölmek*...

Oyunun yanında, şansın özel olumlaması boş ve yersiz görünüyor.

Öz olarak sınırsız olan şeyi –şansı, oyunu– sınırlamak ne kötü!

Düşünebiliyorum: K. veya X. bensiz oynayamazlar (bunun karşılığı da doğrudur, ben de K.'sız veya X.'siz oynayamazdım). Bu belirli hiçbir şey demek değildir (yoksa "şansını oynamak" "bulunmak"tır; "kendini bulmak" "daha önceki şansı bulmak"tır; "daha önceki şans"a ancak "oynayarak" ulaşılabilir).

Ya şimdi?

Eğer sevilmeye değer bir insan türü tanımlarsam – yarım kulakla dinlenilmek isterim. Doruk, tanımlanamaz. Doruk *neyse odur*, hiçbir zaman *olması gereken değildir*. Belirlenmiş doruk, bir varlığın rahatlığına indirgenir, onun çıkarına bağlanır. Bu, dinde, kendinin veya diğerlerinin kurtuluşudur.

Nietzsche'den iki tanım:

1) "YÜKSEK RUH DURUMU. – Yüksek duygulardaki süreyi deneyerek bilen çok ender kişileri ayrı tutarsak, genel olarak insanlar yüksek ruh durumlarına inanmıyorlar; inandıkları yalnızca bu durumların ancak bir an, en fazla onbeş dakika sürdüğüdür. Ama tek bir yük-

sek duygunun, tek bir büyük ruh durumunun somutlaşması olmak, bugüne kadar yalnızca bir düş ve çok güzel bir olabilirlikti: Tarih hâlâ bunun kesin bir örneğini verememiştir. Buna rağmen, tarihin bir gün dünyaya bu tür insanlar getirmesi mümkündür – bu olasılık, şimdi en iyi rastlantının bir araya getiremediği bir dizi uygun koşul yaratıldığı ve sabitlendiğinde gerçekleşecektir. Belki de, şurada, burada bir titreme halinde bizi ele geçiren bu istisnai durum, geleceğin ruhlarında tam da olağan bir durum olacaktır: Üst ile alt arasında sürekli bir gidiş-geliş, sürekli katları çıkma ve bulutlar üzerinde gezinme duygusu." (ŞEN BİLGİ, 288.)

2) "En uzun merdiveni olan ve en alta inebilen ruh,

"ruhların en genişi, kendi içinde en uzağa koşabilen, başı boş gezip tozabilen ruhtur,

"en gerekli ruh, rastlantının içine memnuniyetle atlayan ruhtur,

"olan ve oluşun içine girmek isteyen ruh, sahip olan ve istemin ve arzunun içine atlamak isteyen ruh,

"kendinden kaçan, en uzak çevrede dolaşırken yakalanan ruh,

"en bilge ruh, deliliğin en yumuşak şekilde kalbe hitap ettiği ruh,

"kendini en çok seven ve her şeyin çıkışlarının ve inişlerinin, akımlarının ve geri akımlarının varolduğu ruh." (Zerdüşt.)

Bu tür ruhlar, maddi varoluşu nedensiz yadsımazlar.

Bu tür ruhlar, oynayabildikleri ve sonuç üzerinde spekülasyon yapan bir uygulamanın sonucu olabildikleri noktada gizemcilerden ayrılırlar.

K.'ya bu kışkırtıcı hareketi yöneltirken bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum.

Buna rağmen bu hareketten kaçınamam.

Bu, benim için gerçeğin ta kendisidir.

– Sen benim bir parçam gibisin, canlı canlı kesilen bir parça gibisin. Kendi yüksekliğine ulaşamazsan, tedirgin olurum. Başka bir anlamda bu bir rahatlamadır, ama eğer kendimizden yoksun olursak, bu ancak bir merdivene sahip olma koşuluyla olur (yalnızca bir tek kez en uca kadar gidersek ve artık hiç hesap yapmadan kendimizle oynarsak, kendimize sırtımızı dönebiliriz ve dönmek zorundayız). Dünyada hiçbir tür *zorunluluk* olmadığını biliyorum, buna rağmen içimde oyun korkusundan kaynaklanan rahatsızlığı yok edemem.

Kısacası kim olursa olsun benim parçamdır.

Ne mutlu ki, genelde, bu hissedilmez.

Ama aşk bu gerçeği canlandırır.

İçimde artık aksamayan, umut için yanıp tutuşmayan ve yaşamayan –veya ölmeyen– hiçbir şey yoktur.

Sevdiklerim için ben bir kışkırtıcıyım. Onları, *oynasalardı*, olacakları *şansı* unuturken görmeye katlanamam.

Anlamsız bir umutla isyan ediyorum.

Önümde, ben olan, beni kavuran bir tür alev görüyorum.

"... aydınlattığım kişilere kötülük yapmak isterim."

Benimle alay eden bu ışığı gözlerimle izlerken –hiçbir şey yapamadığım için– parçalanmayı yaşamaya devam ediyorum.

Yeter ki batıl inançlı kalalım, yüksek güçlerin cisimleşmesi, sözcüsü, aracısı olduğumuz duygusundan kendimizi kurtaramayız. Vahiyden anlaşılan şey, bir insanı tümüyle allak bullak ederek, en gizli saklı yönüne kadar altüst ederek, dile getirilemez bir netlik ve kesinlikle kendini gösteren ve duyuran bir şeyin aniden görünmesiyse, bu vahiy fikri kesin bir olguya denk düşer. Duyuluyor, araştırılmıyor; alınıyor, kimin verdiği sorulmuyor; düşünce şimşek gibi parıldıyor, kendini zorunlu olarak belirgin bir biçim altında kabul ettiriyor: Hiçbir zaman seçmek zorunda kalmadım. Çok gerilen ruhumuz bazen bir gözyaşı seli içinde kendinden geçerek rahatlar: Farkına varmadan yürümeye başlanılır, bilmeden hızlanılır, yavaşlanır; bu, baştan ayağa bizi titreten binlerce ince titremenin algısıyla başbaşa bırakarak, kendimizden geçirten bir esrimedir: Bu, dehşetin ve en aşırı acının, zıtlık olarak değil de, sonuç, mutluluk kıvılcımı, böyle bir ışık okyanusunun dibinde zorunlu renk olarak belirdiği bir mutluluk uçurumudur..." (*Ecce Homo*, Vialatte çevirisi, s. 126-127.)

"Üstün bir gücü" düşlemiyorum. Onun yalınlığı içinde, dayanılmaz, iyi, yakıcı şansı görüyorum...

Ve şans olmadan insanlar *neyseler* o kalacaklardır.

Önümüzdeki gölgede *keşfedilmeyi* bekleyen şey: Süt gibi beyaz bir öte dünyanın büyüleyici çağrısı, bir zevk gölünün gerçekliği.

VI

Yok olmadaki soru, hemen yanıt isteyen sorulardandır. Yaşamak ve artık bilmemek zorundayım. Bilmek isteyen soru (işkence) gerçek kaygıların uzaklaştığını varsayar: Soru, yaşam askıya alındığı zaman ortaya çıkar.

Şimdi, hemen hemen her insanın olabilirliğe arkasını dönmesine yol açan şeyi, daha doğrusu her insanın kendine arkasını dönmesine yol açan şeyi görmek benim için kolaydır.

Olabilirlik aslında –tehlikesiz kavranamayan– bir şanstan başka bir şey değildir. Aynı ölçüde sıkıcı yaşamı kabullenmek ve şansın kendisi olan yaşam gerçeğine bir tehlike olarak bakmak. Şans bir rekabet faktörü, bir küstahlıktır. Yüce olandan nefret etmek, *ad unguem* bayağının onaylanması ve gülünçlük kaygısı (üzerinde direnilen ve sahip olunmaktan korkulan duygular) buradan kaynaklanır. Genel olarak erkekliği ortaya çıkaran (olgun yaş, özellikle sohbetler), yakışıksızlığa ve hatta her türlü yaşam belirtisine kapalı yanlış, donuk, sinsi davranıştan, *şansın*, oyunun, insanın olabilirliğinden –insanda sevdiğimizi ileri sürdüğümüz, düş kırıklığına uğratmış şans olarak gördüğümüz ve kendini dengesizlik, sarhoşluk, delilik olarak oynayan şans diye adlandırdığımız, yapmacık ve kapalı bir edayla dışarı attığımız her şeyden– duyulan panik halindeki korkudur.

Durum böyledir. Her insan kendi içindeki insanı öldürmekle meşguldür. Yaşamak, yaşamı istemek, bir yaşam gürültüsünü çınlatmak, çıkarın zıttına gitmektir. "Kendinize bakın, tatsız ve durgunsunuz, sizdeki bu yavaşlık, bu yok olma arzusu, bu sınırsız (kabul edilmiş) can sıkıntısı, bu gurur eksikliği, bir olabilirden oluşturduğunuz şey-

ler bunlar; okuyorsunuz ve hayran oluyorsunuz, ama içinizdeki ve çevrenizdeki sevdiğinizi söylediğiniz şeyi öldürüyorsunuz (onu tahrik olarak değil, başarısız ve ölü olarak seviyorsunuz), olabilirliği *kitaplarda* seviyorsunuz, ama gözlerinizde şanstan duyduğunuz nefreti *okuyorum....*" diye ulu orta konuşmak budalacadır, akıntıya karşı boşuna kürek çekmektir, peygamberlerin sızlanışlarına yeniden başlamaktır. Şansın istediği –*sevilmek istenen*– aşk aynı zamanda şansın fırlatıp attığı şeydeki sevme güçsüzlüğünü de sevinenizi ister.

Hiçbir şekilde Tanrı'dan nefret etmiyorum, aslında onu bilmiyorum. Eğer Tanrı söylendiği gibi olsaydı, *şans* olurdu. Bana göre şansı Tanrı'ya dönüştürmek, bir sofunun Tanrı'yı şansa dönüştürmesinden daha az kötü değildir. Tanrı *her şey* olduğu için *şans* olamaz. Başarısızlığa uğrayan, amaçsızca oynanan, başarısız olduğu sürece bilinmeyen ve reddedilen şans –bu, savaşın kendisidir– Tanrı tarafından daha az sevilmeyi talep etmediği gibi, Tanrı'yı da sofuların sandıkları kadar az sevmez. Ne söyleyeyim? Şansın gerekliliğinin yanında Tanrı'nınki çocuk şımarıklığıdır. Şans aslında hızlandırmak için en yükseğe çıkarır; sonunda umut edebileceğimiz tek inayet, bizi sersemlik içinde ölmeye bırakmak yerine trajik olarak yok etmesidir.

Sofuluğun kalpazanları, Yaratıcı aşkı ile yaratılanın aşkını karşı karşıya getirdiklerinde, şansı Tanrı'yla, başarısızlığa uğrayanı (oynayanı) başarısız toplumun ezici bütünlüğüyle karşı karşıya getirmiş oluyorlar.

YARATILANA DUYULAN AŞK, TANRISAL AŞKTAN SON DERECE DAHA GERÇEK, DAHA DOKUNAKLI, DAHA SAF BİR AŞKIN SONSUZA DEK SÜRECEK İŞARETİ VE YOLUDUR (Tanrı: Gelişmiş figür göz önüne alınırsa, başarının basit desteği ve rastlantının yerini alan güvence).

Şansın ne olduğunu kavrayan kişiye, Tanrı fikri ne kadar yavan, bulanık ve kol kanat kırıcı görünür.

Tanrı, her şey gibi şansın niteliklerinden gelen bir kısmettir! Güç ve tehlikeli aldanma, yaratılanın –entelektüel, ahlaksal– yok edilişini varsayar (yaratılan insansal şanstır).

VII

Ayaklarım balastta, bir iskeleye oturmuş, yazıyorum. Bekliyorum. Beklemekten nefret ediyorum. Zamanında varmak için çok az umut var. Yaşama arzusuna karşıt bu gerilim... ne saçmalık! Bunu, – gün batımında, akşamın alacakaranlığında– *bekleyen* bir kalabalığın ortasında, iç karartıcı bir mutluluk anımsayışımla ilgili olarak söylüyorum.

Zamanında vardım. Gece ormanın içinde altı kilometre yürüdüm. Penceresine küçük çakıl taşları atarak K.'yı uyandırdım. Gücüm tükendi.

Paris bombardımanlardan sonra ağırlaştı. Ama aşırı değil. Birbirimizden ayrılırken S. kapıcısının bir sözünü söyledi: "Her şeye rağmen bugünlerde görülmesi gereken şey: Kalabalıkların altında canlı cesetler bulunduğunu düşünün!"

Bir işkence öyküsünden (*Petit Parisien*, 27-4): "... oyulmuş gözler, kulaklar koparılmış, tırnaklar sökülmüş, odun darbeleriyle kırılmış kafa ve kerpetenle koparılmış dil..." Çocukken, işkence fikri bende yaşamı yük haline getiriyordu. Şimdi bile buna nasıl katlandığımı bilemiyorum... Dünya döndüğü göğün içindedir... Bugün dünya her taraftan çiçeklerle –zambak, süsen– örtülü ve aynı zamanda savaş uğulduyor: Yüzlerce uçak geceleri sinek vızıltılarıyla dolduruyorlar.

Şehvet, *ulaşılabilirin* –genelde benden kaçan yapışkan, çılgın bir

şey– birdenbire algılandığı bulanık kayış olmadan hiçbir şeydir. Bu "yapışkan" hâlâ gizleniyor, ama onu biraz görebilmek umuduyla kalplerimiz çılgınca çarpıyor: Altüst olan, sıkışan bu umutlar bile sonunda fışkırıyor... Anlamsız bir öte taraf, şehvet düşkünü görünmemize karşın çoğu zaman bizi parçalıyor.

Çıplaklık duygusuyla başlayan "öte dünya." Namuslu *çıplaklık* sersemliğin en uç sınırıdır. Ama bizi (bedenlerin, ellerin, ıslak dudakların) kucaklamasıyla uyandıran çıplaklık yumuşaktır, hayvansaldır, *kutsaldır*.

Bir kez çıplak olunduğunda, herkes kendinin fazlasına açılır ve öncelikle hayvansal sınırların yokluğunun içine dalar. Bacaklarımızı açarak, mümkün olduğu kadar açarak, artık biz olmayan şeyin, tenin kişisiz, bataklık varlığının içine dalarız.

Ortak olarak sahip oldukları yumuşak çirkefin içinde kendilerini kaybeden iki varlığın iletişimi...

Ormanın, vahşi görünümlü yükseklikllerin, devasa genişliği.

Düşgücünden yoksunum. Kıyım, yangın, dehşet: Gelecek haftaların yedeğinde bunlar var gibi görünüyor. Ormanda gezerken veya engin bir yüksekliği keşfederken, kendimi ormanı yanarken seyreder halde düşleyemiyorum: Yine de bir saman yığını gibi tutuşacaktır.

Bugün, çok uzaktan, A. yakınlarında bir yangının dumanını gördüm.

Bu arada, bu son günler yaşamımın en güzel günleri arasında. Her tarafta ne kadar çok çiçek var! Işık güzel ve çılgınca yüksek, güneş altında meşeler yapraklanmış!

Arzunun, korkunun egemenliği anlaşılması en zor olan fikirdir. Aslında arzu gizlenir. Ve doğal olarak korku susar (hiçbir şeyi olum-

lamaz). Basit egemenlik açısından, korku ve arzu tehlike gibi görünüyorlar. Korku ve arzu açısından egemenlikle işimiz ne?

Üstelik, varlık karşısında egemen olmayan, kimse tarafından anlaşılamayan ve hatta gizlenirken bile gülünç ve utanç verici olamayan egemenlik ne anlama gelir?

Buna rağmen, çöküntü veya coşku (esrime veya fiziksel zevk) anlarının *özerkliğini* en az tartışılabilir bir şey olarak tasarımlıyorum. (Gizlenen ve gülmeye hazır) cinsel zevk *görkemin* özüne dokunmaktadır. Aynı şey umutsuzluk için de söz konusudur.

Ama umutsuz ve zevk düşkünü olan kimseler kendi görkemini *tanımaz*. Ve eğer tanısalardı, kaybederlerdi. İnsan *özerkliği* zorunlu olarak gizlenir (kendini olumlarken köleleşir). Gerçek egemenlik, ölüme götürülme sorununu hiçbir zaman tartışamayacak kadar kendinin bilinçli ölüme götürülmesidir.

Günaha eğilimi reddetmek yerine, "*No men around here, I'll go and find one*" demesi için bir kadına daha fazla *erdem* gerekir.

İçki içilmişse doğal olarak biri diğerinin içine akar. Bu durumda cimrilik bir kötülüktür, yoksulluğun (duyarsızlaşmanın) bir dışavurumudur. Olayları her yönüyle karartma, kızıştırma gücü –acılaşmış ve safralaşmış, tatsız ve değersiz olma– erkeklerde yoksa, dişilerin sakınımının ne bahanesi olabilirdi? Çalışma, kaygı, büyük bir aşk... en iyi ve en kötü şey.

Yazı andıran güneşli bir gün. Güneş, sıcaklık yeterli. Çiçekler açıyorlar, bedenler...

Nietzsche'nin eksikliği: Kuşkusuz kökenini ve amacını kavrayamadığı *devingen* bir değer adına eleştiriyor.

Yalnızca kendi için bir amaç olan, özel bir amaca sahip ayrık bir olabilirliği kavramak, aslında oynamak değil midir?

Bu durumda, işlemin yararının, seçilen amaçta değil de oyunun içinde olması mümkündür.

Kesin amaca ulaşılamayacak mıdır? Oyun bu amacın değerlerini de düzenleyecektir.

Özleri kendinin aşılmasında olan olabilirlikler karşısında *üst insan* veya Borgia yanları sınırlıdır ve boşuna *tanımlanmışlardır*.

(Bu, eski yeterlilikleri altüst ederken, itiş kakıştan, şiddetli rüzgârdan hiçbir şey eksiltmez.)

Bu akşam, fizik olarak gücümün sonuna geldim ve ahlaksal olarak tuhafım, sinirliyim. Her zaman beklemedeyim... Kuşkusuz tartışma konusu edecek an değil. Ama *ne yapmalı*? Yorgunluk ve sinirlilik beni bana rağmen tartışma konusu ediyorlar ve hatta şu anki erteleme de *her şeyi* tartışma konusu etmeyi başarıyorlar. Bu koşullarda uzak bir olabilirliğin ucuna gidememekten korkuyorum yalnızca. Aslında üstesinden gelinmesi kolay olan bir bitkinlik ne anlama geliyor? Geçici bir sonucu güçsüzlüğümün hesabına yazarak, her yönden başarısızlığa uğrayacağım.

Kızgınlıktan kuduruyorum – ama sonunda dinginlik geri geliyor; yönetme ve yalnızca oyunla uyumlu bir oyuncak olma duygusu.

Uca gitmek mi? Şimdi ancak rastgele ilerleyebilirim. Biraz önce, kestane ağaçlarının bulunduğu bir yolda, anlamsızlığın alevleri göğün sınırlarını açıyorlardı... Ama acil sorulara yanıt vermeliyim. *Ne yapmalı*? Artık bocalamayan bir etkinliği amaçlarıma nasıl bağlayabilir ve dolu bir varlığı boşluğa nasıl götürebilirim?

Önceki günkü aşırı sevincin yerini doğrudan bir tedirginlik aldı.

Beklenmedik hiçbir şey yok. Bekleyişin yeniden parçalayışı.

Biraz önce K. ile olayların muhasebesini yaptık. Bir an –ama çok kısa– mutlu olduk. Sonsuz bir boşluk olasılığı, kaçınılmaz bir durumun, çıkışsız bir geleceğin bilinci yakamı bırakmıyor (yakın olaylardan söz etmiyorum).

Daha ağır olan başka durumlar? Eskiden olmuş olanlar mı?

Kesin değil.

Bugün her şey apaçık.

Bir yapaylığa dayanan şey kaybedilmiştir.

İçine girdiğimiz gece, ne Aziz Yohanna'nın karanlık gecesidir, ne de yardım edebilir Tanrı'nın olmadığı boş evrendir: Bu, gerçek açlığın, odalardaki soğukluğun ve polis merkezlerinde oyulmuş gözlerin gecesidir.

Birbirlerinden farklı üç umutsuzluğun bu çakışması ele alınmaya değer. Şansın ötesine ilişkin duyduğum kaygılar, çoğunluğun gereksinimleri karşısında bana haksız görünüyor, çare olmadığını ve arzunun hayaletlerinin sonunda acıyı arttırdıklarını biliyorum.

Bu koşullarda dünya nasıl doğrulanabilir? Veya daha doğrusu: Kendimi nasıl *doğrulayabilirim? Varolmayı* nasıl *isteyebilirim?*

Bunun için az rastlanır bir güç gerekiyor, ama, bu güce daha önceden sahip olmasaydım, bu durumu tüm çıplaklığı içinde kavrayamazdım.

Beni işin aslına götüren, günlük kaygılarımdır.

Yumuşaklık veya daha çok yaşamımın zevkidir.

Zevk büyük olduğu ölçüde büyük olan, kişisel yaşamımla ilgili, benim için kaçınılmaz olan kesintisiz tehlikelerdir.

İmkânsızın her yanda var olduğu anda zevkin aldığı değer.

En küçük zayıflıkta, aynı anda her şeyden yoksun kalıyorum.

Yazma heyecanım bana Goya'nın *Dos de mayo*'sunu anımsatıyor. Şaka yapmıyorum. Bu tablonun geceyle çok az ilgisi vardır: Tablo şimşek gibi parıltılıdır. Şu anki mutluluğum gerçektir. En kötüyü denerken bir güç hissediyorum. Üçte bire de dörtte bire de aldırmıyorum.

Yoksa, hiçbir yere tutunmadan, hiçbir şey olmadan, kesin bir boşluğun içine düşerdim.

Boşluk insanı kışkırtıyor, ama boşlukta *ne yapılabilir?*

Kullanılmamış bir şey, eski model bir silah olmak. Kendinden tiksinmenin içine batmak.

Mutluluğum olmadan –parıldamadan– düşüyorum. Ben şansım, *ışığım; kaçınılmazı ağır ağır gerileten şeyim.*

Yoksa neyim?

Sonsuz, anlamsız acıların öznesi.

Bundan dolayı, K.'yı kaybetmekten iki kat acı çekeceğim. Yalnızca bendeki tutkuyu değil, aynı zamanda karakteri (özü) de yaralıyor.

Dünkü uyuşukluğumdan sıkıntıyla uyandım. Her unutuş çöküntüye uğratıyor: Benimki yorgunluk anlamına geliyor. Yaşadığım anormal koşulların yorgunluğu mu? Yorgunluk umutsuzluğa yakın mıdır? Coşku da umutsuzlukla bağlantılıdır.

Bu iç daralması yüzeysel. Sebat daha güçlü. Kararımı söylemiş olmak, sebat etmeyi elle tutulabilir hale getiriyor: Kararım dün neyse bu sabah da aynı. Tutku bir anlamda ikinci planda kalıyor. Veya daha doğrusu karar haline dönüşüyor. Yaşamı emen tutku ona zarar veriyor. Tutku *her şeyle*, kısmi bir kumarda tüm yaşamla oynuyor. Saf

tutku, erkeksiz kadınların orkestralarına benzer: Bir unsur eksiktir ve boşluk oluşur. Aksine, düşlediğim oyun en eksiksiz olanıdır: Onda tüm varlıkların yaşamı ve kavranılabilir dünyanın geleceği tartışma konusu edilmeyen hiçbir şey yoktur: Hatta bu durumda, kaybedişte göz önüne alınan boşluk bile, sonsuz arzuya beklenen yanıt olur; sonsuz bir ölümün vadesidir, umutsuzluğa varana kadar umut kırabilecek büyüklükteki bir boşluktur.

Bugün sorun olan şey, güçlü (bilinçli, hayasız) karakterin yok oluşu değildir. Ama yalnızca bu karakterle varlığın bütünlüğünün, zekânın ve olabilirlik deneyiminin uç noktalarındaki birleşimidir.

Her alanda şunları ele almak gerekir:

1) Genel olarak veya belirli bir kitle için ulaşılabilir bir ortalama: Örneğin, ortalama yaşam seviyesi, ortalama verim:

2) Uç, *rekor*, doruk.

İnsani açıdan bu birbirlerine zıt iki düşüncenin ikisi de dışlanamaz. Kitlenin görüş açısı birey için, bireyin görüş açısı da kitle için zorunlu olarak hesaba katılır.

Bu görüş açılarından birinin yadsınması, geçici olarak, belirli koşullarda olur.

Bu düşünceler özel alanlarla (fiziksel alıştırmalar, zekâ, kültür, teknik kapasiteler...). ilgili olduklarında açıkça ortadadırlar. Genel olarak yaşam (yaşamdan beklenebilen şey veya sevilmeye, araştırılmaya, övülmeye değer varoluş biçimi) söz konusu olduğunda daha az aşikârdırlar. Görüş ayrılıklarından söz etmeksizin, düşünülen varlık biçiminin, ortalamanın veya uç noktanın hedeflenmesine bağlı olarak, –yalnızca nicelik bakımından değil– *nitelik bakımından da* farklılaşmasından son bir zorluk ortaya çıkmaktadır. Aslında iki tür *uç* vardır: Dışarıdan, ortalamaya göre uç olarak görünen; uç durumların deneyi-

mini yapan kişiye uç olarak görünen.

Burada da, hiç kimse *insani olarak* bu görüş açılarının birini veya ötekini yok edemez.

Ama eğer katışıksız uç durumun görüş açısını dışarıda bırakan ortalama yargılanabilir olsa da, ortalamanın görüş açısının varlığını ve hakkını yadsıyan uç için aynı durum söz konusu değildir.

Daha ileriye gideceğim.

Kitlenin ucu uç olarak *kabul edeceği* varsayılırsa, uca ulaşılamaz (kitlenin, bilgisiz olması nedeniyle azaldığını düşleyen Rimbaud, Rimbaud'yu tanımamaktadır!).

Ama:

Diğer insanlar tarafından tanınmadıkça uç varolamaz (eğer bu *başkalarının* uç noktası değilse: Hegelci *Anerkennen* ilkesine atıfta bulunuyorum). Anlamlı bir azınlık tarafından tanınma olasılığı (Nietzsche) çoktan gecenin içindedir. Sonunda her uç bu geceye yönelir.

Sonunda yalnızca şans savunmasız bir olabilirliği saklı tutar.

VIII

Yaşamın zorluklarının çokluğundan sınırsız bir *olabilirlik* doğar: Bizi durduran zorluklara, bizi yöneten imkânsızlık duygusunu atfediyoruz!

Eğer varlığa katlanılamıyorsa bunun nedeni, kesin bir kötülüğün varlığı baştan çıkarmasıdır.

Ve bu kötülüğe karşı savaşıyoruz.

Eğer savaşım *olanaklıysa, imkânsız* yok edilmiştir.

Doruğa göz koyuyorsak, onu ulaşılmış olarak sunamayız.

Aksine, şunu söyleme zorunluluğunu hissediyorum – trajik olarak mı? belki de... :

– Nietzsche'nin güçsüzlüğü kesindir.

Eğer *olabilirlik* –dışarıdan gelmeyen, ama oynanan ve sonuna kadar *bizi zorlayan– biz olan* şansın içinde bize verilmişse, "bu şekilde mümkün olacaktır," diyebileceğimiz bir şey kuşkusuz yoktur. Bu *olabilir* değil, *oynanan* olacaktır. Şans, oyun özde *imkânsızı* varsayarlar.

Nietzsche'nin trajedisi gündeki aşırılıktan doğan gecenin trajedisidir.

Gözü pek, bir kartal uçuşu gibi açık gözler ... ahlaksızlığın güneşi, kötülüğün parlaklığı bu gözleri kör ettiler.

Konuşan, büyülenmiş bir insandı.

En zoru.

En alta dokunmak.

Ki orada yere atılan her şey kırılmıştır. Kusmuğun içinde kendi burnu var.

Dostluk yüksekliğinde, utançsız ayağa kalkmak.

İstencin gücünün ve geriliminin başarısızlığa uğradığı yerde, şans güler (yani –kim bilir?– doğru bir olabilirlik duygusu, rastlantının önceden oluşturduğu uyum mu?) ve safça parmak kaldırır...

Sonuçta bu bana tuhaf görünüyor.

Kendi kendime en karanlık noktaya doğru gidiyorum.

Ki orda her şey bana kaybedilmiş gibi görünüyor.

Görünüşe rağmen: Bir şans duygusuyla ayaklanmış!

Eğer sıkıntı içimi kemirmemiş olsaydı, bu güçsüz bir komedi olurdu.

En ağırı.

Başarısızlığı ve büyülü şaşırtıcı yanlışı itiraf etmek, Nietzsche'nin güçsüzlüğüdür.

Işıkta yanan kuş. Yanmış tüyün pis kokusu.

İnsan kafası zayıftır ve saçmalar.

Bundan kaçınamaz.

Böyledir. *Sonsuz* acıların çözümünü aşktan bekleriz. Ama başka ne yapılabilir? İçimizdeki kaygı sonsuzdur, ama severiz. Sevilen varlığı bu Procuste yatağı üzerine –*sonsuz* bir kaygı!– gülünç bir biçimde yatırmalıyız.

Kesin, onurlu tek yol.

Sonlu *hiçbir* gereksinimi olmamak. Hiçbir yönde sınır kabul etmemek. Hatta sonsuzluk yönünde bile. Bir varlıktan ne olduğunu veya

ne olacağını istemek. Büyülenme dışında, *hiçbir şey bilmememek*. Hiçbir zaman görünür sınırlarda durmamak.

IX

Dün akşam iki şişe şarap içtik (K. ve ben). Ay ışığı ve fırtına altında olağanüstü bir gece. Ormanda gece, ay ışığında ağaçlar arasındaki düzlükler boyunca ve bayırın üzerinde, fosforlu küçük lekeler (bir kibritin aydınlığında, parıltılı solucanların yaşadığı çürümüş ağaç kabukları). Bundan daha saf, daha vahşi, daha karanlık bir mutluluk tanımadım. Çok uzağa gitme duygusu: İmkânsızın içinde ilerleme duygusu. Olağanüstü bir imkânsızlık. Sanki, bu gecenin içinde kaybolmuştuk.

Tek başına geri dönerken kayaların tepesine çıktım.

Nesneler dünyasının gereksizliği ve esrimenin bu dünyaya uyumu fikri (yoksa esrimenin Tanrı'ya veya nesnenin matematiksel gerekliliğe uyumu değil) bana ilk kez göründü – beni yeryüzünden kaldırdı.

Kayalıkların üstünde, şiddetli bir rüzgâr altında giysilerimi çıkardım (hava sıcaktı; yalnızca bir gömlek ve bir pantalon giymiştim). Rüzgârın parçaladığı bulutlar ayın altında biçimsizleşiyordu. Ay ışığı altındaki büyük orman. ... umuduyla, ... yönüne döndüm. (Çıplak olmanın gereği yok: Yeniden giyindim.) Varlıklar (sevilen varlık, kendim) ölümün içinde yavaşça kaybolurlarken, rüzgârın dağıttığı bulutlara benziyorlar: *Bir daha asla...* K.'nın yüzünü *sevdim*. Rüzgârın dağıttığı bulutlar gibi: Gitgide durulan ölü bir noktaya indirgenmiş bir esrimenin içine çığlık atmadan girdim.

Daha önce yaşadığım çok az geceye benzeyen olağanüstü gece.

Trente'daki korkunç gece (yaşlılar güzeldi ve tanrılar gibi dans ediyorlardı –cehennemin olduğu bir odadan bakılan kudurmuş fırtı-

na... – pencere kiliseye ve meydandaki saraylara bakıyordu).

Gece, küçük V. Meydanı, tepeden, Trente Meydanı'na benziyor *gibi geliyordu bana.*

Hepsi olağanüstü olan V.'deki geceler; biri, can çekişme gecesiydi.

V.'de yazılan bir şiirin zarlara kazıdığı karar Trente'le ilgilidir.

Ormandaki gece daha az sonuca götürücü değildir.

Şans, işitilmemiş bir dizi şans, on yıldan beri bana eşlik ediyor. Yaşamımı parçalayarak, mahvederek, uçurumun kıyısına sürükleyerek. Bazı şanslar kenar boyunca gidiyorlar: Biraz daha fazla kaygı ve şans kendi zıttına dönüşür.

X

Çıkarmanın yapıldığını öğrendim. Bu haber beni fazla etkilemedi. İçime yavaş yavaş nüfuz etti.

Yeniden odama döndüm.

Yaşama övgü.

Dün gülmek isterdim.

Dişim ağrıyor (azalıyor gibi).

Bu sabah da hâlâ yorgunum, başım çatlıyor, ateşin etkileri. Güçsüzlük duygusu. Hiç haber alamama kaygısı.

Sakinim, boşum. Büyük olayların umudu beni dengeye kavuşturuyor.

Bununla birlikte yalnızlığım içinde ne yapacağımı şaşırmış durumdayım. Her şeye boyun eğiyorum. Kişisel yaşamıma görece bir kayıtsızlık.

Aksine, on gün önce Paris'e dönüşümde bir sürprizle karşılaşmıştım... Bir zamanların huzurunu bencilce arzulamaya başlıyorum! Ama hayır. Bugün soluklanmayı düşünmek imkânsız – bir yandan da mümkün.

Uzaklardan (olağan hale gelen) bomba sesleri. Arkadaşsız, hiç sakinleşemeden, çökmüş bir halde odamda kalmaya zorunlu olarak ve sıkıntının içimi kemirmesine izin vererek, oniki günlük bir yalnızlığa mahkûmum.

Zincire mi vuruldum? Yaşamı yeniden bulmak mı? Korkudan duy-

duğum utanç şans fikrine bağlanıyor. Gerçeği söylemek gerekirse, *mevcut koşullara* bağımlı olma tek başına gerçek bir şanstır, şansın kendisi olan dopdolu bir "inayet durumudur."

Bir erkek için bir kadını sevmek (veya herhangi bir başka tutku) Tanrı olmamanın tek yoludur. Keyfi süsler takıp takıştırmış papaz da Tanrı değildir: Onda Tanrı mantığını, *gerçekliğini* kusan bir şey vardır. Bir görevli, bir uşak, vs. keyfiliğe boyun eğerler.

Acı çekiyorum: Mutluluk yarın elimden alınmış olabilir. Yaşamdan bana kalacak şey bana boş (boş, gerçekten boş) görünüyor. Bu boşluğu doldurmaya çalışmak? Başka bir kadınla mı? Bulantı. İnsani bir görev? Tanrı olurdum! En azından Tanrı olmayı denerdim. Sevdiğini kaybedene çalışması söylenir: Verili bir gerçeğe boyun eğmesi ve bunun için (bundan yararlanması için) yaşaması söylenir. Ya bu gerçeklik boş görünürse?

Özünde geçici olan şeyi sevmem ve onun kaybı sayesinde yaşamam gerektiğini hiç bu kadar iyi hissetmemiştim – bu kadar aşırılıktan sonra gerçekten olabilirin ucuna varıyorum.

Derin ahlaksal gereksinimler hissediyorum.

Bugün, kendini kaybetmeden Tanrı olma olanağının olmadığını bilmek çok acı veriyor.

Onbir günlük bir yalnızlık daha... (eğer kötü bir şey olmazsa). Dün öğleden sonra başladığım açıklamaya, niyetimi açıklamak için, ara veriyorum: Gördüğüm ışık artık yok ve insanın ve dünyanın birliğini araştırarak umutsuzca çalışıyorum! Bu birliği bilginin, politik bir eylemin ve sınırsız bir gözlemin ortak düzlemlerinde araştırıyorum!

Kendimi bu gerçeğe bırakmalıyım: Bir yaşamın, ışığın ve sevilen şansın ötesini içermesi gerekir.

Buna rağmen, deliliğim –veya daha doğrusu uç bilgeliğim– bana şunu gösteriyor: Doğrudan şansım –sevilen varlık– olmadığında, bir destek olması gereken şansın bu öte tarafı da şansınki gibidir.

Çoğu kez bu yapıyı redderiz. İkincil role indirgenen talihe katlanmayı sağlayan sabit bir temeli yeryüzünde ararken bu yapıyı yadsımaktan başka bir şey yapamayız. Acı çektiğimiz zaman esas olarak bu öte tarafı arıyoruz. Hıristiyanlığın aptallıkları (bunlar arasında öncelikle yobazlık vardır) buradan kaynaklanır. Akla indirgeme ve şansı bertaraf eden sistemlere verilen sınırsız güven zorunluluğu da ortaya çıkıyor (saf aklın kendisi, şansı bertaraf etme gereksinimine indirgenebilir – ki bu, görünüşte olasılık kuramlarını tamamlar).

Aşırı yorgunluk.

Yaşamım artık ani bir beliriş değildir – bu belirişin yokluğunda anlamsızlık ortaya çıkıyor.

Temel zorluk: Ani bir beliriş şansa gerekliyken, bu belirişin dayandığı ışık (şans) eksiktir...

İndirgenemez unsur, ışığın gelmesini beklemeyen ve onu kışkırtan ani belirişin içindedir. Rastlantısal olan ani beliriş özü ve şansın başlangıcını belirler. Şans, kendi de umutsuzluk içinde olan veya aniden beliren arzuya bağlı olarak tanımlanır.

Kurmacalardan yararlanarak, varlığı dramatikleştiriyorum: Varlığın yalnızlığını parçalıyorum ve parçalanma içinde iletişime giriyorum.

Diğer taraftan, talihsizlik –insani olarak– ancak dramatikleştirilmiş olarak yaşanabilir. Dram talihsizlikten yola çıkarak, onda varlığını sürdüren veya onunla başlayan şans unsurunu yoğunlaştırır. Dram kahramanının özü ani beliriştir – şansa yükseliştir (dramatik bir durum çöküşten önce, yükselişi gereksinir)...

Başlamış olan açıklamayı bir kez daha durduruyorum. Düzensiz yöntem. Kafe Taureau'da çok fazla aperitif içtim. Yan masada oturan biri, bir sinek gibi yavaşça vızıldıyor. Kudas ayininden çıkmış bir genç kızın etrafını çevirmiş olan ailesi birer bardak bira içiyor. Alman askerleri sokaktan hızla geçip gidiyorlar. İki işçinin arasına oturmuş bir kız (– ikiniz de beni mıncıklayabilirsiniz). Yaşlı adam vızıldamaya devam ediyor (kibar biri). Güneş, bulutlar. Süslenmiş kadınlar gri bir güne benziyorlar. Bulutlar altındaki çıplak güneş.

Kızgınlık. Çöküntü ve ardından coşku.

Dinginliği yeniden bulmak. Biraz kararlılık yeterli.

Yöntemim, daha doğrusu yöntem yokluğum yaşamımdır benim.

Bilmek için gitgide daha az soru soruyorum. Umurumda değil ve yaşıyorum, yaşamak için soru soruyorum. Görece sert bir deneyimi yaşarken, sinirlerim içimi daralttığı ölçüde araştırmamı sürdürüyorum. Bulunduğum noktada, artık kaçış yok. Kendimle baş başa, geçmişteki kurtuluş yollarından (zevk ve coşku) yoksunum. Başka çıkış olmadığına göre kendime hakim olmak zorundayım.

Kendime hakim olmak mı? Kolay!

Ama kendine hakim insan, ki böyle olabilirim, beni tiksindiriyor.

Sertliğe kayarken, kendime duyduğum dostluğa, yumuşaklığa hızla geri dönüyorum: Şansların amaçsız zorunluluğu buradan kaynaklanıyor.

Bu noktada, şansı aramaktan, *gülerek* onu kavramaktan başka bir şey gelmiyor elimden.

Oynamak, şans aramak, tümüyle şansı, aşkı, terk edişi gerektiriyor.

Gerçek kapanma dönemim –bu kapalı odada geçireceğim on günüm daha var– bu sabah başlıyor (dün ve önceki gün dışarı çıktım).

Dün, çocuklar koşarak, biri tramvayı, diğeri arabayı izlediler. Çocukların kafasından neler geçer? Benimkiyle aynı şeyler. Temel fark, bana bağlı olan karardır (ben başkalarına bağlı olamam). İşte, *ben*: İnsanların amaçsızca birbirlerine bağlı oldukları, insanın uzun çocukluğundan çıkışında uyanan ben. Ama bilginin, kendine tam sahip olmanın bu şafağı özünde yalnızca gecedir, güçsüzlüktür.

"Güçsüzlük olmadan özgürlük olur mu?" Bu küçük tümce şansın aşırı belirtisidir.

Yalnızca tamamen ölçülebilir şeyleri hedefleyen bir etkinlik güçlüdür, ama kölecedir. Özgürlük rastlantıdan doğar. Üretilen enerji toplamını üretime gerekli toplama uyarlasaydık, insani güç, *gereksinimlerin* tatminine yeten ve onu temsil eden şeyde arzulanan hiçbir şey bırakmayacaktı. Karşılık olarak, bu uyarlamanın zorlayıcı bir yapısı olacaktı: Enerjinin farklı üretim sektörlerine dağılımı ilk ve son kez belirlenmiş olacaktı. Ama üretilen miktar gerekli olandan fazlaysa, güçsüz bir etkinliğin *ölçüsüz* bir üretim hedefli olacaktır.

Bu sabah beklemeye boyun eğdim.

Yavaşça, karar verdim...

Kuşkusuz akıldışıydı. Buna rağmen, bir şans duygusunun yardımıyla yola çıktım.

Dilenen şans bana yanıt verdi. Umudumun çok ötesinde.

Ufuk aydınlandı (karanlık sürüyor).

Bekleme süresi on günden altı güne indi.

Oyun başlıyor : Bugün, oynamayı bilebilirdim.

Korku yakama yapışıyor ve içimi kemiriyor.

Derin olabilirliklerin üzerinde asılı duran korku ... kendimin doruğuna tırmanıyorum ve şeylerin açık özünü görüyorum.

Kapıya vurulması gibi, iğrenç, korku burada.

Oyun işareti, şans işareti.

Bir bunağın sesiyle beni çağırıyor.

Fışkırıyorum ve alevler benim önümde fışkırdılar.

Şunu kabul etmeli: Yaşamım, şimdiki koşullarda, bir karabasan, ahlaksal bir işkence mi?

Bu göz ardı edilebilir: Kuşkusuz!

Kendi kendimizi hiç durmaksızın "hiçliyoruz": Düşünce ve yaşam dağılırken bir boşluğun içine düşüyorlar.

Kendimin açtığı, düşüncemin açtığı bu boşluğu Tanrı olarak adlandırmak!

Duvarların ötesinde başlayan uzamı anma dışında, zindandaki bir insan ne yapabilir?

Yaşamım tuhaf, tüketici ve bu akşam bitkin düştü.

En kötüyü düşünerek bir saatlik bir beklentiyi yaşadım.

Daha sonra, sonunda, şans. Ama durumum çözümsüz kalıyor.

Geceyarısı penceremi karanlık bir sokağa, karanlık bir göğe açıyorum: Bu sokak, bu gök ve bu karanlıklar berrak.

Karanlığın ötesinde –kolaylıkla– bilmem hangi saf, güldürücü, özgür şeye ulaşıyorum.

Yaşam yeniden başlıyor.

Başıma beklenmedik bir darbe, neşeli ve tanıdık.

Sersemlemiş bir halde, suyun akış yönünde aşağıya iniyorum.

K., ayın üçünde, sarhoşken bir sarnıcın anahtarını inatla, ama boşuna aradığını ve daha sonra sabahın dördünde ormanda ıslak ve uyumuş bir durumda kendine geldiğini anlattı bana.

Bugün alkol bana iyi gelmedi.

Yaşamıma kararlı, neşeli bir akış vermek isterdim (her şey beni buna çağırıyor). Yaşamdan bir mucize yumuşaklığını, dorukların havasının duruluğunu istiyorum. Çevremdeki şeyleri dönüştürerek. Neşeyle, K.'nın bir olurunu düşlüyorum: İmkânsızlığın yüksekliğinde, saydam neşe, hatta boşluk (ve amaçsız).

Daha fazla istemek, eylemek, şansı belirtmek: Şans, arzunun ani belirişine yanıt verir.

İstencin aşılması olarak, amaçların ötesindeki şansı hedefleyen amaçsız, sınırsız eylem: *Özgür* bir etkinlik alıştırması.

Yaşamımın akışına geri dönerek.

Yavaş yavaş kendimi bir sınıra yaklaşırken görüyorum.

Korku her yanda beni beklerken, gergin ip üzerinde dans ediyorum ve gözlerimi göğe diktiğimde bir yıldızın varlığını ayırt ediyorum: Küçücük yıldız, hafif bir parıltıyla parlıyor ve her yanda beni bekleyen korkuyu yakıp tüketiyor.

Bir *büyüye*, sonsuz bir güce sahibim.

Bu sabah şansımdan kuşkulandım.

Bitmeyen bir bekleyişle, uzun bir süre ve her şeyin kaybedildiğini düşünerek (o an bu mantıklıydı).

Şu akıl yürütmeyi dile getirdim: "Yaşamım, gücü şans olan bir sıçrayış, bir atılımdır. Eğer bu yaşamın şimdi oynandığı düzlemde

şanstan yoksunsam, tükenirim. Şansı belirten ve bunu yapma gücü verdiğim bu insanın dışında ben bir hiçim. Mutsuzluk, talihsizlik ortaya çıktığında, bana atılım gücü veren şans bir tuzaktan başka bir şey değildir. Bu şansı büyüleme gücüm olduğuna inanarak yaşıyordum: Bu inanç yanlıştı." Sonuna kadar inledim: "Uçarılığım, korku ile eğlenen zaferim yanlıştı. Arzu ve eylem istenci, bunları şansım üzerinde oynadım – oyunu ben seçmemiştim: Bugün talihsizlik bana yanıt veriyor. Yaşamın terk ettiği fikirlerden, bu fikirler şansı baş tacı ettiklerinde, nefret ediyorum..."

Şu anda çok kötüyüm: Özel bir umutsuzluk, depresyonuma yalnızca çok az (gülünç) bir acı ekliyor. Bir saatten beri yağmurun altında bekliyordum. Bir yolun boşluğunun yanıt verdiği bir beklentiden daha umut kırıcı hiçbir şey yoktur.

K. benimle yürürken, benimle konuşurken, bir mutsuzluk duygusu varlığını sürdürüyordu. K. buradaydı: Ben budala gibiydim. Gelmesi olası görünmüyordu ve düşünmek beni kötü ediyordu: Şansım yaşıyor...

İçimdeki kaygı olabilirliği yadsıyor.

Kaygı, karanlık arzunun karşısına olanaksız bir karanlık çıkarıyor.

Şu an, şans, şansın olabilirliği bendeki kaygıyı yadsıyor.

Kaygı "imkânsız" diyor: İmkânsız, *bir şansın merhametine* kalmış.

Şansı tanımlayan arzudur, buna rağmen arzuya verilen her yanıt şans değildir.

Kaygı şansın yadsınmasıdır.

Ama, kaygının bizi tanımlama hakkını yadsıyan bir şans sayesinde kaygıyı kavrıyorum.

Sabahki parçalanmadan sonra, sinirlerim şimdi yeniden sınavdan geçiyorlar.

Bitmeyen bekleme ve belki de neşeli ve en kötüyle ilgilenen, sinirleri tüketen oyun ve ardından sinirleri altüst ederek biten bir kesinti... Uzun uzun inledim: Yaşam ve onun cam saydamlığı için bu küçük lirik!

K.'nın farkında olmadan, beni bu belirsiz kararsızlığa sürükleyip sürüklemediğini bilmiyorum. Beni mahkûm ettiği düzensizlik görünüşte kendi yapısından kaynaklanıyor.

Şöyle deniyor: "Tanrı yerine imkânsız vardır – ve Tanrı yoktur." Eklemek gerekir: "*Bir şansın insafına kalmış* imkânsız"?

K.'dan niçin yakınacaktım?

Şans amaçsız tartışılmış, amaçsız oyuna sürülmüştür.

K. şansı *ad unguem* cisimleştirmeye karar verirken daha iyisini yapamazdı: Ortaya çıkarak, ama kaygı ... yok olurken kaygı kadar ani olarak kaybolacak... Sanki yalnızca gecenin ardından gelebilirmiş gibi, sanki yalnızca gece onun ardından gelebilirmiş gibi. Ama her defasında onu düşünmeden, sanki şansa uygun olabilirmiş gibi.

"Tanrı yerine şans," bu başarısızlığa uğramış doğadır, ama ilk ve son kez değil. Sonsuz vadeler içinde kendini aşarak, olası sınırları dışta bırakarak. İnsanın denediği en gözü pek ve en saçma bu sınırsız tasarım içinde. Tanrı fikri, patlayacak bir bombanın kılıfıdır: İnsanın şansına karşıt olan tanrısal güçsüzlükler, sefalet!

Tanrı, korkunun çaresidir: Korkuyu iyileştirememek.

Korkunun *ötesinde*, korkuya bağlı, onun tarafından tanımlanan şans.

Korku olmadan –aşırı korku olmadan– şans görülemezdi bile.

"Tanrı, bir Tanrı varsa, basit bir uygunlukla, dünyada ancak insansal bir biçimle ortaya çıkabilirdi." (1885; *Güç İstenci*, II, s.316.)

İnsan olmak: Karşıda imkânsız, duvar... yalnızca bir şansın...

K. bu sabah, akıldışı korkuyla dolu uykusuz bir geceden sonra, çok sayıda uçak gürültüsü nedeniyle hafif hafif titreyerek, umutsuzdu. Canlı, neşeli görünümü altında kırılgandı. Genellikle o kadar huzursuzdum ki bu akıldışı görüntü gözümden kaçtı. K. sefaletimi ve zorluklarımı, içinde yürüdüğüm yarık toprakları fark ederek, iyi niyetle benimle alay ediyordu. Birdenbire, görünenin aksine, onu bir kız kardeş gibi, bir dost olarak görmek beni şaşırttı... Böyle olmasaydı, birbirimize yabancı olurduk.

Haziran-Temmuz 1944

ZAMAN

Bu dalga, sanki bir şeye ulaşmak söz konusuymuş gibi açgözlülükle yaklaşıyor! Yarın en gizli kıvrımlarının içine korkunç bir çabuklukla yayılıyor! Sanki birisini uyarmak istiyor gibi; burada sanki gizli bir şey, değerli, çok değerli bir şey varmış gibi. Ve şimdi, biraz daha yavaşça, hâlâ heyecandan bembeyaz olarak geri dönüyor. Düş kırıklığına mı uğradı? Aradığı şeyi buldu mu? Düş kırıklığına uğramış bir havaya mı bürünüyor? Ama, birincisinden daha açgözlü ve daha vahşi başka bir dalga şimdiden yaklaşıyor ve bu dalganın ruhu da gizemle dolu, hazineler arama arzusuyla dopdolu görünüyor. Dalgalar bu şekilde yaşıyorlar, istence sahip olan bizler de böyle yaşıyoruz! Bunun hakkında daha fazla bir şey söylemeyeceğim.

– Nasıl? Benden kuşkulanıyor musunuz? Bana kızıyor musunuz, güzel canavarlar? Gizinizi ortaya çıkarmamdan mı korkuyorsunuz? Öyle olsun! Kızınız, yeşilimtrak ve tehlikeli olan bedenlerinizi yapabildiğiniz kadar yukarı çıkarınız, benimle güneş arasına bir duvar örünüz – şimdiki gibi! Gerçekte, dünyadan geriye yeşil bir alacakaranlıktan ve yeşil şimşeklerden başka hiçbir şey kalmıyor. İstediğiniz gibi hareket edin azgınlar, zevkten ve kötülükten bağırın – veya yeniden dalınız, çukurun dibine zümrütlerinizi boşaltın, yosundan ve köpükten, sınırsız beyaz dantellerinizi fırlatın. Her şeyi benimsiyorum, çünkü tüm bunlar size çok yakışıyor ve size sonsuz minnet duyuyorum: Size nasıl ihanet edebilirim? Çünkü –iyi dinleyin!– sizi tanıyorum, gizinizi biliyorum, sizin hangi tür olduğunuzu biliyorum! Siz ve ben aynı türdeniz! Siz ve ben aynı gizi taşıyoruz!

Şen Bilgi, 310.

I

Kafede, dün akşam yemeğinden sonra, kızlar ve erkekler akordeon eşliğinde dans ettiler.

Akordeoncular dan birinin kafası ördek kafasına benziyordu – küçücük ve hoş: Çok neşeli, aptalca, hayvanca, çok büyük bir havayla şarkı söylüyordu.

Hoşuma gitti: Ben de aptal olmayı ve kuş gözlerine sahip olmayı isterdim. Düş: Karnın rahatlatılması gibi, yazı yazarken kafamı rahatlatıyorum ... bir çalgıcı gibi boş hale gelmek. Oyun oynanacak mı? Ama hayır! Genç ve canlı ve güzel kızların ortasında, ağırlığım (kalbim) *sonsuz* oyuncunun hafifliği gibidir! Topluluğa şarap ısmarlıyorum ve patroniçe açıklıyor: "Bir seyirciden!"

Dostlarımdan biri –yumuşak karakterli, sevdiğim gibi, şeylerin komik düzenini reddeden bir kararlılığın güvencesi olan bir yumuşaklık– 1940 mayısında Dunkerque'de bulunuyordu. Ona –günlerce süren– ölülerin ceplerini boşaltma görevi verilmişti (kendi adamlarını bulma amacıyla yapılan işlem). Gemiye binme sırası geliyor: Gemi yola çıkıyor ve dostum kendini İngiltere kıyısında buluyor: Dunkerque'e kısa bir mesafede, Folkestone'da beyazlar giyinmiş tenis oyuncuları kortlarda cirit atıyorlar.

6 Haziranda da, çıkarma günü, meydanda, atlı karıncayı kuran panayırcılar gördüm.

Çok az süre sonra, aynı yerde, aydınlık gökyüzü küçük Amerikan uçaklarıyla doldu. Çatıların üstünde dönen siyah beyaz zebralar. Yolları ve demir yolunu makineli tüfek ateşine tutarak. Kalbim sıkışıyordu, muhteşemdi.

Çok kuşkulu (tesadüfen ve sanki oynar gibi yazıldı):

Zamanın varlıkla aynı şey olması, varlığın, şansla ... zamanla aynı şey olması.

Şu anlama gelir:

Eğer varlık-zaman varsa, zaman, varlığı, *bireysel olarak*, şansın düşüşü içinde kapsar. Olabilirlikler dağılırlar ve zıtlaşırlar.

Bireyler olmadan, yani olabilirliklerin dağılımı olmadan, zaman olamaz.

Zaman arzu ile aynı şeydir.

Arzunun nesnesi: Zamanın olmaması.

Zaman, zamanın olmaması arzusudur.

Arzunun nesnesi: Bireylerin (*diğerlerinin*) yokoluşu; her birey, her arzu öznesi için, bu, diğerlerinin kendine indirgenmesidir (her şey olmaktır).

Her şey –veya Tanrı– olmayı istemek, zamanı yok etmeyi, şansı (rastlantıyı) yok etmeyi istemektir.

Böyle bir şeyi istememek, zamanı istemektir, şansı istemektir.

Şansı istemek, *amor fati*'dir.

Amor fati, şansı istemektir, daha önce olunan şeyden farklı olmaktır.

Bilinmezi kazanmak ve oynamak.

Oynamak, *bir kişi* için kaybetmeyi veya kazanmayı tehlikeye atmaktır. Bütün için, verili olanı aşmaktır, öteye gitmektir.

Oynamak, mutlak olarak, varlığa olmadığı şeyi getirmektir (zaman, bu nedenle tarihtir).

Ertelenmiş bir taşkınlık, derin sürpriz ve *aşırı saflık* anını bedenlerin birleşmesinde –aşırı zevk durumunda– saklı tutmak. Varlık bu anda, sanki bir kuş avlanıyor, göğün derinliği içine fırlatılıyor gibi,

kendi üzerine çıkar. Ama kendini yok ettiği anda, yokoluşundan zevk alır ve bir yabancılık duygusu içinde, bu yükseklikten her şeye hakim olur. Aşırı zevk kendini yok eder ve yerini apaydınlıklığın içindeki bu yok edici yüksekliğe bırakır. Veya daha doğrusu, varlığın arzusuna bir yanıt olmayı bırakan ve bu arzuyu aşırı bir biçimde aşan zevk, aynı zamanda varlığı aşar ve onun yerine bir kaymayı koyar. Bu kayma, çıplak olma duygusuna bağlı asılı olmanın ve ötekinin açık çıplaklığının içine girmenin aşırı, parlak bir tarzıdır. Böyle bir durum çıplaklığı kıvamında, tam kıvamında varsayar, bu çıplaklık saf ve aynı zamanda usta dokunmalarla gerçekleşir: Göz önüne alınan ustalık ne ellerin, ne de bedenlerin ustalığıdır. Ustalık, her dokunuşun açıklığı derinleştirdiği, çıplaklığın –fiziksel varlıkların bir yarasının– mahrem bilgisini gerektirir.

Müzikhol trapezcisi K.'nın dayanaksız görüntüsü. Böyle bir görüntü, K.'ya uyan mantıksal bir dengenin sonucu hoş görünüyor, gülüyoruz, onu, canlı ışıklar altında, altın pullarla süslenmiş ve *asılı görüyorum*.

Ormanda, keçe kumaştan yapılmış bir pelerin giymiş genç bir bisikletçi: Benden birkaç adım ötede şarkı söylüyor. Sesi sert ve taşkın haliyle, geçerken etli dudaklarını fark ettiğim yuvarlak ve kıvırcık saçlı başını sallıyor. Gökyüzü gri, orman bana acımasız görünüyor, bugün her şey soğuk. Bombacıların uzun, inatçı gürültüsü genç adamın şarkısını izliyor, ama biraz uzaktaki güneş yolu ışıtıyor (bir bayırın üzerinde ayakta yazıyorum). Sağır edici gürültü her zamankinden daha güçlü: Ardından bombaların veya D.C.A.'nın gürültüsü geliyor. Birkaç kilometre öteden geliyor gibi. İki dakika ve her şey bitti: Boşluk yeniden başlıyor, her zamankinden daha gri, daha donuk.

Güçsüzlüğümden kaygılanıyorum.

Her an korku içeri giriyor, beni boğazlıyor ve mengene baskısı altında, boğuluyorum ve kaçmaya çalışıyorum. İmkânsız. İster istemez boyun eğmem gereken ve beni çivileyen şeyi hiçbir şekilde kabul edemem.

Korkum başka bir korkuyla ikiye katlandı, varolmayan bir avcı tarafından kovalanan iki kişiyiz.

Varolmayan mı?

Ağır nevroz biçimleri bizi hırpalıyor.

Aynı oranda ağır, ama gerçek olan başka nevrozların habercisi nevrozlar.

Descartes üzerine bir incelemeyi okurken, aynı paragrafı üç dört kez yeniden yeniden okumak zorunda kaldım. Düşünceme sahip olamıyorum, kalbim çarpıyor, şakaklarım zonkluyor. Kötü bir talihin geçici olarak vurduğu bir yaralı gibi uzanıyorum. Kendime karşı olan yumuşaklığım beni yatıştırıyor: İçinde bulunduğum korkunun özünde, kötülük, içten gelen nefret var.

Yalnız kaldığımda, kendimden nefret ederek K.'yı sevme fikri beni ürkütüyor. Şimdi dudaklarım açıkken, ağzım kuruyken ve yanaklarım alev alevken bir tutkunun yakışı kuşkusuz kendimden duyduğum dehşete bağlanıyor. Kendimi sevmiyorum, K.'yı seviyorum. İnsanlıkdışı zorlukların körüklediği bu tutku bu akşam bir tür coşkuya ulaşıyor. Bedeli ne olursa olsun, kendimden kurtulmam ve yaşamı (kendim için) sınırsız bir görüntünün içine yerleştirmem gerekiyor. Ama duyguların belirsizliğine bağlanan korku K.'yı felce uğratıyor.

Korkuyla, nevrozla savaşmak! (Siren, o anda, ortalığı yırtıyor, Dinliyorum: Uçakların korkunç gürültüsü benim için *hastalıklı* korku-

nun işareti haline geldi). Hiçbir şey kanımı bundan daha fazla donduramaz: Bundan altı yıl önce nevroz beni *öldürüyordu*. Umutsuzca savaştım, korkum yoktu, yaşamın daha güçlü olduğunu zannediyordum. Önce yaşam baskın çıktı, ama nevroz geri döndü ve *ölüm* içime girdi.

Baskıdan, zorlamadan nefret ediyorum. Eğer bugünkü gibi, zorlama, yalnızca özgür olana dokunursa –zorlamanın yanında dorukların hafif havasını arzuluyorum– nefretim düşlenemeyecek kadar büyük olur.

Zorlama, geçmişin, sonradan gelenle zıtlaşan sınırıdır.

Nevroz geçmişin, güncele karşı olan nefretidir: Sözü ölülere bırakarak.

İçimizde taşıdığımız mutsuzluğun kıvrımlarından, meleklere özgü bir yüreklilik isteyen hafiflemiş bir gülüş doğar.

"İnsanda büyük olan şey, bir amaç değil bir köprü olmasıdır: İnsanda sevilebilecek olan şey, bir geçiş ve bir çöküş olmasıdır.

"Yalnızca batarak yaşamasını bilen insanları seviyorum, çünkü onlar öte tarafa geçiyorlar.

"Büyük hor görücüleri seviyorum, çünkü onlar büyük tutkunlardır, arzunun karşı yakaya doğru gerilmiş oklarıdır."

Zerdüşt'ün okunan bu tümcelerinin (birinci bölümün girişi) pek bir anlamı yoktur. Bir olabilirliği çağrıştırıyorlar ve *en uca kadar* yaşanmak istiyorlar. *Sınırlarını aşmasını sağlayacak* sıçrayıştan başkasını kabul etmeyerek, ölçüsüz olarak oynanacaktır.

Nevrozun içinde beni durduran şey, bizi kendimizi aşmaya zorlamasıdır. Yoksa batmaya mahkûm oluruz. Mitlerin, şiirlerin veya komedilerin dönüştürdükleri nevrozların *insanlığı* buradan kaynaklanır. Nevroz bizden kahramanlar, azizler oluşturuyor. Kahramanlıkta veya azizlikte, nevroz unsuru, yaşamın 'imkânsız'ı oluşturduğu bir sınır (bir zorlama) gibi devreye girerek geçmişi simgeler. Geçmişin ağırlaştırdığı hastalıklı bir bağlanmanın şimdiki zamana kolay geçişi engellediği kişi, artık alışılmış yolla şimdiye ulaşamaz. Geçmişe fazla tutunmayan başka biri buna rağmen kendini geçmişin yönlendirmesine, sınırlamasına bırakırken, nörotik kişi bu şekilde geçmişten kaçar. Nörotiğin tek bir çıkışı vardır: *Oynamak zorundadır*. Yaşam onda durur. Çizilmiş yollarda düzenli bir akışı izleyemez. Yeni bir yol açar ve kendi ve diğerleri için yeni bir dünya yaratır.

Bir doğum bir günde olmaz. Birçok yol, ancak görünürde şansı olan parlak çıkmazlardır. Bu yollar, bir öte tarafı *çağrıştırdıkları* ölçüde geçmişten kurtulurlar: Çağrıştırılan öte taraf ulaşılamaz olarak kalır.

Bu alandaki kural belirsizliktir: Ulaşıp ulaşmadığımızı bilmiyoruz ("insan bir amaç değil, bir köprüdür"), üst insan *belki* bir amaçtır. Ama ancak bir çağrıştırma olarak bir amaçtır: Gerçek olarak, kendi öte tarafını isterken oynaması gerekir.

Kaygıya bir çıkış sunamaz mıyım: Şansın veya daha ziyade özgürlüğün kahramanını oynamak, oluşturmak? Şans, zamanın (geçmişten duyulan nefretin) bizdeki biçimidir. Zaman özgürlüktür. Korkunun karşısına çıkardığı zorlamalara rağmen. Bir köprü olmak, ama asla bir amaç olmamak: Bu, sonunda artık bir düşten vazgeçmeyi kabul etmeyerek, dar, sıkı, istemli bir güçle normlardan koparılan bir yaşamı gerektirir.

Zaman, bireyi, ayrık varlığı gerektiren şanstır.

Bir biçim bireyde ve birey için *yeni* olur.

Oyunsuz zaman sanki hiç olmamış gibidir. Zaman erimiş tekbiçimciliği gereksinir: Onsuz, sanki hiç olmamış gibidir. Aynı şekilde, erimiş tekbiçimcilik de, zamansız sanki hiç olmamış gibi olacaktır.

Birey için, değişkenliğin, önemsiz, mutlu ve mutsuz değişkenlik olarak ayrılması zorunludur. Önemsizlik, sanki hiç olmamış gibidir. Talihsizlik ve şans, şansın veya talihsizliğin değişkenliği içinde amaçsızca birleşirler. Değişkenlik, öz olarak şanstır (hatta talihsizlik için bile) ve tekbiçimciliğinin zaferi talihsizliktir (hatta şansın tekbiçimciliğidir). Tekbiçimli şanslar ve değişken talihsizlikler, devingenlik-talihsizliğin trajedilerin cazibesine sahip olduğu bir tablonun olabilirliklerini gösterirler (seyirci ve gösteri arasındaki bir dengeleme koşuluyla şans – tükenişten zevk alan seyirci: Seyircisiz ölen bir kahramanın bir anlamı olabilir mi?).

(Bir barda yazıyorum. Alarm sırasında beş kadeh pastis içtim: Küçük ve kalabalık uçak sürüleri gökyüzünde sık sık görünüyorlar: Korkunç bir D.C.A. ateş açtı. Güzel bir kızla, güzel bir oğlan dans ettiler. Kız, bir plaj elbisesinin içinde yarı çıplaktı.)

II

Dünkü bombardımanlardan sonra, Paris'le iletişim kopmuş gibi görünüyor. Kötü rastlantılar sonucunda, bu, aşırı şansın ardından aniden gelen talihsizlik midir?

Bu, şu an için bir gözdağından başka bir şey değil.

.. ..

Şimdi, kötü talih beni *her taraftan* yakalıyor.

Çaresizim. Genellikle tutunulan olabilirliklerin yavaşça uzaklaşmalarına izin verdim.

Halâ zaman varsa, ama hayır...

Yolda, bu ikindi vakti ne hüzün! Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Bir an için, bir gürgenin altında, ayaklarımızı devrilmiş bir ağaç gövdesine dayayarak, bir bayıra oturup kendimizi yağmurdan koruduk. Basık göğün altında gök gürültüleri bitmek bilmiyordu.

Her bir şeyde, art arda, boşluğa çarptım. İstencim sık sık uyandı, ona izin verdim: Evin pencerelerini yıkıma, rüzgârlara, yağmurlara açar gibi. Bende inatçı ve canlı olarak kalan şeyi, kaygı süzgeçten geçirdi. Her şeyin boşluğu ve anlamsızlığı: Acıların, gülüşün ve sonsuz esrimelerin olabilirlikleri, mevcut halleriyle bizi bağlayan şeyler, yiyecek, alkol, ten, öte tarafta boşluk, anlamsızlık. Ve yapabileceğim (başlayabileceğim) veya söyleyebileceğim hiçbir şey yok. Saçmalamanın dışında; böyle olduğuna güvence vererek.

(Tartışmanın beni indirgediği) bu savunmasız güleçlik durumu

yeni tartışmalara bağlı kalıyordu.

Sonunda bizi indirgediği durumun değerini tartışma konusu yapan tartışma değil de yorgunluk bizi oyundan uzaklaştırıyor. Bu son hareket sonunda kayıp vahşet olabilir. Ama işe bir şansla başlayabilir. Şans, eğer başarısız olursa, tartışmayı tartışma konusu yapar.

Değerlerin *tartışılması, sorun haline getirilmesi ve oyuna sürülmesi* arasında bir fark olduğunu ileri süremem. Kuşku, özü değişmezlik olan değerleri (Tanrı, iyilik) birbiri ardına yok eder. Ama oyuna sürmek oyuna sürmenin değerini varsayar. Değer oyuna sürülürken yalnızca nesneden, oyuna sürülmeye, tartışmanın kendisine kaydırılmış olur.

Sorun haline getirme, değişmez değerlerin yerine oyuna sürmenin devingen bir değerini koyar. Oyuna sürme içindeki hiçbir şey şansa karşıt değildir. "Yalnızca şans olan şey, değişmez olmadığı için değer olamaz," diyen karşı çıkış, tartıştığı şeye bağlı bir ilkeden haksız olarak yararlanacaktır. Şans olarak adlandırılan şey, kendi içinde değişken olan verili bir durum için değerdir. Özel bir şans arzuya yanıttır. Arzu, önceden görünür olmasa bile en azından olası istek olarak önceden verilidir.

Zaten ben akılsız biriyim.

Zaman zaman, gülünç bir nevroz hali (bitmeyen bir sınavdan geçen sinirlerim bazen beni rahat bırakıyorlar; ve beni rahat bıraktıklarında bunu hakkıyla yapıyorlar).

Mutsuzluğum, perilerin bana daha fazlasını veremeyecekleri kadar mükemmel bir şansın sahibi olmaktır – veya daha doğrusu olmuş olmaktır: Her an oyuna sürülen şans kırılgan olmaktan çok gerçektir. Sonunda, mutluluğun yakalanamaz olan özünü tam olarak gerçekleştirirken, sevinç aşırılığıyla daha fazla doğrayabilen, parçalayabilen, işkence edebilen hiçbir şey yoktur.

Ama arzu, burada, kavramak isteyen kaygıdır.

Talihsizlik yardım ederken, kısa bir dinlenme için terk edeceğim an geliyor.

Her şey yoluna giriyor gibi: Beklemekten yorgun düşerek, ölmeyi arzulamaya başlıyorum: Ölüm bana, askıda kalan duruma tercih edilebilir gibi görünüyor, artık yaşama yürekliliğim yok ve bir dinlenme arzusu içinde, ölümün bu dinlenmenin bedeli olup olmadığıyla artık ilgilenmiyorum.

Beklediğim mutluluğun, güvenceli şans olmadığını biliyorum: Bu, sınırsız talihi içine gururla yerleştirilmiş çıplak –özgür kalan– şanstır. *Belki de* anlatılamaz bir sevinç içinde, ama ölümün dışında başka bir çıkış olmadan süren bir dehşet fikri karşısında insan nasıl olur da dişlerini gıcırdatmaz?

Beni kaygılı kılan şey, kuşkusuz, mutsuzluğun, her durumda, gecikmeden bana ulaşacak olmasıdır. Kesinlikle, yavaş olarak, parçalanmanın doruğuna varacağımı düşünüyorum.

Bu imkânsızın önüne kendiliğimden gittiğimi yadsıyamam (çoğu zaman karanlık bir çekim bizi oraya sürükler). Nefret ettiğim şey, parçalanmak değil, hiçbir şeyi sevmemek, artık oynamayı arzulamamaktır. Bazen aşırı mutsuzluk anını çabuklaştırma eğilimi içine giriyorum: Yaşama katlanmaktan vazgeçebilirim, böyle bir yaşamım olmasından pişmanlık duymuyorum.

Bir kaşifin ölürken buzlara yazdığı şu sözü seviyorum: "Bu yolculuktan pişmanlık duymuyorum."

Kaybedilmiş şans ve –ustalık, sabır gücüyle– onu yeniden ele geçirme fikri –bana göre eksikliktir– şansa karşı işlenen bir günahtır.

Ve ölmek yeğdir.

Şansın geri dönmesi, bir çabadan, bir başarıdan kaynaklanamaz. Gerekirse şans korkuya karşı oynanan iyi bir oyundan, oyuncunun hoş bir patavatsızlığından kaynaklanabilir (kendini sınırsızca tüketirken gülen, intiharın sınırında bir oyuncuyu düşlüyorum).

Şans çoğu zaman onunla alay ettiğim anda geri döner. Şans, insanın gülecek gücü kalmadığında hakaret ettiği tanrıdır.

Her şey çözümlenmiş gibi görünüyordu.
Bir uçak dalgası geliyor, alarm...
Bu, kuşkusuz hiçbir şey, ama yeniden, her şey oyuna sürülüyor.

Yazmak için oturmuştum ve alarmın bittiği duyuruluyor...

III

Bir imparator, hiçbir şeye fazla önem vermemek ve huzur *içinde kalmak için, sürekli her şeyin değişkenliğine inanıyormuş. Değişkenliğin benim üzerimde çok başka bir etkisi var; her şey kaçıcı olduğu için her şey bana çok daha değerli görünüyor. Bana öyle geliyor ki, en değerli kötülükler, en hoş kokulu bitkiler her zaman denize atılmışlar.*

1881-1882.

Birdenbire gökyüzü aydınlandı...

Hemen siyah bulutlarla örtüldü.

Le Soleil se leve aussi [*Güneş de Doğar*] kadar beni etkileyen çok az kitap vardır.

K. ve Brett arasındaki benzerlik hem hoşuma gidiyor, hem de beni tiksindiriyor.

Fiesta'nın bazı sayfalarını okurken gözyaşlarımı tutamadım.

Bununla birlikte bu kitapta, entelektüel biçimlere olan nefret yetersiz verilmiş. *Kusmayı* tercih ederim, perhizi sevmiyorum.

Bu sabah gökyüzü sert.

Gözlerim gökyüzünü boşaltıyor, daha doğrusu parçalıyor.

Yaşlı bulutlu gökle ben, birbirimizi anlıyoruz, birbirimizi ölçüyoruz ve iliklerimize kadar nüfuz ediyoruz.

Bu şekilde –uzağa ve çok uzağa– birbirimize nüfuz ederek kendi-

mizi inceltiyor ve yok ediyoruz. Boş olmayan hiçbir şey varlığını sürdüremiyor – gözlerin akı gibi olan hiçlik.

Yazı yazdığım anda yoksul –azize, kırılgan– güzel bir kız geçiyor. Onu çıplak olarak düşlüyorum ve onun içine *–ondan bile daha uzağa–* girdiğimi hayal ediyorum.

Düşlediğim bu sevinç –ve hiçbir şeyi *arzulamadan*– olabilirliği boşaltan, aşkın sınırlarından taşan bir gerçekle doluyor. Tam da, dolu şehvetin –ve böyle olmak isteyen dolu çıplaklığın– kavranılabilir tüm uzamın ötesine kaydığı noktaya kadar.

Zevki (erotiği) sevinçle aşan ahlaksal bir gücün gerekliliği. Gecikmeden.

En uzak olabilirlikler hiçbir şekilde en yakında olanları yok etmiyorlar. İkisi birbirine karıştırılamaz.

Bedenlerin oyunları içinde, varlıkların öte tarafına kadar giden bir kayış, bu varlıkların *yavaşça* batmalarını, hiçbir zaman daha ileri gitmekten vazgeçmeksizin aşırılığın içine dalmalarını ve orada varolmalarını ister: Yavaşça en son noktaya kadar ve sonunda olabilirliğin öte tarafına ulaşılır. Bu, –kaygıyı (çabukluğu) bertaraf ederek– sınırlarının gizlendiği bir boşluğun içine amansızca batmada etkili olan gergin bir gücü, kendine kesin olarak hakim olmayı, varlığın tam tükenişini gerektirir. Bu, çıplaklaşmanın karşılaştığı zorlukları, direnmeleri –yalnızca başkasında değil, kendin de– yavaşça yadsımanın, altüst etmenin bir blok gibi kapalı, bilgece istencini gerektirir. Bu, tanrıların sevilmeyi isteme tarzlarına ilişkin kesin bir bilgi gerektirir: *Eldeki dehşet bıçağı. Bu anlamsız yön içinde*, bir adım atmak bile ne kadar zordur! Zorunlu coşku ve vahşilik, amacı her an aşar. Bu çok uzaklara giden serüvenci yolculuğun tüm anları, birbirleri ardına yer değiştiriyor gibi görünür: Bu serüven dolu yolculuk trajik görünse de, aynı anda tam da varlığın sınırlarına varan bir gülünçlük duygusu ken-

dini kabul ettirir; eğer komik görünürse, trajik öz gizlenir, varlık zevkin içinde kendisini bir yabancı gibi hisseder (zevk bir anlamda onun dışında kalmıştır – varlık soyulmuştur, zevk ondan kaçmıştır). Aşırı bir aşk ile kaybetme arzusunun –aslında *kaybediş süresinin*– birleşimi, YANİ ZAMAN, YANİ ŞANS – kuşkusuz en ender olasılığı gösterir. Birey, zamanın vadesinin gelme biçimidir. Ama eğer şansı yoksa, (vadesi düzgün gelmezse) artık zamana karşı duran bir engelden –bir kaygıdan– veya kaygıdan arınmasını sağlayan bir yok etmeden başka bir şey değildir. Eğer kaygıyı yok etmişse artık bitmiştir: Bunun nedeni her vadeden kaçması ve zamanın dışındaki perspektiflerin içine kapanmasıdır. Aksine, kaygı sürerse, bir anlamda zamanı *yeniden bulması* gerekmektedir. Zamanı, zamanla olan uyumu. Birey için şans olan şey, "iletişim"dir, birbirlerinin içinde kayboluştur. "İletişim", "kaybediş süresi"dir. *Zamanın çevresindeki dansı* anlatmak için, neşeli, oldukça çılgın aksanı –ve analiz inceliğini– sonunda bulabilecek miyim (Zerdüşt, *Kaybolan Zamanın Aranması*)?

Kötü yüreklilikle, sinek inadıyla, vurgulayarak, şunu söylüyorum: *Erotizm ile gizemcilik arasında duvar yoktur!*

Şu son derece komik; aynı sözcükleri kullanıyorlar, aynı imgeleri dolaşıma sokuyorlar ve birbirlerini bilmiyorlar!

Gizemli inanış, bedenin kirliliklerinden duyduğu dehşet içinde nefretten yüzü buruşmuş olarak, onu yakalayan korkuyu tözselleştirir: Tanrı olarak adlandırdığı, bu hareket içinde ortaya çıkan ve algılanan pozitif nesnedir. İşlemin tüm ağırlığı tiksintiye dayanıyor. Girişim noktasındaki bu nesnenin, ortaya çıkan ve algılanan tarafı uçurumdur (iğrençlik, sayısız derinlikleri olan uçurumda hissedilen korku – zaman...) ve diğer tarafı uçurumun yoğun, kapalı (kaldırım taşı gibi, kibarca, trajik olarak kapalı) olumsuzluğudur. *Tanrım!* Bu hastalıklı haykırışın, çığlığın içindeki insansal düşünceyi çekip çıkarma

işini bitiremedik...

"Gizemci bir keşiş olsaydın!

Tanrı'yı görürdün!"

Sözünü ettiğim hareketin bir kesinlik olarak betimlediği ve hiçbir zaman oyuna sürülmemiş ve sürülmeyecek olan değişmez varlık.

Diz çöken mutsuzlara gülüyorum.

Artık safça şunları söylemekten geri durmuyorlar:

– Bize inanmaya kalkışmayın. Ve biz de kalkışmayalım! Görüyorsunuz! Sonuçları bertaraf ediyoruz. Tanrı diyoruz, ama hayır! Bu bir kişidir, özel bir varlıktır. Onunla konuşuyoruz. Ona adıyla başvuruyoruz: Bu İbrahim'in Tanrı'sıdır, Yakup'un Tanrısı'sıdır. Başka biriyle, *kişisel bir varlıkla* aynı yere koyuyoruz...

– Bir fahişeyle mi?

– .. ..

İnsanın saflığı –zekânın dar kafalı derinliği– her türlü trajik aptallıklara, göz alıcı yutturmacalara izin veriyor. Güçsüz bir azizeye bir boğa kamışı diker gibi, değişmez mutlağı *oyuna sürmede* kararsız kalınmıyor. Evrenin gecesini parçalayan Tanrı (*Eloi!* İsa'nın *lamma sabachtani*'si mi?) kötülüğün doruğu değil midir? Tanrı'nın kendisi Tanrı'ya yönelerek, "Beni neden terk ettin?" diye haykırıyor. Yani: "Kendi kendimi neden terk ettim?" Veya daha kesin olarak: "Ne oluyor? *Kendimi de oyuna sürecek* kadar kendimi unutacak mıyım?"

Çarmıha gerilmenin gecesinde, Tanrı, kanlı et ve bir kadının kirli bölgesi gibi, yadsıdığı uçurumdur.

Küfretmiyorum. Aksine, gözyaşlarının sınırında duruyorum – ve kalabalığa karışarak ... değişmezin en derinindeki zamanın parçalanmasını çağrıştırmaktan dolayı gülüyorum! Çünkü değişmez için zorunluluk?... değişmektir!

Kalabalıkların ruhu içinde, Tanrı'nın mutlakla ve değişmezlikle olan bağlarını birdenbire koparması tuhaftır.

Bu, duyarsız derinlik noktasındaki gülünçlüğün son sınırına varması değil midir?

Yehova çarmıha çivilenerek bağlarından kurtuluyor!

Allah, kanlı fetihler oyunu içinde bağlarından kurtuluyor.

Kendini tehlikeye atan bu tanrılar için ilk ölçü sınırsız gülünçlüktür.

Bana öyle geliyor ki, Proust farkında olmadan Apollon'u Diyonizos'la birleştirme fikrine yanıt vermişti. Baküssel unsur, Proust'un yapıtında, Apollon'un yumuşaklığına katkıda bulunduğu ölçüde daha tanrısal –ve daha edepsiz– olarak açığa çıkar.

Ve ısrarla istenen ikincil tarz, tanrısal bir ağırbaşlılığın işareti değil midir?

Hıristiyanların yüce komedileriyle şans çizgileri bırakan coşkulu dramlarımız arasındaki Blake.

"Ve diğer taraftan Hıristiyan meditasyonunun ve kavrayışının mirasçıları olmak istiyoruz..." (1885-1886; *Güç İstenci*, II, s. 371.)

"... tüm Hıristiyanlığı bir *hiper-Hıristiyanlıkla* aşmak ve ondan kurtulmakla yetinmemek..." (1885; *Güç İstenci*, II, s. 374.)

"Artık Hıristiyan değiliz. Hıristiyanlığı aştık, çünkü ondan çok uzakta değil de çok yakınında yaşadık ve özellikle çünkü Hıristiyanlığın içinden çıktık: Aynı anda hem daha sert ve hem de daha nazik olan dindarlığımız bizim bugün hâlâ Hıristiyan olmamızı engelliyor." (1885-1886; *Güç İstenci*, II, s. 329.)

IV

Felsefemizin bize verdiği anlamıyla "mutluluk" sözcüğünü kullandığımızda, her şeyden önce, bıkmış, kaygılı ve acılı filozoflar gibi, iç ve dış barışı, acı yokluğunu, imkânsızlığı, dinginliği, "sabbaların sabbası"nı, denge durumunu, hemen hemen düşsüz derin bir uykunun değerine sahip bir şeyi düşünmüyoruz. Bizim dünyamız daha çok, belirsiz, değişken, değişen, ilkircil olandır, belki de tehlikeli bir dünyadır, kuşkusuz yalından, değişmezden, öngörülebilirden, sabitten ve sürünün gereksinimlerinin ve sürünün korkularının mirasçıları olan eski filozofların her şeyin ötesinde yücelttikleri şeylerden daha tehlikelidir.

1885-1886.

Dünya doğuruyor ve bir kadın gibi, güzel değil.

Zarlar atıldığında birbirlerinden ayrılırlar. Hiçbir şey onları bir *bütün* halinde toplamıyor. Bütün gerekliliktir. Zarlar özgürdürler.

Zaman, bireyler içinde "olan şeyi" yüzüstü bırakır.

Bireyin kendisi –zaman içinde– kaybolur, eridiği bir hareketin içine düşüştür, "iletişim"dir; birinden diğerine olması zorunlu değildir.

Bir *şansın* bireyin kayboluşu içindeki süresi olması dışında, bireyi isteyen zaman *öz olarak* bireyin ölümüdür (şans ölümle varlık arasın-

daki iç içe girmedir veya iç içe girmeler dizisidir).

Nasıl davranırsam davranayım, kendimde, küçük düşürücü düzensizlikteki bir dağılma duygusuna yer açıyorum. Bir kitap yazıyorum: Fikirlerimi düzene sokmalıyım. İşimin ayrıntılarına dalarken kendi gözümde küçülüyorum. Söylemsel düşünce her zaman diğerlerinin zararına bir noktada yoğunlaşan dikkattir, İnsanı kendinden koparır, onu bir zincirin halkasına indirger.

"Tam insan" –*pal* insanı– için, entelektüel kaynaklara tam olarak sahip olamama yazgısı. Düzensiz, kötü çalışma yazgısı.

Tam insan bir tehdit altında yaşıyor: Kullandığı *işlev* onun yerini almaya yöneliyor! Bu işlevi aşırı olarak kullanamaz. Tehlikeden ancak onu unutarak kurtulabilir. Düzensizlik içinde kötü çalışmak, çoğu zaman, *işlev haline gelmemenin* tek yoludur.

Ama tersi tehlike de büyüktür (tanımlanamazlık, belirsizlik, gizemcilik).

Bir akımı ve bir ters akımı öngörmek.

Bir eksikliği kabul etmek.

"Tek bir durumu dilemeye hakkımız yok, *dönemsel varlıklar olmayı* istemek zorundayız – varlık gibi." (1882-1885; *Güç İstenci*, II, s.253.)

Bu sabah güneşin altında, mutluluğun büyülü duygusu içindeyim. Artık içimde yoğunluk yok, hatta bir neşe kaygısı da yok. Taşların, yosunun ve güneşli havanın sınırında, sonsuzca yalın olan yaşam.

Kaygı (mutsuzluk) saatlerinin, zıt anların –kaygının tükenişinin, aydınlanmış hafifliğin– yolunu hazırladığını düşünüyordum! Bu doğru. Ama şans, mutluluk, bu sabah, sokaklarda yaşayanları, erkekleri, çocukları, kadınları bilmekten ve sevmekten edindiğim duygu içinde, son sıçrayışa oldukça yakın bir yere yerleşiyor.

Beklenmeden gelen ve beni coşturmayan şansın ve mutluluğun dinginlikte yalın aşırılıklarından dolayı yumuşakca ışıldadıklarını gördüm. Bir coşku çığlığı fikri beni şok ediyor ve gülüşten şöyle söz etmiştim: "Parıldamanın en uç noktasında – gülmek ve yer değiştirmek boş olduğu sürece *ben gülüşüm.*"

Ormanda, güneş doğarken, özgürdüm, yaşamım çabasız yükseliyordu ve bir kuş uçuşu gibi gökleri katediyordu: Ama yaşam sınırsızca özgürdü, erimiş ve özgürdü.

Şeylerin kalınlığını delerek özü, şansın amaçsızca oluşturduğu büyük, sınırsız güldürüyü fark etmek ne mutluluktur ... (burada, kalbi yaralar). Öz mü? *Benim için.* Kaygı, kaygının yok edileceği noktaya kadar safsa ve ölüm, onun yanında ölümün bir çocuk oyunu olması kadar eksiksizse, *tedirginlik ve ölüm olmam* koşuluyla güven verici, dingin figür nedir? Bu figür *ben* mi olacaktım?

Gizemli, imkânsızı gürültüsüzce ışıldatarak, kendimden görkemli bir patlama isteyerek – öyle çılgın gülüşle sarsılan bir görkem ki, ölüyorum.

Ve ölüm yalnızca benim ölümüm değildir. Hepimiz *durmadan* ölüyoruz. Bizi boşluktan ayıran çok az zaman bir düş kadar dayanıksız. Uzakta olduklarını düşlediğimiz ölüler, kendimizi bir çırpıda, onlara değil, ama öte tarafa atabiliriz: Kucakladığım bu kadın ölümlüdür ve aralıksız akan, kendi dışlarına kayan varlıkların sonsuz kaybolusu BEN'dir!

V

Şu an için, kum üzerindeki balık, keyifsizlik ve baskı duygusu. Art arda gelen durma zamanı: Makinelere bakıyorum: Tek çıkış imkânsızlıktır...

Çözüm olacak bir şenliğin beklentisi içinde kalıyorum.

Biraz önce, *Şen Bilgi*'de okuduğum şu satırlar beni paramparça etti: "... bir şenliğe hazır olur gibi her zaman en uca hazır olmak..." Dünkü *şenlikten* tükenmiş olarak okudum.. (sonraki günlerin güçsüzlüğü ve yoldan çıkması hakkında ne söylemeli?)

Dün, sert rüzgârların, karanlık bulutların, kalın buğuların göğü altında ırmak gri renkte akıyordu: Kararlı şiddetli sağanağın, ormanların, çayırların, kendini teslim eden kadınlar gibi aynı titrek korkuya sahip oldukları, kavranılamaz anda, akşamın az buçuk serinliğinin içinde ertelenmiş dünyanın tüm büyüsü. Aklın parçalanmasının sınırında, o anda mutluluk, ona sahip olmanın apaçık olanaksızlığından dolayı içimde o kadar büyüyordu ki! Yağmurların basacağı çayır gibi, soluk gökyüzünün altında savunmasızdık. Tek bir yolumuz vardı: Bardaklarımızı dudaklarımıza götürmek ve şeylerin düzensizliğine dahil edilmiş olan bu devasa yumuşaklığı yumuşakça içmek.

Bizim varlığımızda, hiç kimse hiçbir zaman, *şenliğin* dışındaki bir çözümün olduğu bir zamanda yaşayamaz. Gürültüsüz bir mutluluk artık bitmiyor mu? Yalnızca patlayan bir coşkunun kurtarma gücü vardır. Ebedi mi? Yalnızca kendimizden sakınmak, kendimiz olan kum taneciklerinden kaçınmak için, bu patlamadan ölüme kadar giden güçsüzlüğün ve korkuların payı!...

Şimdi herkes beni dinlesin ve şu vahyi benden öğrensin:

Ahlaklar, uzlaşma dinleri, zekânın aşırı gelişmeleri bir şenlik ertesinin depresyonundan doğmuşlardır. Kenarda yaşamak, yerleşmek ve korkuyu (şenlik akımının geri çekilirken ardında bıraktığı bu suçluluk, acı, kül duygusu) aşmak gerekirdi.

Bir şenlik ertesini yazıyorum...

Kalın yapraklı, küçük bir bitki birdenbire, ormandaki uzun bir yürüyüşten sonra tesadüfen vardığım uzak bir vadinin içinde kaybolmuş bir Katalonya çiftliğini anımsatıyor. Sessiz, yaşamsız öğleden sonranın büyük güneşi altında: Yıkık dökük anıtsal bir kapı, saksıların içindeki sarıbasırların sarıldığı sütunlar. Çocukluk, aşk, çalışma, şenlikler, yaşlılık, geçimsizlik, ölüm için yalnızlığın içinde kurulmuş bu yapıların anısa bağlı duran yaşamın büyülü gizemi...

Daha gerçek olan şu görünümümü anımsıyorum: Egemen mizacın aşırılığı sonucu başkalarına dingin bir sessizlik dayatan bir insan. Bir toprak ve devingen bir bulut gibi sağlam. Bir gülüşün hafifliği, insansızlığı içinde kendi kaygısı üzerinde yükselerek.

İnsanın biçimi gözü pek darbeler içinde büyüdü, insansı onurun zaman içinde bilincimde oynamaması asla bana bağlı değildir.

Fırtınanın depresyon üzerinde yükselmesi gibi, istencin dinginliği de bir boşluğun üzerinde yükselir. İstenç, zamanın baş döndürücü uçurumunu, zamanın hiçlik üzerine sonsuz açılışını gerektirir. İstencin bu uçurum hakkında açık bir bilinci vardır: Tek bir hareket içinde bu uçurumun korkunçluğunu ve cazibesini ölçer (korkunçluğun büyüklüğü ölçüsünde cazibe de büyüktür). İstenç bu cazibeye karşı çıkar – onun olabilirliğine engel olur: Hatta istenç, bu noktada kendini dile getirilen yasak olarak tanımlar. Ama aynı zamanda derinliğinden

trajik bir duruluk duygusu çıkarır. İstençten kaynaklanan eylem zamanının hiçliğini yok eder, şeyleri artık değişmez bir konum içinde değil de, zaman içinde değiştiren hareket içinde kavrar. Eylem yaşamı siler ve etkisiz hale getirir, ama "İstiyorum" diyen ve eylemi yöneten bu görkem anı, yıkımların (oluşan hiçlik) amaçtan (eylem tarafından değiştirilen nesneden) daha az görünür olmadığı doruğa yerleşir. İstenç eylemi kararlaştırırken gözlemler – aynı zamanda eylemin iki yönünü gözlemler: Birincisi yok eden hiçlik yönüdür, ikincisi yaratı yönüdür.

Gözlemleyen istenç (isteyeni yükseltir: Sert ve hatta çalkantılı, kaşlar biraz çatılmış olarak kendine yüce bir görünüm veren kişiyi yükseltir) buyrulan eyleme göre aşkındır. Buna karşılık Tanrı'nın aşkınlığı istenç hareketine katılır. Genelde aşkınlığın, insanı eylemle (nesnesiyle olduğu gibi eyleyeniyle) veya Tanrı'yı insanla karşı karşıya getirmesi, seçim yoluyla buyurucudur.

Ne kadar tuhaf olursa olsun, *acı o kadar enderdir ki, acıdan yoksun kalmamak için* sanata başvururuz. Alışık olmadığımız için bizi tamamen şaşırtsa bile, acıya yakalandığımızda ona katlanamayız. Ve özellikle ancak acıda ortaya çıkan bir hiçlik bilgisine sahip olmamız gerekir. Yaşamın en genel işlemleri uçuruma ilgi göstermemizi gerektirir. Bize ulaşan acılarda uçurumla karşılaşılmadığı için, gösteride okuyarak, yetenekliysek yaratarak yapay acılara sahip oluyoruz. Nietzsche, başlangıçta, *Trajedinin Doğuşu*'nu yazarken, başkaları gibi bir hiçlik çağrıştırıcısıydı (ama acının hiçliği ona öyle bir biçimde geldi ki, hareket etme zorunluğu ortadan kalktı). Daha sonra Proust'un da paylaştığı bu ayrıcalıklı konum, *eğer kabul edersek*, dışarının aşkınlığından tamamen vazgeçebileceğimiz tek konumdur. *Eğer kabul edersek*, daha ileri gitmek gerekir, *eğer onu seviyorsak*, eğer onu sevmek gücümüz varsa. Nietzsche'nin en kötü karşısındaki yalınlığı, rahatlığı ve

neşesi, içindeki uçurumun edilgen varlığından kaynaklanmaktadır. Gizemcilere bazen korkulu ve *sonuç olarak* korkutucu hareketlerini veren ağır ve gergin kendinden geçişlerin yokluğu buradan kaynaklanır.

En azından *sonsuz dönüş* fikri eklenmiştir...

Bu fikir, istemli bir hareketle, edilgen korkulara sonsuz bir zamanın genişletimini ekler

Ama bu tuhaf fikir, yalnızca kabul edişin, daha doğrusu aşkın bedeli değil midir? Bedel, kanıt ve ölçüsüz veriler mi? Nietzsche'nin mektuplarında betimlediği, fikrin doğum anındaki trans durumu buradan mı kaynaklanır?

Rasgele biri için, *dönüş* fikri etkisizdir. Kendiliğinden bir dehşet duygusu vermez. Bu duyguyu verseydi yaygınlaştırırdı, ama vermiyorsa... Esrimeyi daha fazla uyaramaz. Bunun nedeni, gizemsel durumlara ulaşmadan önce, herhangi bir biçimde hiçliğin uçurumuna açılmamızın zorunluluğudur. Bu, bizi, her inancın duasının ustası olmaya iten şeydir. Nietzsche'de hastalık ve hastalığın yol açtığı yaşam biçimi öncelikle faaliyet göstermişken, biz, bir *çabayı* tamamlamak zorundayız. Nietzsche'de *dönüşün* sonsuz yansımasının bir anlamı vardı: Verili korkunçluğun sonuz kabulünün anlamı ve sonsuz kabulden çok, hiçbir *çabanın* öncelemediği bir kabulün anlamı.

Çaba yokluğu!

Nietzsche'nin betimlediği kendinden geçişler ... gülen hafiflik, çılgın özgürlük anları, "en yüksek" durumlara içkin bu soytarılık mizaçları... : Bu dinsiz içkinlik acının bir armağanı mıdır?

Aşkınlığın ve onun kuşkulu buyruklarının bu meydan okuyuşu, *hafifliğiyle*, ne kadar güzeldir!

Çökerten ve yalnızlaştıran aynı acının öncelediği aynı *çaba* yoklu-

ğu Proust'un yaşamında da bulunuyor – Proust'un eriştiği konumlarda, hem çaba, hem de acı temeldir.

Satori, zen'de ancak komik kurnazlıklarla elde edilmeye çalışılmıştır. Bu, kendine dönüşün saf içkinliğidir. Aşkınlığın yerine esrime, – en çılgın, en boş uçurumun içinde– gerçeğin kendisiyle, saçma nesnenin saçma özneyle, kendini yok ederek yok eden zaman-nesnenin yok edilmiş özneyle eşitliğini ortaya çıkarıyor. Bir anlamda *eşit* olan bu gerçeklik aşkın gerçeklikten daha ileriye yerleşiyor, bu, bana göre, *en ilerideki olabilirliktir.*

Ama acı paramparça olmadan önce ulaşılan *satori*'yi düşleyemiyorum.

Satori'ye ancak çaba göstermeden ulaşılabilir: Bir hiç, satori beklenmezken, onu *dışarıdan* uyarır.

Aynı edilgenlik, çaba yokluğu ve acının aşınımı, tanrısal aşkınlığın eridiği *teopatik duruma* aittirler. *Teopatik durum* içinde, müminin kendisi Tanrı'dır, kendini ve Tanrı'yı eşit hissettiği esrime, öngörülebilir her esrimeden *daha uzağa* yerleşen *satori* gibi yalın ve "etkisiz" bir durumdur.

Anlamın anlamsızlığına dönüşen, çıkışsızca, yeniden dönüşen anlamsızlığın anlamının (esrimeli) deneyimini betinlemiştim (*İç Deneyim*, s.71-74).

Zen yöntemleri incelendiğinde, bu hareketi içerdikleri görülecektir. *Satori*, daha derin bir gerçeği ortaya çıkararak, anlamlı gerçeğin yerine geçen *somut* anlamsızlık yönünde aranmıştır. Bu, gülüşün yöntemidir...

"Anlamsızlığın anlamı" hareketinin inceliği, Proust'un betimlediği ertelenmiş durum içinde kavranabilir.

Az yoğunluk, baş döndürücü unsurların yokluğu, *teopatik* yalınlığa karşılıktır.

Teopatik durumların özünü aydınlatmaya çalıştığım 1942 yılında (*İç Deneyim*, s. 154-171), Proust'un bu bilinen gizemsel durumlarının *teopatik* yapısını, hiçbir şekilde fark etmemiştim. O sırada, ben de ancak parçalanma durumlarına erişmiştim. *Teopatinin* içine kaymam daha yenidir: *Zen*'in, Proust'un ve son dönemde Azize Teresa'nın ve Aziz Yohanna'nın bildikleri bu yeni durumun yalınlığı hakkında hemen kafa yordum.

İçkinlik –veya *teopatik*– durum içinde, hiçliğe düşmek zorunlu değildir. Zihin tamamıyla hiçlikle doludur, hiçliğe eşittir (anlam anlamsızlığa eşittir). Nesnenin kendisi de kendi eşdeğeri içinde erir. Zaman her şeyi emer. Aşkınlık artık hiçlikten nefret ederken, hiçliğin zararına, onun üzerinde büyümez.

Bu günlüğün birinci bölümünde, en çok estetik betimlemeden kaçan bu durumu betimlemeye çalıştım.

Bana göre, yalınlık anları, Nietzsche'nin "durumlarını" içkinliğe bağlıyor. Bu durumların aşırılığa katıldıkları doğrudur. Bununla birlikte, yalınlık, neşelilik, kolaylık anları bu aşırılıktan ayrılamazlar.*

* Bkz. Ek. II, Nietzsche'nin Gizemci Deneyimleri.

VI

Kitabı bitirme zamanı geldi. İş bir anlamda kolay! Sayısız engeli bertaraf ettiğim, aştığım duygusunu taşıyorum. Tutunacağım ilkelerim yok – ama oyunun, öngörünün zorlamasıyla ... zarları atmanın gözü pekliği içinde, her gün ilerledim, her gün tuzaklarla oynadım. Başta belirtilen olumsuzluk ilkeleri yalnızca kendi içlerinde sağlamdır; oyuna bağımlıdırlar. Benim ilerleyişimi önlemenin aksine, bugün *çıkarımlayabileceğim* zıt ilkelerin yapabileceğinden daha iyi hizmet verdiler. Tutkunun, yaşamın, arzunun sahip olduğu etkili kaynaklardan onlara karşı yararlanmak için, onları olumlu bilgeliğe dayanarak elde ettim.

Bu kitabın yürek parçalayıcı sorusu...

yardımsız, yavaş yavaş gücünü kaybeden...

buna rağmen uca gelen, olabilirliği gürültüsüz, çabasız keşfeden; yığılmış engellere rağmen duvarların çatlaklarından kayıp geçen bir yaralı tarafından sorulan...

adına konuşulabilecek büyük makine artık yoksa, eylem nasıl işletilir, eylemde bulunmak nasıl istenir ve ne yapılır?

Bize gelene kadar her eylem aşkınlığa dayandırılmıştı: Eylemde bulunmaktan söz edildiği yerde, her zaman, hiçlik hayaletlerinin sürüklediği zincirlerin gürültüsü duyuluyordu.

Yalnızca şansı istiyorum...

Şans benim tek amacım ve tek çarem.

Bazen konuşmak ne kadar acı vericidir. Seviyorum ve keşfedilme-

miş olmak ve yalanın, zamanın tortusunun hâlâ yapışkanı olan sözcükleri telaffuz etmek zorunda olmak benim işkencemdir. Şunu eklemekten dolayı (yanlış anlaşılma kaygısı içinde) midem bulanıyor: "Kendimle alay ediyorum."

Kötü niyetlilere o kadar az hitap ediyorum ki, diğerlerinin *beni keşfetmelerini* istiyorum. Yalnızca dostluğun gözleri oldukça uzağı görmek için yeterlidir. Yalnızca dostluk katı bir gerçeğin veya bir amacın dile getirilişinin verdiği keyifsizliği sezer. Meslekten bir insana valizimi gara taşımasını rica ettiğimde, istenen bilgileri sıkılmadan veririm. Gizli bir aşk gibi, kırılgan içtenliğe dokunan uzaktaki bir olabilirliği kafamda canlandırırsam, yazdığım sözcükler midemi bulandırırlar ve bana boş görünürler. Bir vaiz kitabı yazmıyorum. *Ancak derin dostluk karşılığında anlaşılabilmek bana iyi gelir.*

"KENDİ ÜZERİNDEKİ ERK. – İnsana, öncelikle ve her şeyden önce, kendine sahip olmayı öğütleyen bu ahlak hocaları böylece insanı özel bir hastalıkla ödüllendirmiş oluyorlar: Tüm itkiler ve doğal eğilimler karşısında sürekli bir uyarılabilirliği ve bir tür aşırı isteği kastediyorum. Dışarıdan veya içeriden başına ne gelirse gelsin, bir düşünce, bir çekim, bir uyarı – her zaman çabuk uyarılan bu insan şimdi kendi üzerindeki erkinin tehlikeye girmiş olabileceğini düşünmeye başlar: Hiçbir içgüdüye, hiçbir özgür kanat çırpmasına güvenemeden, delici ve küçümseyici bir gözle, kendine karşı silahlanmış, kendini kulesinin muhafızı olmuş bu kişi sürekli bir savunma davranışı içindedir Evet, bununla *büyük* olabilir! Ama, ruhun en güzel rastlantılarından ve aynı zamanda gelecekteki tüm *deneylerden* kopmuş ve yoksullaşmış olarak, diğerleri için ne kadar katlanılmaz, kendisi için ne kadar taşınması zor hale gelmiştir! Çünkü kendimiz olmayan varlıklardan bir şey öğrenmek istiyorsak, bir süre için kaybolmayı da bil-

memiz gerekiyor..." (ŞEN BİLGİ, s.305.)

Eğitimdeki aşkınlık nasıl bertaraf edilebilir? Kuşkusuz binlerce yıldır insan aşkınlığın (tabuların) içinde büyümüştür. Aşkınlık olmadan, bulunduğumuz (veya insanın bulunduğu) noktaya kim gelebilirdi? En basitinden başlarsak: Küçük ve büyük gereksinimler... Çocuklara bunlardan çıkan hiçliği keşfettiriyoruz: Yaşamlarını bir lanet üzerine inşa ediyoruz. Böylece, onlardaki, pislikten ayrılmış olarak yükselen bu kusursuz gücü tanımlayabiliyoruz.

Kapitalizm, (Marx'a göre) yoğunlaşmaların sonucunda ölüyor – veya ölecektir. Aynı şekilde aşkınlık da Tanrı fikrini yoğunlaştırırken ölümlü hale geliyor. İçinde aşkınlığın yazgısını taşıyan Tanrı'nın ölümünden, her türlü tumturaklı çağrışımı olan büyük sözcüklerin anlamsızlığı çıkar.

Buyurucu mizacı kuran aşkınlık hareketleri olmasaydı, insanlar hayvan olarak kalırlardı.

Ama içkinliğe dönüş, insanın varolduğu yükseklikte gerçekleşir.

Bu dönüş insanı eziyor görünen varoluşu insanın düzeyine getirdiği ölçüde, onu Tanrı'nın yerleştiği noktaya yükseltir.

İçkinlik durumu hiçliğin yadsınması anlamına gelir (aşkınlığın yadsınması da buradan kaynaklanır: Yalnızca Tanrı'yı yadsırsam, bu yadsımadan nesnenin içkinliğini çıkaramam). Hiçliğin yadsınmasına iki yoldan varıyoruz. Birincisi edilgendir ve ezen, yok eden acının yoludur. İkincisi etkendir ve bilincin yoludur: Hiçliğe karşı bir ahlaksızın çoktan bilinçli olan ilgisine benzer bir ilgim varsa (kötülüğün, suçun içinde bile, varlığın sınırlarının aşımını ayırt ediyorum), bu şekilde aşkınlığın ve saf kökenlerinin açık bilincine ulaşabilirim.

"Hiçliğin yadsınması" ile, Hegelci yadsımanın yadsınmasının bir

eşdeğerini öngörmüyorum. Önceden düşkünlük veya suç ortaya konmaksızın ulaşılan "iletişim"den söz etmek istiyorum. İçkinlik –ne inmeden ne de çıkmadan– aynı seviyedeki "iletişim" anlamına gelir; bu durumda, hiçlik artık onu ortaya koyan bir davranışın nesnesi değildir. Daha doğrusu, derin acı, kötülük veya kurban etme alanlarından bir çare çıkarır.

Ulaşma tutkusu içinde olduğum –ama arzumun içine gizlendiğini gördüğüm– doruğa, tüm uç noktalardaki şans mutsuzluk kılığı içinde ulaşır...

Hakiki mutsuzluk varken şans olur mu?

Burada, bir noktadan diğerine kayarak gitmek ve, "Bu mutsuzluk değildir, çünkü bu *(arzunun ortaya koyduğu) doruktur*. Bir mutsuzluk *doruksa* bu mutsuzluk aslında şanstır. Buna karşılık *doruğa* mutsuzluk tarafından –edilgen olarak– ulaşılırsa, bunun nedeni doruğun öz olarak, istencin, başarının dışında vadesi dolan şans nesnesi olmasıdır," demek zorunludur.

Dorukta, beni çeken –arzuyu yanıtlayan– şey, varlığın sınırlarının aşımıdır. Ve istencimin gerilimi içinde, düşkünlük (benimkinin veya bir arzu nesnesinin düşkünlüğü) aşma belirtisi olduğu için, benim tarafımdan özellikle istenmiştir. Olumlu aşkınlığa, ahlak buyruklarına değerini veren şey, kötülüğün, düşkünlüğün, hiçliğin büyüklüğüdür. Bu oyuna alışkanlığım vardır...

Varlığın kendisi –içten oyulduğu sürece– zaman haline geldiğinde ve zamanın hareketi, acıların ve terk edişin zoruyla, içinden zamanın aktığı bu süzgeci varlıktan oluşturduğunda, varlık içkinliğe açılmış olarak, artık olası nesneden farklı değildir.

Acı, özneyi, varlığın içini ölüme terk eder.

Aksine, genelde, hiçlik anlamına gelen varlığın etkisini veya ifadesini nesnenin içinde ararız. Hiçliği nesnenin içinde buluyorum, ama buna karşılık, içimde ürkütücü bir şey kalıyor ve hiçliğe egemen olunan bir yükseklik gibi olan aşkınlık buradan kaynaklanıyor.

VII

Eğer bir gün bir esin, rastlantıları bile yıldızların dansını yapmaya zorlayan bu tanrısal gerekliliğin bu yaratıcı esinin esini bana doğru gelmişse;

eğer bir gün eylemin uzun gürlemesinin homurdanarak, ama boyun eğerek izlediği yaratıcı şimşeğe gülmüşsem;

eğer bir gün, dünyanın titremesini ve parçalanmasını ve alev ırmakları püskürtmesini sağlayacak şekilde, dünyanın kutsal masasında, tanrılarla zar atmışsam: – çünkü dünya yeni sözlerle ve kutsal zarların gürültüsüyle titreyen kutsal bir masadır.

Zerdüşt, Yedi Mühür.

Ama, siz diğer zar oyuncuları için bunun ne önemi var! Oynamayı ve küçümsemeyi öğrenmediniz! Her zaman bir büyük alay ve oyun masasında oturmuyor muyuz?

Zerdüşt, Üst İnsan.

Bedensel –sinirsel– yorgunluğum o kadar büyük ki, eğer yalınlığa ulaşamadıysam, kaygıdan boğulacağımı düşünüyorum.

Çoğu zaman mutsuzlar, içkinliğe ulaşmazken, aşkınlığı hiçliğin *istemli* çağrısından kaynaklanan bu Tanrı'ya kendilerini adamışlardır. Buna karşılık; yaşamım içkinlikten ve onun devinimlerinden gelir,

buna rağmen kişisel aşkınlığımı olası düşkünlüğün hiçliği üzerine çıkararak, gururlu egemenliğe ulaşıyorum. Her yaşam ince dengelerden oluşmuştur.

Eskiden düşkünlük ve kötülük tarafından büyülenmiş olarak, tüm karanlık tarafların –giyotin, iğrençlikler ve fahişeler...– beni cezbetmelerine izin veriyordum. Yığını ezen ve *Veuve* gibi bir şarkının çağrıştırdığı bu ağır, karanlık ve kaygılı duyguya kapılmıştım. Esas olarak düşkünlükten kaynaklanan –yalnızca dinsel alacakaranlıklara ulaşan– kasılmayı kirli imgelere bağlayan bu başlangıç duygusuyla parçalanmıştım.

Aynı zamanda, kendime karşı sertlik, yönetme ve gurur kaygısı içindeydim. Hatta bazen, dar kafalı bir anlayışsızlık içinde, hiçliğin kibirli bir gözleminden doğan askeri bir görkeme takılıp kalıyordum. Aslında bu görkem aşkın yadsıması olduğu kötülüğe kendini uyarlıyor (bu askeri görkem gücünü kimi kez yapmacık bir ayıplamadan, kimi kez bir işbirliğinden alıyor).

Bu lanetli olabilirliklerin tortusunu yok etmek için uzun zaman inat ettim. Varlığın hesabını tutan, onun açık çıkarını hesaplayan aklın verilerine karşıydım. Akıl, yalnızca varlığın değil aynı zamanda kendinin de olan sınırları aşma arzusuna karşıdır.

Bu kitabın ikinci bölümünde* bu ruh durumunu aydınlatmaya çalıştım. Şematik olarak, bu ruh durumunun bugün hâlâ bende uyandırdığı *dindar korkuyu* ortaya çıkarmaya çalışıyorum.

(Bu konuda, eğer *güç istenci* içinde, *kötülük aşkı*, doruğun yararlılığı yerine anlamlı değeri görülmezse, bana göre, ondaki temel unsur göz ardı edilmiş olur.)

İkinci bölümün sonunda, kuşkusuz şu anki duygunun aynısıyla,

* Sayfa 41.

gözü pek bir mizaca ve bir meydan okuma tonuna özeniyorum.

Şimdi bile, *bilmeden* oynamaktan başka bir şey yapamam.

(Şunu söyleyenlerden değilim: "Bu şekilde davranın, sonucunu alacaksınız".)

Bununla birlikte, kuşkusuz öngörüyle (ama öngörü, her seferinde, "zarları atmak"tır) ilerlerken, tehlikeye atılırken, başlangıçtaki zorlukların görünümünü değiştirdim.

1) İçkinlik içinde hayal meyal görülen doruk, tanımıyla birlikte, gizemsel durumlarla (en azından, aşkınlıkta "tinsel doruklar"ın eleştirisi içinde hedeflenen korku ve titreme hareketlerini koruyan durumlarla) ilgili olarak ortaya çıkan zorlukların bazılarını yok eder:

– İçkinlik edinilmiştir, bir arayışın sonucu değildir; içkinlik tam olarak şansın tarafındadır (kesin bir sonuca götüren bir an varsa, entelektüel girişimlerin çoğaldığı bu alanlar içinde net bir perspektifin verilememiş olmasının önemi ikinci derecededir):

– İçkinlik, yok edilemez bir hareket içinde, her açıdan varlığın yıkımı olurken hem *doğrudan doruktur* ve hem de *tinsel doruktur*.

2) Şu anı verili bir varlığın geleceğine bağlamadığı için onu *henüz varolmayan bir varlığa* bağlayan bu hareketi, *oyunun içinde*, şimdi ayırt edebiliyorum: Oyun, bu anlamda, eylemi, ne eyleyenin, ne de içinde "varlığın sınırları"nı aştığı daha önceden varolan hiçbir varlığın hizmetine vermemiştir.

Özet olarak, eğer doruk onu arayan (doruğu söylemsel olarak ifade edilen bir amaç gibi hedefleyen) kişiden gizleniyorsa, doruğa doğru ilerlemeye uygun bir hareketi her an kendimde görebilirim. Eğer doruğu, bir girişimin veya bir eğilimin nesnesi haline getiremezsem, yaşamımı olasılığın uzun kehaneti yapabilirim.

Şimdi şunu tasarımlıyorum:

Eğer yaşamım, en ufak eylemimi bile zamana bağlayan spekülasyonlar sonucu olağan yolunu izlerse –acının bana rağmen benden oluşturduğu ölüme terk ediş yoluyla– zaman içime girer.

Eylemde bulunmak, daha sonraki bir sonuç üzerinde spekülasyonda bulunmaktır – gelecekteki ürünlerin umuduyla tohum ekmektir. Eylem bu anlamda "oyuna sürülmek"tir. Bu sürülme, hem çalışma hem de bağlı olunan mallardır – çiftçilik, tarla, tohum, varlığın kaynaklarının tümü.

Bununla birlikte "spekülasyon", öz olarak bir kazanç amacıyla yapıldığı için "oyuna sürülme"den ayrılır. Gerektiğinde, "oyuna sürme" gelecek zaman kaygısından bağımsız ve çılgın olabilir.

Spekülasyon ile oyuna sürme arasındaki fark, farklı insan davranışlarını bölüştürür.

Kimi kez spekülasyon oyuna sürmeye üstün gelir. Bu durumda mümkün olduğu kadar az şey oyuna sürülür, niceliği değilse de yapısı sınırlı olan kazancı sağlamak için en fazlası yapılır.

Kimi kez, oyun aşkı, izlenen amacın bilinmemesiyle insanı en büyük tehlikenin içine sokar. Amaç, bu son durumda, sabit olmayabilir, yapısı sınırsız bir olabilirlik olmasıdır.

Birinci durumda, gelecek spekülasyonu şimdiyi geçmişe bağımlı hale getirir. Etkinliğimi gelecekteki bir varlığa bağlarım, ama bu varlığın sınırı tamamen geçmişte belirlenmiştir. Burada, değişmez olmak isteyen ve çıkarını sınırlayan kapalı bir varlık söz konusudur.

İkinci durumda, belirsiz amaç açılıştır, varlığın sınırlarının aşılmasıdır: Şimdiki etkinliğin amacı gelecek zamanın bilinmezliğidir. Atılan zarlar, varlığın öte tarafını amaçlar: Henüz gerçekleşmemiş olanı. Eylem, varlığın sınırlarını aşar.

Doruktan, düşüşten söz ederken, şimdiki zamana dahil olan *doruk*

kaygısı ile gelecek kaygısını karşı karşıya getirdim.

Doruğu ulaşılamaz olarak gösterdim. Aslında, ne kadar tuhaf görünürse görünsün, şimdiki zaman, düşünce için sonsuza dek ulaşılamazdır. Düşünce, dil şimdiyle ilgilenmezler, onun yerine her an gelecek hedefini koyarlar.

Şehvet ve suç hakkında söylediklerim değişemez. Bunu aşmak zorundayız; bu, bizim için, ölü aşkınlığın, acının her gün biraz daha fazla katıldığı şeylerin diyonizyak özü ve *ilkesidir*.

Ama eylemde bulunmak ve eylemin içinde, artık acının patetik arzusuna bağlı olmamak olanağını yakaladım.

Kesin olarak, Nietzsche'nin doktrini çöldeki bir çığlıktır ve öyle kalacaktır. Bu daha çok bir hastalıktır, yanlış anlaşılmaların vesilesidir. Temel amaç yokluğu, bir amaç karşısındaki doğuştan tiksinti doğrudan doğruya aşılamaz.

"İnsanlığın gelişiminin aynı zamanda istenmeyen yönlerini de geliştirdiğine ve *herkesten büyük* olan insanın, eğer bu izin verilen bir kavramsa, kendinde var gücüyle varlığın çelişkili yapısını temsil eden, bu varlığı yücelten ve onun tek doğrulaması olan kişi olacağına inanıyoruz..." (1887-1888; *Güç İstenci*, II, s.347.)

Amaç yokluğu içindeki belirsizlik, bir şeyleri düzeltmek yerine, çürütür. *Güç istenci*, bir ikircilliktir. Bundan geriye bir anlamda kötülük istenci, sonuç olarak *tüketme*, oynama istenci kalır (ki Nietzsche bunu vurgulamıştır). Borgia'ların övülmesine bağlı olan bir insan tipine ilişkin öngörüler, özgür sonuçlar isteyen bir oyun ilkesiyle bağdaşmaz.

Amaçları sınırlamayı reddedersem, eylemlerimi verili varlıkların

iyiliğine, korunmasına veya zenginleşmesine bağlamadan hareket etmiş olurum. Varlığın verili halini değil de öte tarafı hedeflemek, kapatmamak, olabiliri açık bırakmak anlamına gelir.

"Bizden üstün olan bir varlığı yaratmak, doğamızda vardır. *Bizi aşan şeyi yaratmak!* Bu, üreme içgüdüsüdür, eylem ve yapıt verme içgüdüsüdür. Her istenç bir amacı varsaydığına göre, insan da halen varolmayan, ama varlığının sonu olan *bir varlığı varsayar*. İşte gerçek istenç! Aşk, yüceltme, fark edilen mükemmellik, şiddetli özlem bu amaç içinde özetlenir." (1882-1885; *Güç İstenci*, II, s. 303.)

Nietzsche, çocuk kavramıyla, *vadenin veriyi aştığı* açık oyun ilkesini dile getirmiştir. "Niçin, diyordu Zerdüşt, aslanın çocuk haline gelmesi gerekiyor?" Çocuk masumiyet ve unutuştur, yeni bir başlangıç ve bir oyundur, kendi etrafında dönen bir tekerlektir, bir ilk harekettir, kutsal bir 'evet'tir."

Güç istenci aslandır, ama çocuk *şans istenci değil midir?*

Genç Nietzsche şunu yazmıştı: " 'Oyun', faydasız olan – gücü taşan, 'çocuksu' olan kişinin ideali. Tanrı'nın 'çocukluğu.' (1872-1873; *Güç İstenci*, II, s. 382.)

Bana göre, Hintli Ramakrishna içkinlik konumuna ulaşmıştı: "Tanrıdan, benim oyun arkadaşım, diye söz ediyordu. Evrende ne uyum, ne de akıl vardır. Neşe saçan! gözyaşları ve gülüşler, piyesin tüm rolleri. Ah! dünyadaki oyalanma! Gelişigüzel çocukların okulları, kimi övelim? Kimi suçlayalım? Aklı yok. Beyni yok. Bu küçücük beyniyle ve bu küçücük aklıyla bizi aldatıyor. Ama bu kez beni aldatamayacak. *Oyunun içyüzünü buldum*. Aklın ve bilimin ve tüm sözlerin ötesinde aşk var."

Öyle mutlu bir biçimde konuşmayı düşlüyorum ki, bu tarz, çağrıştırdığı gerçekliği bozuyor. Trajik olan, çılgın bir güldürü duygusu ve *en büyük yalınlık* içkinlik durumunda çakışır. Yalınlık karar verir. İçkinlik herhangi bir durumdan *pek* farklı değildir ve tam da bu durumuyla; bu *pek*, bu *hiçbir şey* en önemli şeyden daha önemlidir.

Oyunun içyüzünün, aşkın, gerçeği karartması mümkündür.

Ama eğer bu birkaç satır, içkinlik içinde kavranan nesne ile oyunun sınırsız perspektifleri arasında bir eşdeğerlilik kurmuşsa, bunun bir rastlantı olmadığını düşünüyorum.

İçkinlik durumu, istençten bağımsız bir vadenin bu kadar uzak bir varlığa tek başına sahip olabilmesi gibi, kendinin tümüyle "oyuna sürülmesi"ni içerir.

Aşkınlık yutturmacası hemen ortaya çıkarken ciddiyet sonsuza dek yok olur. Bununla birlikte ciddiyet yokluğunda, oyunun sonsuz derinliği hâlâ eksiktir: Oyun, bir vadeden diğerine, olabilirliklerin sonsuzluğunun ardından koşmaktır.

Her şeye rağmen.

İçkinlik durumu şu anlama gelir: *İyinin ve kötünün ötesinde.*

Çilesizliğe, duyuların özgürlüğüne bağlanır.

Aynı durum oyunun saflığı için de söz konusudur.

İçkinliğe varırken, yaşamımız sonunda, efendiler evresinin dışına çıkar.

Ağustos 1944

SONSÖZ

Tüm yaşamımı değilse de, en azından benim için önemli olan bölümünü yığından koparırken bir gün paramparça olursam –yığın amaçsız bir içkinliğin içinde erirse– bu, ancak güçlerin tükenişiyle olur. Yazdığım sırada, yığını aşkınlaştırmak havaya tükürmek demektir; Tükürük yeniden düşer... Aşkınlık (soylu varlık, ahlaksal küçümseyiş, yüce hava) komedinin içine düşmüştür. Güçten düşmüş varlığı hâlâ aşkınlaştırıyoruz: Ama bunu, içkinliğin içinde kaybolma, başkaları için de aynı şekilde savaşma koşuluyla yapıyoruz. Eğer bir içkinlik içinde kaybolduğunu fark etmezsem, aşkınlığın içimdeki devinimden (kesin kararlar) tiksinirim. Her zaman *insan yüksekliğinde* olmayı, yalnızca aşkınsal alçılardan oluşmuş bir dışkıyı aşkınlaştırmayı, temel bir şey olarak görüyorum. Eğer ben de bir işçinin seviyesinde olmasaydım, aşkınlığımı onun üzerinde, burnuma yapışmış bir tükürük gibi hissederdim. Bunu kafede, kamusal alanlarda hissediyorum... Ne yukarıda, ne de aşağıda olan ve bir araya geldiğim varlıkları fiziksel açıdan değerlendiriyorum. Bir işçiden derin olarak farklıyım, ama eğer bizi bir araya getiren sempatiyse, onunla konuşurken sahip olduğum *içkinlik* duygusu, dünyadaki yerimi gösteren işarettir: Suların ortasındaki bir dalga. Buna karşın, *gizlice* birbirlerinin üzerine çıkan burjuvalar bana, boş dışsallığa mahkûmlarmış gibi geliyorlar.

Bir taraftan, komediye indirgenen (eskiden elinde kılıcıyla koşan efendinin –senyörün– komedisi ölüm tehlikesine bağlanıyordu) aşkınlık, basitlikleri derin içkinliği olumlayan insanlar üretir. Ama –bazı meşru kayıplarla– burjuvanın yok olduğunu düşlüyorum, geriye kalan kişilerin kendi aralarındaki eşitlik, bu sonsuz içkinlik, çalışanların yeknesak üremesini, tarihsiz ve farksız bir çokluğun anlamını yok

etmeyecek midir?

Bu, oldukça kuramsal!

Buna rağmen, artık hiçbir şeyin aşkınlaştıramayacağı bir kitlenin içindeki içkinlik duygusu, içimde fiziksel aşktan daha az gereksiz olmayan bir gereksinime yanıt veriyor. Oynama arzusu gibi, daha büyük bir gereksinime yanıt vermek için, eğer *yeni* bir aşkınlık içinde kendimi yalnızlaştırmak zorunda kalsaydım, ölesiye korkunç bir durumun içinde olurdum.

Bugün öğleden sonra, dört Amerikan uçağı, buradan bir kilometre ötedeki garda bulunan yağ ve benzin taşıyan bir trene bombayla, topla ve makineliyle saldırdılar. Alçaktan uçarak, çatıların üzerinde dönüyorlardı ve daha sonra siyah dumanlı sütünların arasında pike yapıyorlardı: Büyük ve korkunç böcekler gibi gökyüzüne doğru fırlayarak, trenin üstünden yukarı fışkırıyorlardı. Her dakika kafamızın üzerinden biri geçiyor ve makinelilerin, motorların, bombaların, hızlı atımlı topların gürültüsü içinde kayboluyordu. Gösteriyi onbeş dakika tehlikesizce seyrettim: Seyirciler şaşkına dönmüştü. Seyirciler titriyorlar ve hayran kalıyorlardı ve daha sonra, *iş işten geçtikten sonra* kurbanları düşünüyorlardı. Otuza yakın vagon yandı: Saatlerce, sanki bir kraterden çıkıyormuş gibi, gökyüzünün bir kısmını karartan dumanlar yükseldi. Trenden ikiyüz metre mesafede, bir su şenliği çok sayıda çocuğu biraraya getirdi. Ne ölü, ne de yaralı vardı.

Radyo artık zırhlı birliklerin ilerleyişinden söz etmiyor. Buna rağmen birliklerin elli kilometreden daha az bir mesafede olduklarını tahmin ediyorum. Alman birliklerine ait iki kamyonet önümde durdu: Seine üzerindeki bir köprüyü arıyorlardı ... doğuya doğru, rastgele kaçıyorlar.

İlk kez bunun anlamını kavradım (oldukça kapalı bir görüş açısından): Bu savaş, aşkınlığın içkinliğe karşı savaşıydı. Nasyonal Sosyalizmin yenilgisi aşkınlığın yalnızlaşmasına, Hitler'in yanılgısı aşkınlığın devinimi tarafından ortaya çıkarılan güce bağlanıyor. Bu güç, içkinliğin içinde neden olduğu tepkilerle, daha büyük bir gücü kendine karşı –yavaşça– pıhtılaştırıyor. Yalnızca yalnızlaştırmanın sınırı varlığını sürdürüyor.

Diğer bir ifadeyle, faşizm öz olarak ulusal aşkınlığa sahip oldu, "evrensel" haline gelemedi; eşsiz gücünü "özgürlük"ten aldı. Bu nedenle, evrensel bir tarafı olmasına rağmen, temsil ettiği davayı kaybetti. Her ülkede, çok sayıda kişi, kendi kişisel aşkınlıklarını amaç edinerek, kitleye egemen olmayı istemişlerdir. Kitlenin, hareket içinde kendilerini izlemesini sağlayamadıkları için, dünyanın kalan kısmını boşuna aşkınlaştırmaya çalışıyorlardı. Bu, tek bir ülkede mümkün oldu: Uydu bir ülkenin (İtalya) aşkınlığı, savaşın göbeğinde gülünç hale geldi (bu savaş, İtalyan faşizminin Alman faşizmi karşısındaki temel küçüklüğünü değil, daha büyük bir harekete bağlanarak bir gölge haline geldiğini gösterdi).

Aynı zamanda, düşenleri selamlamak için yalnızca kahkahalara sahip olarak, "Minerva'nın baykuşu", olmak ve iş işten geçtikten sonra konuşmak gülünçtür. Açık mı yoksa vahşi mi? Açık... İçkinlik özgürlüktür, gülüştür. "Kısa trajedi, diyor Nietzsche, her zaman varoluşun sonsuz komedisine hizmet etmekle sonuçlanmıştır ve 'sayısız gülümseyişli' deniz –Aiskhylos gibi konuşursak– sonunda dalgalarıyla bu trajedilerin en büyüğünün üzerini örtecektir." (ŞEN BİLGİ, I.)

Her bölüm diğerinin gerçekliğini tartışırken, tartışması ve tartışılması olgusuyla gerçekliğe yaklaşırken, içkinlik içinde bir bölünmeyi düşünüyorum. İkisi arasında savaş değilse de gerilim gerekli-

dir...: Hiçbiri olduğunu ileri sürdüğü şey değildir.

Tutarlı bir felsefe planı bitti.

Bitmeyen bekleyiş. Gecenin içinde çok sayıda patlama. Belediye başkanı (Alman yanlısı), dün Amerikalıların Paris'e girdiklerini ilan etti. Bundan kuşkuluyum. Yazdığım sırada, şiddetli patlama, bir çocuk bağırıyor. Bekleyiş içinde herkes çok sinirli. Önceki gün Amerikalılar oniki kilometre uzaktan geçtiler. Ortak yararın dışında, Paris'e girişi beklemekten hasta olmuş bir aklım var. Önemli bir çarpışmanın bölgeyi yakıp yıkması olası değil. Almanlar gidiyorlar.

Yalnızca aşkınlıklar kavranılabilirdir (süreksizlikler). Süreklilik ancak kendi zıddıyla olan ilişkisi içinde kavranılabilir. Saf içkinlik ve içkinliğin hiçliği eşdeğerdir ve *hiçbir şey* ifade etmezler.

Eğer saf aşkınlık yinelenmediyse kavranılamaz, bu şu anlama gelir: Eğer aşkınlık, içkinliğin homojen ortamında sonsuza kadar gösterilmediyse, saf aşkınlık da kavranılabilir olmayacaktır.

İletişim kesildi ve ben mutlak bir yalnızlığa düştüm. İki günden beri Almansız, ve ormanı kuşattıkları zannedilen Amerikalıların girmediği bir tür *no man's land* oluştu. Yollar inanılmayacak derecede boş, bir gece sessizliği... Çok az uçak var, patlama sesleri durdu. Ne bombardımanlar, ne de top sesleri duyuluyor. Tüm yaşam, toplulukların, ordularınki beklentinin içinde eriyor (tükeniyor). Kesin olmayan haberleri araştırmayı reddediyorum. Bundan sonra benim için önemli olan haberler, Paris'e giriş, Amerikalıların buraya gelişi, kendiliğinden bana ulaşacaktır.

Bu koşullar içinde, K. konusundaki belirsizlik bana acı veriyor ve

kendi üzerine kapanan bu yalnızlıkla içimi kemiriyor, beni paramparça ediyor.

Operasyonların görece yavaşlığı akılcı kaygılara yer açıyor.

Paris'teki çarpışmalar sorunu.

Beklenen hızlı kurtuluş yerine kendim için bilmem hangi aşırı acıları düşlerken, bir rahatlama hissediyorum. Bazen sabırlı olmak yerine dehşetle yüzyüze gelmeyi tercih ederiz.

Sonuç olarak sinirlerim bozuk: En azından zaman zaman. Kendimi tutuyorum ve yazarak kendime hakim oluyorum. Akşam oluyor, elektrik yok, mumumu yakmakta kararsızım. Korkuya teslim olmak yerine yazmak istiyorum. Aylardan beri, operasyonların yakınlaşmasının beni mahkûm ettiği ayrılığı kavrıyorum: Bugün yalnızlığımın beni artık hareket edemeyecek kadar ezdiğini söyleyebilirim. Öfkem, –kesin olabilecek– yokluğun hiçliği bugün sınanıyor, boğuluyorum. Beni boğan hiçliğin aşkınlık yalanını reddetmesini yaşamaktan dolayı o kadar sinirliyim ki: Bu, gerçek, saf hiçlik olsaydı, işkencenin daha hafif olacağını tahmin ediyorum. Ölmek söz konusuysa, bu da hâlâ bir yalandır; ve kuşkusuz sevilen bir varlığın kaybedilişi yalanı daha belirgindir. Ama yaşama yalanı sevilen varlığı kaybetmenin dehşetini azaltıyor, oysa ki aşk yalanı sevilen varlığı kaybetmenin dehşetini arttırıyor. Ama her iki durumda da, yalanın açıklığı, etkinin yalnızca bir bölümünü yok eder: Yalan, gerçeğimiz olur. Özde yalan olan, yalan olarak adlandırdığımız şey, yalnızca özde yalandır: Bu, daha çok gerçeğin *güçsüzlüğüdür*. Eğer kayıp, –bezginliğimiz değil– bize kendimizi kışkırttığımızı gösteriyorsa, bizi parçalayan güçsüzlük duygusu sinirlerimizi altüst eder. Bu duygu bağlanmayı yok edemez. Ayrılık ondan daha az acı değildir ve öne sürülen bilinçliliğin getirdiği şey, ayrılma olmayıp, düş kırıklığının içinde varlığını sürdüren bu susuzluğa dönüşün bile yanıt veremeyeceği fikridir.

Yirmi yıl gençleştim.
Tanrısal, şeytani bir operet elçisi buldum.

K.'yı gördüm, top gürlüyor ve makineliler duyuluyor!

Bu akşam, bir kulenin tepesinde, alçak bulutların altındaki büyük orman ve yağmur, savaş sınırlarına ulaşıyor ve güneybatıdan doğuya sağır edici gürleme.

Kayalıkların gürültüsünü dinlemeye gelen bizlere çok yakın olan çarpışma bana hiç korku vermiyor. Komşularım gibi, çarpışmanın görünmez ve bilmecemsi bir şekilde cereyan ettiği alanı görüyorum, güvenilir olmayan kanıları dinliyorum. *No man's land* yoktur: Önümüzde, çok az sayıda olan Almanlar Amerikalıların ilerleyişini engelliyorlar. Bildiğim bu kadar. Radyo haberleri belirsiz ve önümüzdeki Alman direnişi ile çelişiyor: Tam bilgisizlik veya hemen hemen tam olan bilgisizlik içinde, bu top veya makineli gürültüleri ve uzaktaki yangın dumanları sıradanlaştı. Bu gürültülerin içinde bir büyüklük varsa, bu kavranılabilir olanın büyüklüğüdür. Bu gürültüler, ne mermilerin öldürücü yapısını, ne tarihin büyük devinimlerini, ne de yaklaşan bir tehlikeyi çağrıştırıyorlar.

Kendimi boş ve yorgun hissediyorum: Yazmadan duruyorum, ama bunun nedeni sinirli olmam değil. Dinlenmeye, budalalık yapmaya ve uyuşukluğa ihtiyacım var. 1890 yılının dergilerinde Hervieu'nun, Marcel Prévost'un romanlarını okuyorum.

Kuşkusuz Almanlar teslim oluyorlar. Gece top atışları kapıları sarsıyor. Gün batımında, yirmi civarında inanılmaz şiddette patlama oldu (önemli bir cephane deposu havaya uçuruldu): Havanın titreşimini bacaklarımın arasında ve omuzlarımda hissediyordum. Yedi kilometre ötede, alevler gökyüzünü kavuruyordu. Kayalıklardaki patla-

malardan birini gördüm. Ufukta, dev kırmızı ve kör edici alevler siyah dumanın içinden yükseldiler. Ormanların bu ufku üç ay öncesiyle aynı: O sıralar düşgücümden yoksun kalmaktan yakınıyordum. Bu kadar güzel bir manzarada, (ağır, dev dalgaların hareketlendirdiği bir ağaç okyanusu gibi) bir çarpışmanın yok edişlerini, paramparça edişlerini o zaman kafamda canlandıramamıştım. Bugün büyük yangınlan görüyordum, sonuç olarak dev patlamaların bu gürültülerinin yönlendirdiği toplar üç, dört mil ötede her tarafı kasıp kavuruyordu. Ama çocuklar kayalıkların üzerinde gülüyorlardı. Dünyanın huzuru sarsılmadan kalıyor.

Nihayet haberler daha net. Paris'den bisikletle gelen iki kişi bana olayları, sokak çatışmalarını, belediye sarayındaki Fransız bayrağını ve haykıran *Humanite*'yi anlattılar. Aynı kişiler çatışmanın Lieusaint ve Melun yakınlarında olduğunu söylediler. Melun'un bu gece düşmesi mümkündür, bu da ormanın yazgısını belirleyecekti.

Saat dokuzda kayalıklara gittim. Top ateşi güçlüydü. Sustu, ama motorize bir birliğin gürültüsü ormanın içinde belirgin olarak duyuldu.

Eve döndüm, yatağıma uzandım. Çığlıklar beni yarı uykulu uyandırdı. Pencereye gittim ve kadınların, çocukların koştuğunu gördüm. Bana bağırarak Amerikalıların geldiğini söylediler. Dışarı çıktım ve zırhlı araçların panayır eğlencesi içindeki canlı bir kalabalıkla çevrilmiş olduklarını gördüm. Hiç kimse bu tür heyecanlara benden daha fazla duyarlı olamaz. Askerlerle konuşuyordum. Gülüyordum.

İnsanların, giysilerin ve Amerikan teçhizatının görünümü hoşuma gitti. Denizaşırı bir ülkeden gelen bu insanlar bana bizden daha kapalı, daha bütün göründüler.

Her şeye rağmen Almanlar aşkınlaştırılmış niteliksizlik saçıyorlar ortalığa. Amerikalıların "içkinliği" yadsınamaz (varlıkları öte tarafta değil, kendi içlerinde).

Kalabalık, bayraklar, çiçekler, şampanya, armut, domates taşıyordu ve çocuklarını Almanların beşyüz metre ilerdeki tanklarına bindiriyordu.

Öğlen gelen tanklar saat ikide yola koyuldular. Aynı anda sokakların bir kilometre ötesinde çatışma başladı. Öğleden sonranın bir bölümü, makinelilerin yoğun ateşi, kulakları sağır edici top ve yaylım ateşi içinde geçti. Kayalıkların tepesinden, Alman bataryalarının bombaladığı bir köyden yükselen dumanları görüyordum. Her tarafta yangınlar! Yanmakta olan Melun uzaktan bir volkan gibi duman çıkarıyordu. Kayalıklardan, bir ormanın, üçte ikisi yumuşak ama vahşi engebelerle kaplı geniş alanı, Melun civarındaki Brie Ovası görülüyor. Ufukta arada sırada uçaklar bir Alman birliği üzerine pike yapıyorlardı ve ateş açıldığı zaman büyük siyah dumanların yükseldiğini görüyordum.

Saat dokuzda, silahlı direnişçilerle çevrili bir kamyonet yavaş yavaş geldi. Direnişçiler, kalabalığın toplandığı yeri bayraklarla donattılar. Kamyonete konulan ilk kişi zayıf yaşlı bir generaldi. Ceza olarak kenara otururken uyanık ve kurnaz bir havaya büründü. Silahlı insanların oluşturduğu bir kalabalıkla çevrildi. Bu kişi milis kuvvetlerinin yerel şefiydi. Sokağın köşesindeki arabada, bir ölüm yalnızlığı içine giren kurbanlar iğrenç bir şey taşıyorlardı. Kalabalık bir kadının gelişini alkışladı ve *Marseillaise*'i söyledi. Kırk yaşlarında küçük bir burjuva olan kadın diğerleriyle birlikte *Marseillaise*'i birkaç kez daha söyledi. Kötü, sinirli, inatçı bir görünümü vardı. Onu şarkı söylerken dinlemek iticiydi, gülünçtü. Gece oldu: Alçak ve siyah gök

fırtınayı haber veriyordu. Belediye başkanını ve birkaç kişiyi getirdiler. Belediye başkanı konusunda zıtlaşmalar, itişip kakışmalar oldu. Yüklenen kamyonet yavaşça hareket etti. Çıplak kafalı, tüfekli ve makineli oğlanlar tutuklularla birlikte araca bindiler. Hareketlenen kalabalığın arasında sert bir şekilde *Chant du départ* şarkısı yankılandı. Gece, bir taraf, yangın ışıklarından dolayı kızılımtraktı. Arada sırada, parıltılar her şeyi aydınlatıyordu ve şimdi bir tür anlamsız titreşme oldu. Sona doğru, yakındaki top (savunma hattı beşyüz metre mesafedeydi) bu lanetin büyümesini tamamlayarak, aşırı bir şiddetle gürledi.

Politik oyunu kolaylıkla propaganda saflıklarına indirgeyen kişiler beni tedirgin ediyor. Kişisel olarak, bu büyük silahlı hareketlere, nefretlerin, umutların, ikiyüzlülüklerin ve aptallıkların (tek sözcükle, *çıkarların* gizlenmesinin) eşlik ediyor olması beni eritiyor. Ovadaki yangınların bir oyanı bir bu yanı sarışı, top ateşinin ve patlamaların sokaklardan dört nala geçişi, bana, insan türünün yazgısına bağlı tüm ağırlıktan daha ağırlaşmış görünüyor. Bu gürültünün içinde, hangi tuhaf gerçeklik (görülen amaçlardan farklı) amaçlarının peşinden gider veya en küçük bir amacı bile hedeflemez?

Şimdi büyük çırpınmamızın, eski toplumun, yalanlarıyla, bencilliğiyle, sosyetik yaşamıyla, hasta yumuşaklığıyla birlikte yıkımını zorunlu olarak hedeflediğinden kuşkulanmak çok zor; diğer taraftan *gerçek* güçlerin engelsizce oynadığı bir dünyanın doğuşunu hedeflediğinden de kuşku duyulamaz. Geçmiş (varlığını sürdürme aldatmacası) sonunda ölüyor: Hitler'in büyük çabası da bu geçmişin kaynaklarını kurutuyor.

Kuşkusuz bu bağlamda: Eski giysileri çıkarıp atma ve olabilirin koşulunun *hiç görülmemiş* olduğu yeni dünyanın içine *çıplak* girme za-

manının geldiğini göremeyecek olana lanet olsun!

Ama, doğurmakta olan bir dünya ne ister, ne arar, ne anlama gelir?

Bu sabah paramparçayım: Yaram en küçük çarpmada yeniden açıldı, bir kez daha, boş bir arzu, tükenmeyen bir acı! Bir yıl önce, kesin bir heyecan anında her türlü dinlenme olanağından uzaklaşmıştım. Bir yıldan beri kum üzerindeki bir balık gibi çırpınıyorum. Ve yanıyorum ve gülüyorum, kendimi aleve tutup yakıyorum... Birdenbire, boşluk oluşuyor, yokluk, bundan böyle *şeylerin dibindeyim*: Bu dipte, alev alış sanki aldatmacadan başka bir şeye benzemiyor.

Bizi yakan nesnelerin yalanını bir kez –ardından bir kez daha, sonsuza dek– bilmekten nasıl kaçınırız? Bununla birlikte, bu anlamsız karanlık içinde, her türlü anlamsızlıktan, her tükenişten uzakta, biten gecenin bu haberini sevdiğime "iletmek" için hâlâ yanıp tutuşuyorum, sanki yalnızca bu "iletişim", başka biri değil, yeteri kadar büyük bir aşkın ölçüsü olabilirmiş gibi. Böylece –amaçsız, orada burada– bizden öncelikle yalanın, şansın kendisi olan anlamsızlığın bilgisini isteyen şansın çılgın parıltısı yeniden ortaya çıkar.

Ey gülünçlüğün doruğu!... Deliler gibi kendimizi aşkınlığın yalanına adarken, sonsuz bir içkinliğin boşluğundan (anlamsızlığından) nasıl da kaçmak zorundayız! Ama bu yalan çılgınlığıyla içkin büyüklüğü aydınlatır: Bu büyüklük artık saf anlamsızlık, saf boşluk değildir, dolu varlığın özüdür, karşısında aşkınlığın kendini beğenmişliğinin kaybolduğu gerçek özdür. Eğer aşkınlığı önce kurup, sonra yadsımamış, yıkmamış olsaydık, içkinliğin büyüklüğünü hiç bilemeyecektik –*bizim için*, o varolmayacaktı ve belki de bu *kendisi için* varolmanın tek yoludur.

(Bu uzaklığa kadar izlenebilecek miyim?)

Bu yönün, genel olarak algılanan ve ÖZGÜRLÜK sözcüğünün ortaya koyduğu bir ışık tarafından verildiği doğrudur.

Bu da beni derin olarak bağlayan şeydir.

Kaygının, ahlaksal tedirginliğin, bir insanı bu kadar acımasızca paramparça etmesinin bir başka örneği var mıdır bilmiyorum. Şu an bir şey öğretenlerden biri değilim: Kendimdeki her olumlama, bombalanan şehrin üzerindeki bombaların sesi gibi, düzensizlik olarak, toz olarak, inlemeler olarak uzuyor.

Ama, bir halk gibi, geçmiş olay da her defasında çoktan acısının daha ilerisinde bulunur (sinsice kurumuş gözyaşları, kapalı yüzler aydınlanıyorlar ve gülüş yeniden hırıldıyor), böylece "aklın trajedisi" anlamsız çeşitlilik haline dönüşür.

EKLER

I

NIETZSCHE VE NASYONAL SOSYALİZM

Nietzsche idealist ahlaka saldırmıştır. İyilik ve acımayla alay etmiş ve insancıl duyarlılık altına gizlenen ikiyüzlülüğün ve erkeklik eksikliğinin maskesini çıkarmıştır. Proudhon ve Marx gibi, savaşın yararlı yönünü onaylamıştır. Döneminin siyasi partilerinin çok uzağında, "dünyanın efendileri" aristokrasisinin ilkelerini dile getirmiştir. Fırtınalı ve tehlikeli yaşam için tercihini kullanarak bedensel güzelliği ve gücü övmüştür. Liberal idealizmin tersine, bu kesin değer yargıları, faşistleri ona başvurmaya ve anti-faşistleri de onu Hitler'in habercisi olarak görmeye yöneltmiştir.

Nietzsche, şiddete karşı uzlaşımsal sınırların aşılacağı, gerçek güçlerin ölçüsüz yoğunluktaki uyuşmazlıklar içinde çarpışacağı, varolan her değerin maddi açıdan ve kabaca yadsınacağı zamanın yakın olduğunu sezmişti. Sertliği sınırları aşacak bir savaşlar döneminin yazgısını düşündüğünde, ne bu savaşlardan ne pahasına olursa olsun kaçınılması gerektiği, ne de deneyimin insani güçleri aşması gerektiği fikrinde değildi. Ona göre, bu felaketler bile, durgunluğa, burjuva yaşamın yalancılığına, ahlak hocaları sürüsünün mutluluk yalancılığına tercih edilebilirdi. İlke olarak şunu koyuyordu: Eğer insanlar için gerçek bir değer varsa ve basmakalıp ahlakın ve geleneksel idealizmin hükümleri bu gerçek değerin gelişini engelliyorsa, yaşam basmakalıp ahlakı altüst eder. Aynı şekilde Marksistler, bir devrimin şiddetini reddeden ahlaksal önyargıların yüksek bir değer (proleterlerin özgürleşmesi) karşısında boyun eğdiğini biliyorlar. Nietzsche'nin olumla-

dığı değerin, Marksizmin değerinden farklı olarak, evrensel değeri az değildir: İstediği özgürlük bir sınıfın diğerleri karşısındaki özgürlüğü olmayıp, en iyi temsilcilerinin oluşturduğu tür içinde insan yaşamının geçmişin ahlaksal köleliklerine karşı özgürlüğüdür. Nietzsche, artık trajik yazgıdan kaçmayacak, bu yazgıyı sevecek ve bunu tamamen isteğine uygun biçimde temsil edecek, artık kendisine yalan söylemeyecek ve toplumsal köleliğin üstüne çıkacak bir insanı düşlemiştir. Bu tür insan, genelde bir işlevle yani insansal olabilirliğin yalnızca bir bölümüyle aynılaşan güncel insandan farklı olacaktı: Bu kısaca, bizi sınırlayan köleliklerden kurtulmuş *bütün insan* olacaktı. Modern insanla üstün insan arasında olan bu özgür ve egemen insanı Nietzsche tanımlamak istemedi. Çok haklı olarak özgür olan şeyin tanımlanamayacağını düşünüyordu. Hiçbir şey, henüz olmamış bir şeye yer vermekten ve onu sınırlamaktan daha boşuna olamaz: Bunu istemek gerekir ve geleceği istemek, her şeyden önce, geleceğin, geçmişle sınırlanmama ve bilinenin aşılması olma hakkını tamamıyla tanımaktır. Üzerinde ısrarla durduğu geleceğin geçmişe üstünlüğü ilkesiyle,* Nietzsche, ölüm sözcüğü altında yaşamın ve tepki sözcüğü altında düşün lanet okuduğu şeye en yabancı olan insandır. Gerici bir faşistin veya başka bir gericinin fikirleriyle Nietzsche'ninkiler arasında bir farktan daha fazla bir şey vardır: Kökten bir uyuşmazlık. Nietzsche, her hakka sahip gördüğü geleceği sınırlamayı reddetmekle birlikte, bu geleceği belirsiz ve çelişkili önermelerle çağrıştırmış, bu da aşırı karışıklıklara neden olmuştur: "Dünyanın efendileri"nden söz ettiğini ileri sürerek, ona, seçimle ilgili politik terimlerle, ölçülebilir bazı eğilimler atfetmek boşunadır. Onun açısından burada söz konusu olan, olabilirliğin rastlantısal bir canlandırılışıdır. Görkemli olmasını arzuladığı bu egemen insanı, çelişkili olarak, kimi kez zengin ve

* Nietzsche'nin geleceğin geçmişe üstünlüğü fikrinin, daha önce bu kitapta sözünü ettiğim geleceğin şimdiye üstünlüğü fikriyle hiçbir ilgisi yoktur.

kimi kez bir işçiden daha yoksul, kimi kez güçlü, kimi kez köşeye sıkıştırılmış biri olarak kafasında canlandırmıştır. Ona, kurallara karşı gelme hakkı tanıdığı gibi, ondan, her şeye katlanma erdemini istemiştir. Zaten onu genel olarak, iktidardaki insandan ayrı tutuyordu. Hiçbir şeyi sınırlandırmıyordu, bir olabilirlikler alanını yapabildiği kadar özgürce betimlemekle yetiniyordu.

Nietzscheciliği tanımlamak gerekirse, *yaşama*, *idealizme* karşı çıkma hakkı veren doktrinin bu bölümüne takılıp kalmanın çok az ağırlığı olduğunu zannediyorum. Klasik ahlakın reddi, Marksizmin,* Nietzscheciliğin ve Nasyonal Sosyalizmin ortak fikridir. Temel olan tek şey, yaşamın büyük haklarını olumlamasını sağlayan değerdir. Bu yargı ilkesi oluştuktan sonra, ırkçı değerlere mal edilen Nietzscheci değerler bütün olarak tam zıt konuma yerleşmektedir.

– Nietzsche'nin ilk girişimi, entelektüel olarak tüm zamanların en üstün insanları olan Greklere duyduğu bir hayranlıkla başlamaktadır. Üçüncü Reich'da küçültülen kültürün amacı askeri güçken, Nietzsche'ye göre her şey kültüre bağımlıydı.

– Nietzsche'nin yapıtının pek anlamlı özelliklerinden biri, diyonizyak değerlerin, yani sınırsız sarhoşluğun ve heyecanın yüceltilmesidir. Rosenberg'in *XX. Yüzyılın Miti* adlı yapıtında Diyonizos dininin Ari ırkla ilgisi olmadığını söylemesi rastlantı değildir!... Hızla bastırılan eğilimlere rağmen, ırkçılık yalnızca askeri değerleri kabul ediyor: "Gençliğin kutsal tahtalar yerine stadyumlara gereksinimi vardır", diyordu Hitler.

---

* Marksizm, ahlak düzleminde Hegelciliğin devamıdır. Hegel gelenekten önceden ayrılmıştı. Ve Henri Lefebvre, haklı olarak, Nietzsche'nin "bilincinde olmadan, Hegel'in tarihsel diyalektiği içinde bulunan ahlakdışılığın bazen aşırı coşkulu bir basitleştiricisi" olduğunu söylemiştir (H, Lefebvre, *Nietzsche*, s. 136). Lefebvre'in deyişiyle, bu noktada Nietzsche, "açık kapıları devirmekten" sorumludur.

– Geçmişin gelecekle olan zıtlığından daha önce söz etmiştim. Nietzsche tuhaf bir şekilde kendini *geleceğin çocuğu* olarak gösteriyor. Kendisi bu adı vatansız varlığına bağlıyordu. Aslında vatan geçmişin içimizdeki payıdır ve Hitlercilik değer sistemini bunun üzerine, dar olarak yalnızca bunun üzerine inşa etmiştir. Hitlercilik yeni bir değer getirmemiştir. Dünyaya Almanların basitliğini ilan eden Nietzsche'ye, hiçbir şey bunun kadar yabancı değildir.

– Nasyonal Sosyalizmin Chamberlain'den önceki iki resmi habercisi de Nietzsche'nin çağdaşlarıydılar: Wagner ve Paul de Lagarde. Nietzsche takdir edildi ve propaganda tarafından öne çıkarıldı, ama Üçüncü Reich onu, diğer ikisine gerektiğinde yaptığının aksine, kendi bilginlerinden biri olarak değerlendirmedi. Nietzsche Wagner'in dostuydu, ama onun Fransız sevmez, Yahudi düşmanı şovenizminden tiksinerek ondan uzaklaştı. Pangermanist Paul de Lagarde'e gelince, bir metin bu konudaki kuşkuları yok ediyor. Nietzsche, Théodore Fritsch'e şöyle yazar: "Geçen ilkbaharda Paul de Lagarde adındaki bu duygusal ve kendini beğenmiş dikkafalının yapıtlarını okurken ne kadar güldüğümü bir bilseydiniz..."

– Bugün, Yahudi karşıtı aptallığın Hitlerci ırkçılık için sahip olduğu anlama dayanıyoruz. Hitlercilikte Yahudi nefretinden daha temel hiçbir şey yoktur. Nietzsche'nin şu davranış kuralı buna karşı çıkıyor: "Irkların bu küstah üçkâğıtçılığı içinde olan kimseyle görüşmeyin." Nietzsche, hiçbir şeyi Yahudi karşıtlarına olan nefreti kadar açık dile getirmemiştir.

Bu son nokta üzerinde durmalıyız. Nietzsche'nin Nazi pisliğinden temizlenmesi gerekir. Bunun için bazı komedileri ortaya koymalıyız. Bunlardan biri, filozofun bu son yıllara kadar yaşayan (1935'de öldü) öz kız kardeşinin işidir. Nietzsche soyadıyla doğan Bayan Elisabeth Foerster, 2 Kasım 1933'te, Yahudi düşmanı Bernard Foerster ile 1885 yılındaki evliliği nedeniyle erkek kardeşiyle arasında doğan sorunları

unutmamıştı.

Nietzsche'nin kız kardeşine, eşinin partisine olan ve *mümkün olduğunca vurguladığı* tiksintisini ilettiği bir mektup yayınlanmıştı. Oysa 2 Kasım 1933'te Bayan Elisabeth Judas Foerster, Weimar'da, Nietzsche'nin öldüğü evde, Üçüncü Reich'in Führer'i Adolf Hitler'i kabul ediyordu. Bu görkemli ortamda, bu kadın Bernard Foerster'in bir metnini okuyarak ailenin Yahudi düşmanlığını kanıtlıyordu!

4 Kasım 1933 tarihli *Temps* gazetesi şöyle yazıyordu:

"Şansölye Hitler, Essen'e gitmek için Weimar'ı terk etmeden önce ünlü filozofun kız kardeşi Bayan Elisabeth Foerster Nietzsche'yi ziyaret etti. Yaşlı kadın ona, kardeşine ait olan bir kılıçlı bastonu hediye etti. Ona Nietzsche'nin arşivini gösterdi.

"Bay Hitler, Almanya'da Yahudi zihniyetinin yayılmasına karşı çıkan, Yahudi karşıtı eylemci doktor Foerster'in 1879'da Bismarck'a hitaben yazdığı makalenin okunmasını dinledi. Bay Hitler, elinde Nietzsche'nin bastonu ile alkışlar arasında kalabalığın içinden geçti."

Nietzsche, 1887'de Yahudi-karşıtı Théodore Fritsch'e yazdığı küçümseyici mektubu şöyle bitiriyordu: "Ama son olarak, Zerdüşt adı Yahudi-karşıtı insanların ağzından çıktığı zaman ne hissetmemi isterdiniz?"*

* Bu sorunlarla ilgili olarak bkz. Nicolas, *De Nietzsche à Hitler*, 1937. – *Nietzsche et les fascistes. Une réparation* (*Acéphale*, Ocak 1937, Özel sayı). – Henri Lefebvre, *Nietzsche*, 1939 (E.S.I.), s. 161 vd.

II

NIETZSCHE'NİN İÇ DENEYİMİ

Bu kitapta ileri sürülen "deneyimlere" verilen yer, daha önceki iki kitabıma göre daha azdır. Aynı belirginliği de taşımamaktadırlar. Ama bu ancak görünüşte böyledir. Bu kitabın temel ilgisinin ahlaksal kaygı olduğu doğrudur. "Gizemsel durumlar" da birinci derecede önemlidir, çünkü ahlaksal sorun bu durumlarla ilgili olarak ortaya konmuştur.

"Nietzsche üzerine" olan bir kitapta bu durumlara böyle bir yer vermek belki de aşırı görünecektir. Nietzsche'nin yapıtının gizemcilik araştırmalarıyla çok az ilgisi vardır. Buna rağmen Nietzsche bir tür esrimeyle karşılaşmış ve bunu söylemiştir (*Ecce Homo*, Vialatte çevirisi, s. 126).

"Nietzscheci deneyim"in kavranmasına nüfuz etmek istedim. Nietzsche'nin tanrısaldan söz ettiği bölümlerde "gizemsel durumları" düşündüğünü zannediyorum.

1888'de yazdığı bir notta; "Ne kadar çok yeni tanrı hâlâ mümkün! Dinsel içgüdünün, yani tanrı yaratıcı içgüdünün bazen zamansız hareketlendiği ben, her defa ne kadar çok biçimde tanrısallığın esinine sahip oldum!.. Sanki aydan düşüyorlarmış gibi yaşamımızın içine düşen ve hangi noktada yaşlı olunduğunun, hangi noktada yeniden genç olunacağının bilinmediği, zamanın dışına yerleşen bu anların içinde, çok sayıda tuhaf şeyin gözlerimin önünden geçip gittiğini gördüm..." (*Güç İstenci*, II, s.379.)

Bu metni aşağıdaki iki metinle birleştiriyorum:

"Hissedilen derin kavrayışa, heyecana ve sempatiye rağmen, trajik

yapıların yok olduğunu görmek ve *buna gülebilmek*, işte bu tanrısaldır." (1882-1884; *Güç İstenci*, II, s. 380.)

"İlk çözümüm: En yüksek ve en iyi olan şeyin yok olduğunu görmenin trajik *zevki* (çünkü Bütün'e göre çok sınırlı görülüyor); ama bu, yüksek bir 'iyiliği' sezmenin gizemsel bir biçiminden başka bir şey değildir.

"Son çözümüm: En üst iyilik ve en üst kötülük özdeştir." (1884-1885; *Güç İstenci*, II, s. 370.)

Nietzsche'nin bilinen "tanrısal durumları"nın, nesne olarak, trajik bir içeriği (zaman) vardır ve bu durumların devinimi de, gülüşün içerdiği içkinlik içinde aşkın trajik unsurunun emilmesidir. İkinci alıntıdaki *Bütün'e göre çok sınırlı*, aynı devinime bir göndermedir. *Önceden sezmenin gizemsel biçimi*, gizemsel felsefe anlamında değil de deney anlamında, hissetmenin gizemsel biçimi anlamına gelecektir. Durum böyleyse, uç durumların gerilimi, *yüksek bir "iyilik"* arayışı olarak verilecektir.

En üst iyilik ile en üst kötülük özdeştir ifadesi, aynı zamanda, bir deneyim verisi (bir esrime nesnesi) olarak da anlaşılabilir.

Nietzsche'nin kendi uç durumlarına verdiği önem özellikle şu notta vurgulanmıştır: "Yeni güç duygusu: Gizemsel durum; ve en açık akılcılık, bu duruma ulaşmak için en gözü pek yoldur. – Felsefe, olağanüstü bir şekilde *yükselmiş* bir ruh durumunun dışa vurumudur" (*Güç İstenci*, II, s. 380). Gizemsel durumu göstermek için kullanılan *yükselmiş* durum ifadesi daha önce *Şen Bilgi*'de vardı (Krş., s. 111).

Başka bölümlerle birlikte bu bölüm de, Nietzsche'nin getirdiği ikircilliği kanıtlıyor: Nietzsche sürekli güçten söz ederken verme gücünü düşünüyordu. Aslında (aynı döneme ait) başka bir nota da değinmeliyiz: "Gizemcinin tanımı: Kendi mutluluğundan yeteri kadarına ve aşırısına sahip olan ve *onu vermek* istediğinden dolayı, kendi mutluluğu için bir dil arayan kişi" (1884; *Güç İstenci*, II, s. 115). Ni-

etzsche bu şekilde, Zerdüşt'ün kısmen kaynaklandığı bir devinimi tanımlıyor. Diğer taraftan, güce yaklaşan gizemsel durum, daha doğru bir deyişle, verme arzusu durumudur.

Bu kitabın şu derin anlamı vardır: Uç durum insan istencinden kaçsa da (insan eylem, tasarı olduğu sürece) bu durumdan ancak durumun doğası değiştirilerek söz edilebilir. Ama bu yasağın kesin değeri, yalnızca isteyen kişiyi, konuşan kişiyi paramparça eder: Yapamadığı sırada, aslında onun istemesi ve konuşması gerekir. Ve ben de, *kendi mutluluğumdan yeteri kadarına ve aşırısına sahibim.*

III

İÇ DENEYİM VE ZEN MEZHEBİ

Budist mezhebi *zen*, Çin'de VI. yüzyıldan beri vardır. Bugün Japonya'da yaygındır. Japonca bir sözcük olan *zen*, Budist meditasyonu ifade eden Sanskrikçe *dhyâna* sözcüğünün karşılığıdır. *Yoga* gibi *dhyâna* da esrime amaçlı bir soluk alma egzersizidir. *Zen* yumuşak biçimleri açıkça küçümseyişiyle olağan yollardan ayrılır. *Zen* dindarlığının temeli, amacı *satori* olarak adlandırılan bir aydınlanma anı olan bir meditasyondur. Kavranılabilir hiçbir yöntem *satori*'ye ulaşmayı sağlayamamaktadır. *Satori*, öngörülemeyen bir tuhaflığın harekete geçirdiği ani bir rahatsızlık, bir açılıştır.

Efendisi Quei-chan'ın öğretisini göstermeyi reddettiği Sian-ien umutsuzluğa düşmüştü. "Bir gün otları yolarken ve toprağı süpürürken, fırlattığı bir çakıltaşı bir bambuya çarptı: Çarpmayla oluşan ses ruhunu beklenmeyen bir şekilde *satori* durumuna yükseltti. Quei-chan tarafından sorulan soru aydınlanmıştı; sevinci sınırsızdı: Bu sanki, *kaybettiği bir akrabasını bulması gibiydi*. Üstelik, efendisi onu eğitmeyi reddettiği zaman terk ettiği büyüğünün iyiliğini de anlamıştı. Çünkü şimdi, eğer Quei-chan ona olayları açıklayacak ölçüde iyilikten yoksun olsaydı, bu olayın gerçekleyemeyeceğini biliyordu." (Suzuki, *Zen Budizmi Üzerine Denemeler*, 1944, II, s. 29-30.) *Kaybettiği bir akrabasını bulması gibiydi* sözcüklerinin altını ben çizdim.

"... tetik düştüğünde, kafada bulunan her şey volkanik bir püskürtme gibi patlıyor veya bir yıldırım gibi fışkırıyordu. Zen buna 'kendi evine dönmek' diyor"... (Suzuki, II, s. 33.)

Satori, "tam telaffuz edilmemiş sesin duyumundan, kavranılamayan bir saptamadan, açan bir çiçeği gözlemekten veya önemsiz ve günlük herhangi bir olayla karşılaşmaktan (düşmek, bir hasırı sarmak, bir yelpaze kullanmak, vs.) kaynaklanabilir." (Suzuki, II, s. 33.)

Bir keşiş *satori*'ye "avluda yürürken sendelediği sırada" ulaştı. (Suzuki, III, s.253.)

"Ma-tsou, Pai-tchang'ın burnunu sıktı..." ve onun zihnini açtı. (Suzuki, II, s. 31.)

Zen ifadesi çoğu zaman şiirsel bir biçim alır.

Iang Tai-nien şöyle yazıyor:

"Kuzey Yıldızı'nın içine gizlenmek istiyorsanız.

"Arkanızı dönünüz ve ellerinizi Güney Yıldızı'nın arkasında birleştiriniz."

(Suzuki, II, s. 40.)

IUN-MEN'İN VAIZLARI. – "Bir gün... şöyle der: 'Bodhisatya Vasudeya hiçbir neden yokken bir bastona dönüştü.' Bunun üzerine kendi bastonuyla yere bir çizgi çizer ve devam eder: 'Kum tanecikleri kadar çok olan tüm Budalar, her türlü saçmalıktan söz etmek için buradalar.' Daha sonra salonu terk eder. Başka bir kez şöyle der: 'Şu ana kadar tutunduğum tüm önermeler sonuç olarak ne hakkındadır? Bugün, yeniden, kendime yardım etme gücüm olmadığından, bir kez daha sizinle konuşmak için buradayım. Bu geniş evrende, sizin önünüze çıkan veya sizi köle yapan bir şey var mıdır? Eğer bir gün en küçük bir şey, bir toplu iğne noktası kadar küçük bile olsa, yolunuzun üzerine çıkarsa veya yolunuzu tıkarsa, onu kaldırıp bana getirin!.. Farkında olmadan benim gibi bir ihtiyara kendinizi bırakırsanız, hemen kaybolursunuz ve bacaklarınızı kırarsınız...' – Başka bir kez: 'Bakınız!

Hiçbir yaşam dayanamıyor!' Bunu söylerken, düşer gibi yapar. Ve sonra sorar: (Anlıyor musunuz? Anlamıyorsanız, bu bastondan sizi aydınlatmasını isteyiniz!' " (Suzuki, II, s. 203-206.)

IV

JEAN-PAUL SARTRE'A YANIT*

("İÇ DENEYİM"in savunusu)

Benim yazım tarzımda şaşırtan şey, dünyayı aldatan ciddiliktir. Bu ciddilik yalancı değildir, ama ciddiliğin ucu gülüşme içinde eriyorsa buna ben ne yapabilirim? Kavramların ve duyguların (ruh durumlarının) çok büyük olan devingenliği, dolambaçsız ifade edildiğinde, daha yavaş olan okuyucuya kavrama (sabitleme) olanağını vermez.

Sartre benim için şöyle diyor: "... Bilgisizliğin içine gömüldüğü andan itibaren, bu şekilde ulaştığı şeyi göstermeyi ve sınıflandırmayı sağlayacak her kavramı reddediyor: 'Kararlı bir şekilde 'Tanrı'yı gördüm' deseydim, gördüğüm şey değişecekti. Kavranılamaz olan bilinmezin yerine –beni kendi önünde yabanıl ve özgür bırakırken benim önümde yabanılca özgür olan bilinmezin yerine– ölü bir nesne olacaktır ve bu 'tanrıbilimcinin nesnesidir." – Buna rağmen her şey bu kadar açık değil: Şimdi de şunu yazıyor: "Tanrısallıkla ilgili öyle çılgın bir deneyimim var ki bundan söz edersem benimle alay edilecektir," ve daha sonra: "Tanrı benim gibi bir aptalla yüz yüze konuşuyor"... Nihayet, tüm bir tanrıbilimi içeren tuhaf bir bölümün başında bize, hâlâ Tanrı'yı adlandırmayı reddedişini açıklıyor, ama oldukça farklı bir biçimde: "İnsanı Tanrı'dan söz etme konusundaki tüm olabilirlikten yoksun bırakan şey, özde insan düşüncesinin içinde, Tanrı'nın, insan yorgun, uykuya ve barışa susamış olduğu sırada zorunlu

---

* *Cahiers du Sud*'un 260-262 (Ekim-Aralık 1943) sayısında yer alan *İç Deneyim*'in bir eleştirisi olan *Yeni Bir Mistik* başlıklı yazıya verilen yanıt.

olarak insana uygun hale gelmesidir." Artık burada, tanrıtanımazlık ve inanç arasında kararsız kalmış bir Agnostiğin [bilinemezcinin] kuşkuları söz konusu değildir. Burada konuşan gerçek bir gizemci, Tanrı'yı gören ve onu görmemiş olanların çok fazla insansal dilini reddeden bir gizemcidir. Bu iki bölüm arasındaki mesafenin içinde Bay Bataille'in tüm kötü niyeti vardır..."

Sartre'in karşı çıkışı özü ortaya çıkarmama yardım ediyor. İnsanların sahip olduğu ve Tanrı deneyimi olarak adlandırdıkları bu özel deneyimin, adlandırılarak saptırıldığını düşünüyorum. Bunun için bir şeyin temsil edilmesi yeterlidir, önlemler bunu değiştiremez. Aksine, ad bir yana bırakıldığında, tanrıbilim kaybolur ve yalnızca anı olarak var olur: Deneyim umutsuzluğa varmıştır.

Sartre, kitabımdan yola çıkarak, zihin hareketlerimi, çok güzel bir şekilde benim içeriden yapabileceğimden (heyecanlıydım) daha iyi yaparak budalalıklarımı dışarıdan vurgulayarak betimlemektedir: Kayıtsız bir bilinçlilik tarafından görülmüş ve incelenmiş olan bu hareketlerin acı veren yapısının gülünç bir şekilde suçlandığını söylemeliyim:

"... Atlatamadığı bu işkenceye, diyor Sartre, aynı zamanda katlanamıyor. Ama eğer bu işkenceden başka hiçbir şey yoksa? Bu durumda, kurnazca değiştirilecek olan bu işkencenin kendisidir. Yazarın kendisi bunu itiraf ediyor: "Korkuyu zevke çevirme sanatını öğretiyorum". Ve işte kaydırma: Hiçbir şey bilmiyorum. Güzel. Bu, bilgilerimin burada durduğu ve daha ileriye gitmediği anlamına geliyor. Öte tarafta hiçbir şey yok, çünkü hiçbir şey bildiğimden başka bir şey değil. Peki ya bilgisizliğimi tözleştirirsem? Ya onu bilgisizliğin gecesine dönüştürürsem? İşte bilgisizliğim olumlu hale geldi: Ona dokunabilirim, onun içinde eriyebilirim. "Bilgisizliğe ulaşıldıktan sonra, mutlak bilgi artık diğerleri gibi bir bilgidir." Dahası: Onun içine yerleşebilirim. Geceyi hafifçe aydınlatan bir ışık vardı. Şimdi gecenin

içine çekildim ve ışığı *gecenin görüş açısından* göz önüne alıyorum. "Bilgisizlik açığa çıkarır. Bu önerme doruktur, ama şu şekilde anlaşılmalıdır: Açığa çıkarır, o halde şu ana kadar bilginin gizlediği şeyi *görüyorum*, ama eğer görüyorsam, *biliyorum*. Gerçekten de, biliyorum, ama bildiğim şeyi hâlâ bilgisizlik açığa çıkarıyor. Eğer anlamsızlık anlamsa, anlamsız olan anlam kaybolur ve yeniden anlamsız olur (olabildiğince aralıksız)." Yazarımız hazırlıksız ve ansızın yakalanmıyor. Bilgisizliği tözleştiriyorsa, bunu ihtiyatla yapıyor: Bir şeyin değil, bir hareketin tarzıyla. Geriye oynanan oyun kalıyor; önceden *hiçbir şey* olan bilgisizlik her vuruşta bilginin öte tarafı haline geliyor. Bay Bataille bunun içine atlarken birdenbire kendini *aşkınlığın tarafında* buluyor. Kaçıyor. Tiksinti, utanç, mide bulantısı bilginin tarafında kalıyor. Böylelikle şunu rahatça söyleme durumuna geliyor: "Ne düşüşte, ne de uçurumda ortaya çıkan bir şey vardır." Çünkü önemli olan ortaya çıkmıştır: Benim iğrençliğim bir anlamsızlıktır ve bu anlamsızlığın bir anlamsızlığı vardır (ki bu hiçbir şekilde ilk anlama geri dönüş değildir). Bay Bataille tarafından aktarılan Bay Blanchot'nun bir metni bize yutturmacayı keşfettirecektir: "Gece ona herhangi bir başka geceden daha karanlık, daha korkunç göründü, sanki gece gerçekten artık düşünmeyen düşüncenin, *ironik olarak düşünceden başka bir nesne gibi ele alınan düşüncenin* yarasıymış gibi." – Ama Bay Bataille tam da bilgisizliğin düşünceye içkin olduğunu görmek istemiyor. Bilmediğini düşünen bir düşünce de hâlâ bir düşüncedir. Sınırlarını içeriden keşfeder, yine de yukarıdan uçmaz. Bu, bir ad verme bahanesiyle hiçlikten bir şeyler oluşturmak gibidir. – Zaten yazarımız buraya kadar gidiyor. Bunun için fazla çaba gerekmiyor. Siz ve ben, teklifsizce şunu yazıyoruz: "Hiçbir şey bilmiyorum." Ama bu *hiçbir şeyi* tırnak içine aldığımı varsayalım. Bay Bataille gibi şunu yazdığımı varsayalım: "Ve özellikle 'hiçbir', 'hiçbir şey' bilmiyorum." İşte tuhaf bir görünüm alan bir hiçbir şey: Ayrılıyor ve tecrit oluyor,

kendi aracılığıyla var olmaktan uzak değil. Şimdi onu bilinmez olarak adlandırmak yeterli olacaktır ve sonuca böylece ulaşılır. Hiçbir şey, hiçbir şekilde varolmayandır; bilinmez, benim için hiçbir şekilde varolmayandır. Hiçbir şeyi bilinmez olarak adlandırmakla, onu, özü bilgimden kaçmak olan bir varlık haline getiriyorum; ve hiçbir şey bilmediğimi eklersem bu, bu varlıkla, bilgiden başka bir araçla iletişime girdiğim anlamına gelir. Burada da yine, yazarımızın atıfta bulunduğu Bay Blanchot'nun metni bizi aydınlatacaktır: "O halde bu boşluk aracılığıyla birbirlerine karışanlar bakış ve bakışın nesnesidir. Hiçbir şey görmeyen bu göz sadece bir şeyi kavramıyor, aynı zamanda görmesinin nedenini kavrıyordu. *Görmemesine neden olan şeyi bir nesne gibi görüyordu.*"* İşte Bay Bataille'in Tanrı adını kimi kez verdiği, kimi kez reddettiği, bu yabanıl ve özgür bilinmez. Bu, tözleşmiş saf bir hiçliktir. Son bir çaba ve hâlâ bizi korumaktan başka bir şey yapmayan bu gecenin içinde biz de eriyeceğiz: Öznenin karşısında *nesneyi* yaratan bilgidir. Bilgisizlik, "nesnenin ve öznenin yokoluşudur, öznenin nesneye sahip olmasına varmamanın tek yolu budur." Geriye "iletişim" kalıyor: Bunun anlamı, gecenin her şeyi emmesidir. Bay Bataille kendi elleriyle evrensel bir nesne inşa etmiştir: Gece. Ve yazarımıza, Hegel'in Schellingsel mutlak hakkında söylediğini uygulama zamanı geldi: "Geceleyin, tüm inekler siyahtır." Kendini geceye bırakma çok güzel görünüyor. Bundan hiç kuşkum yok. Bu, *hiçbir şey*'in içinde erimenin bir yoludur. Ama Bay Bataille –biraz önce olduğu gibi burada da...– 'her şey' olma arzusunu tatmin ediyor. 'Hiçbir şey', 'gece', 'açığa çıkaran bilgisizlik' sözcükleriyle bizi yalnızca, panteist küçük bir esrimeye hazırlamıştır. Poincaré'nin Riemann geometrisi için söylediği sözü anımsayalım: Riemann düzlemi tanımının yerine, Öklid dairesinin tanımını koyun, Öklid geometrisine varırsınız. Anlaştık. Spinoza'nın sistemi beyaz bir panteizm iken, Bataille'nin sis-

* Altını çizen Sartre'dır.

temi siyah bir panteizmdir."

Bununla birlikte bu noktada yeniden Sartre'a dönmeliyim: Sınırsız taşkınlığım beni her türlü durma olasılığından baştan mahrum bırakmışsa, benim için, *siyah bir panteizm demesi* gerekirdi... Ama kendimi yavaş düşüncenin bu suçlayıcı ışığında görmekten memnunum. Kuşkusuz ben de bu kaçınılamaz zorlukları (hangi biçimde olursa olsun) görüyorum –*düşüncem, düşüncemin devinimi bu zorluklardan yola çıkıyor*– ama bu, hızlı bir trenden fark edilen manzara gibidir ve her zaman gördüğüm şey, hareketin içinde erimeleridir, bir felaket hızlılığını hızlandıran diğer biçimler içinde yeniden doğmalarıdır. O halde bu koşullar içinde egemen olan şey, acı verici bir baş dönmesi duyumudur: Oluşan ve bozulan (açılan ve kapanan) varlığın derin özünün bu perspektifleri içindeki soluk kesen aceleci koşum, hiçbir zaman düşüncemin boşluğunu ve budalalığını hissetmemi engellemiyor, ama son sınır, beni estiren boşluğun düşünceme tam sağlamlığını verdiği ve bana sağladığı esrime ile anlamsızlığın anlam hakkını elde ettiği andır. Eğer anlamsızlık aslında beni esritirse, şu anlamı alır: *Anlamsızlık beni esritsin*: Bu kendinden geçiş içinde anlamı kaybetmek *iyidir* – o halde onu kaybetmenin bir anlamı vardır. Bu yeni anlam görünür görünmez, dayanıksızlık ortaya çıkar, anlamsızlık yeniden içimi boşaltır. Ama anlamsızlığın geri dönüşü, genişlemiş bir esrimenin çıkış noktasıdır. Buna karşın, hiçbir devinimin çıldırtmadığı, esritmediği Sartre, bunları hissetmeden, acımı ve esrimemi dışarıdan değerlendirerek, makalesini boşluğun üzerinde durarak *tamamlıyor*: "Bay Bataille'in bizi çağırdığı coşkuların, bunlar yalnızca kendilerini bağlamıyorlarsa, yeni girişimler örgüsüne yerleşmek ve yeni amaçlara doğru kendini aşacak yeni bir insanlığı oluşturmak için katkıda bulunmak zorunda değilseler, bir bardak içki içmekten veya bir plajda güneş altında ısınmaktan daha fazla değerleri yoktur." Bu doğrudur, ama ısrar ediyorum: Tam da böyle oldukları –boş bıraktıkları– için, korku

perspektifiyle bende süregidiyorlar. *İç Deneyim*'de betimlemeye çalıştığım şey, her türlü durma olanağını kaybederek, eleştiri harekete *dahil edilmediğinden*, dışarıdan onu durdurduğunu zanneden bir eleştiri darbesiyle kolaylıkla düşen bu harekettir. Baş döndürücü düşüşüm ve bu düşüşün zihnin içine soktuğu *farklılık*, bunu kendinde denemeyen biri tarafından kavranılamayabilir: Böyle olunca da, Sartre'ın yaptığı gibi, birbiri ardına, Tanrı'ya ulaşmak ve boşluğa ulaşmak şeklinde eleştirilebilirim! Bu çelişkili eleştiriler benim düşüncemi destekliyor: *Hiçbir zaman bir yere ulaşmıyorum.*

Bu nedenle düşüncemin eleştirilmesi çok zor. Ne söylenirse söylensin, yanıtım önceden verilmiştir: Şimdi olduğu gibi, iyi yapılan bir eleştiriden çıkarabileceğim tek şey, sarhoşluktan yola çıkan yeni bir kaygı aracıdır. Bu kadar gülünç yönleri olan kaçışımın hızlanması içinde duramıyordum: Sartre buraya yeniden dönmemi sağlıyor... Bu, sonuçsuzdur.

Bununla birlikte, davranışımın kolaylığından şu apaçık güçsüzlük çıkıyor:

"Yaşam, demiştim, ölümün içinde, ırmaklar denizin ve bilinen bilinmezin içinde kaybolacaktır" (*İç Deneyim*, s. 121). Ve ölüm yaşam için (deniz seviyesi su için) kolaylıkla erişilen sondur. Bir kuşkuyu ortadan kaldırmak zorunda olacağım bir arzuya neden sahip olayım? Deniz gibi kendi içimde kayboluyorum: Sel sularının gürültüsünün bana doğru geldiğini biliyorum! Keskin bir zekânın bazen gizler göründüğü şeyi, yalnızca önemsiz bir parçası olduğu büyük aptallık, ortaya çıkarmakta gecikmeyecektir. Okunan şeylerin tutarsızlığının gerçekliği, en bilge yapıların yıkılabilirliği, kitapların derin gerçeğini oluşturur. Gerçekten olan şey, görünüş sınırladığı için, bilinçli bir düşüncenin gelişiminden çok genel donukluk içindeki yok oluştur. Bir kitabın görünüşteki hareketsizliği bizi aldatır: Her kitap aynı zamanda nedeni olduğu yanlış anlaşılmaların toplamıdır.

Öyleyse, neden kendimi bilinç çabaları içinde tüketeyim? Yazı yazarken ancak kendime gülebilirim (gülüş de ona uygun olmasaydı, bir tümce bile yazar mıydım?). Her şey kendiliğinden oluyor: İşe yapabileceğim en büyük kesinliği getiriyorum. Ama düşüncenin kendi içinde parçalanabilir olduğu ve özellikle amaçlara tam da başarısızlıkla ulaşılmanın gerçekliği duygusu, huzurumu alıp götürüyor ve beni, kesin düzenliliğe uygun gevşemeden yoksun burakıyor. Aşırı özgürlüğe adanmış olarak, *rastlantılara bağımlı olarak düşünüyor ve kendimi ifade ediyorum.*

Kuşkusuz, rastlantıya bir pay ayırmak zorunda olmayan kimse yoktur. Ama bu pay en küçüğüdür ve mümkün olduğu kadar az bilinçli olanıdır. Kararlı bir şekilde özgürce giderken, düşüncemi hazırlıyorum, nasıl ifade edeceğime karar veriyorum, ama istediğim gibi kendimden yararlanamıyorum. Zekâmın devinimi bile serbestleşmiştir. En küçük bir düzeni, görece bir bilgiyi, başkalarına, mutlu rastlantıya, gevşemenin kaçıcı anlarına borçluyum. Ve geri kalan zaman... Düşüncem böyle kazanıyor –düşüncemin imha edildiği ölçüde daha iyi ulaştığı– nesnesiyle uyum içinde olduğunu, ama kendini iyi tanımadığını zannediyorum. Düşüncenin aynı anda bütünüyle hem aydınlanması ve hem de yok olması gerekiyor... Aynı varlığın içinde, kurulması ve yıkılması gerekiyor.

Sonunda ileri sürdüğüm bu şey bile kesin değil. En kesinleri bile hâlâ rastlantıya bağımlılar: Buna karşılık, düşünce işleyişine içkin gereksinim çoğu zaman beni uzaklara sürüklüyor. Zekânın karşılaştığı büyük zorluklardan biri de, bu düşüncelerin devamını zaman içinde düzenlemektir. Verili bir anda, düşüncem takdir edilebilir bir kesinliğe ulaşıyor. Ama bu düşünceyi dünkü düşünceme nasıl bağlayacağız? Dün, bir anlamda başka biriydim, başka kaygılara yanıt arıyordum. İkisinin birbirine uyumu mümkün, ama...

Bu tür yetersizlikler içinde, en çok, genelde insansal hava veren

yoksulluklardan rahatsız oluyorum: İnsansal olan, içimizdeki boyun eğilen, ama buna rağmen hiçbir zaman kabul edilmeyen tatminsizliğe bağlanır; bu tatminsizlikten, tatmin olarak uzaklaşıyoruz, tatmini aramayı reddederek uzaklaşıyoruz. Sartre benimle ilgili olarak *Sisyphos söyleni*'ni anımsatmakta haklıdır, ama benim durumumun burada tümüyle insana ait olduğunu düşünüyorum. Bizden beklenen şey mümkün olduğu kadar uzağa gitmek ve ulaşmamaktır. İnsansal olarak eleştirilebilir kalan şey, aksine, ancak tamamlanacağı ana bağlı olduğunda anlamı olan bir girişimdir. Daha uzağa gidebilir miyim? Tüm çabalarımın eşgüdümünü beklemeyeceğim: Daha uzağa gidiyorum. Risk alıyorum: Benim arkamdan serüvene girmemekte özgür olanlar, çoğu zaman bu özgürlükten yararlanıyorlar! Eleştirmenler tehlike konusunda uyarıda bulunurlarken haklılar. Ama ben dikkati daha büyük bir tehlike üzerine çekmek istiyorum: Yalnızca bilginin *sonuca varmasına* uygun olan bu yöntemlerin sınırladıkları şeylere, ulaşılamaz olan bir *bütünün* görece sakatlanmış, *parçalanmış* varlığını atfetme tehlikesi.

Bu bilindikten sonra, kendi tavırlarımı savunacağım.

İç deneyim'den söz etmiştim: Bu, bir konunun anlatımıydı, bu deneyimin içsel verilerine doğru ilerlerken bu belirsiz başlığa dayanmayı düşünmüyordum. Bilgiyi ancak keyfi olarak, bir özne sezgisinden çıkardığımız şeye indirgeyebiliriz. Bunu ancak doğmakta olan bir varlık yapabilir. Ama biz tam da (yazan) ancak onu dışarıdan gözlemleyerek (çocuk bizim için yalnızca bir nesnedir) doğan varlık için bir şeyler biliriz. Yaşamsal *continuum*'dan (gebe kalma ve doğumumuz) itibaren *ayrılma* deneyimi, *continuum*'a dönüş (ilk cinsel heyecanda ve ilk gülüşte) bizde belirgin bir anı bırakmıyorlar; biz olan varlığın çekirdeğine ancak nesnel işlemler arasından varıyoruz. *Tinin gelişmiş bir görüngübilimi*, özne ile nesnenin kaynaşması ile birlikte öznelin ve nes-

nelin üst üste çakışmasını da varsaymaktadır.* Bu, ayrık bir işlemin yalnızca yorgunluk dolayısıyla kabul edilebilir olduğu anlamına geliyor (örneğin, tüm devinimi açıklama eksikliği nedeniyle gülüşe ilişkin yaptığım açıklama – tam anlamıyla bir felsefe olmayan bir gülüş kuramı yoktur ve aynı şekilde gülüş kuramı olmayan tam felsefe de yoktur...). Ama tam da, bu ilkeleri koyarken, bunları izlemeyi reddetmek zorundayım: Düşünce bende uyumsuz parıltılarla oluşuyor ve hareketinin düşünceye yaklaştırdığı sondan amaçsızca uzaklaşıyor. Bu şekilde insansal güçsüzlüğü –veya kendi güçsüzlüğümü– açıklayıp açıklamadığımı bilmiyorum... Bilmiyorum, ama dışarıyla yetinen sonuca bile ulaşmak için çok az umudum var. Felsefeyi kendi yaptığım şey haline getirmenin bir yararı yok mudur: Gecenin içindeki parıltı, kısa bir anın dili?... Belki de bu konuda son an, yalın bir gerçeği taşıyordur.

Dolambaçlı bir yolla bilgiyi istemekle, evrenin her şeyi haline gelmeye yöneliyorum: Ama bu hareket içinde, tam bir insan olamam, kendimi özel bir amaca bağımlı kılıyorum: Her şey haline gelmek. Kuşkusuz, eğer her şey haline gelebilseydim, aynı zamanda tam insan olurdum, ama *çabamın içinde* ondan ayrılıyorum; tam insan olmadan her şey haline nasıl gelinir? Ancak yüzüstü bırakarak tam insan olabilirim. İstencimle tam insan olamam: İstencim, ister istemez tamama erme istencidir! Ama eğer mutsuzluk (veya şans) yüzüstü bırakmamı gerektirirse, bu durumda *hiçbir şeye bağımlı olmayan* tam insan *olduğumu* bileceğim.

Diğer bir anlatımla, pratik amaçların ötesindeki bir bilginin istencine bağlı başkaldırı anı, sınırsızca uzatılamaz: İnsan, evrenin her şeyi olmak için, kendi ilkesine sırt çevirmek zorundadır: Kendi varlığı-

* Bu, Hegel'in görüngübiliminin temel gereksinimidir. Bu gereksinime yanıt verme eksikliği nedeniyle, modern görüngübilim, insanların devingen düşüncesi için diğerleri gibi bir andır: Kumdan bir şato, herhangi bir serap.

nın ötesine uzanmak dışında, kendinin hiçbir şeyini kabul etmemek. Ben olan bu varlık, varlığın başkaldırısıdır, belirsiz *arzudur*: Tanrı onun için, bir evreden başka bir şey değildir ve işte ölçüsüz bir deneyle büyümüş olarak, gülünç bir biçimde bir kazığa oturmuştur.

V

HİÇLİK, AŞKINLIK, İÇKİNLİK

Yöntemim sonuç olarak katlanılamaz bir düzensizliğe sahiptir (özellikle benim için!). Eğer yapılabilseydi buna bir çare bulurdum... Ama şimdiden sözcüklerin anlamını kesinleştirmek istiyorum.

Hiçlik benim için bir varlığın sınırıdır. Tanımlanan sınırların –zaman içinde, uzam içinde– ötesinde bir varlık artık yoktur. Bu varlık–olmayan bizim için anlamla doludur: *Yok edilebileceğimi* biliyorum. Sınırlı varlık yalnızca özel bir varlıktır, ama (varlıkların bir toplamı olarak anlaşılan) varlığın bütünlüğü var mıdır?

Varlığın *aşkınlığı* temel olarak bu hiçliktir. Varlık, bir anlamda hiçliğin bir verisi olarak hiçliğin ötesinde belirirse, o zaman bir nesne bizi aşkınlaştırır.

Aksine, öncelikle bende ortaya çıkan varoluşun yayılımını onda kavradığım ölçüde, nesne benim için *içkin* hale gelir.

Diğer taraftan, bir nesne aktif olabilir. Diğerlerini ölümle tehdit eden bir varlık (gerçekdışı veya değil, bir insan, bir tanrı, bir devlet), ondaki aşkınlık özelliğini ortaya çıkarır. Özü, bana, sınırlarımın tanımladığı hiçliğin içinde verilmiştir. Etkinliği onun sınırlarını tanımlar. O, hiçlik terimleriyle ifade edilen şeydir; onu hissedilir hale getiren biçim üstünlüğün biçimidir. Eğer ona gülmek istiyorsam, hiçliğe de gülmek zorundayım. Ama buna karşılık, eğer hiçliğe gülüyorsam, ona da gülerim. Hiçlik gülüşün nesnesi olduğundan, gülüş içkinlik tarafındadır, ama böylece bir yok etmenin de nesnesi olur.

Ahlak, bizim ahlakımızın (kutsal olarak sunulan insanlık, tanrılar veya Tanrı, Devlet) hiçliği üzerine kurulan varlığın iyiliğine çağrışım yaptığı ölçüde aşkındır.

Doruk ahlakı, eğer mümkünse tersini gerektirir: Hiçliğe gülmemi gerektirir. Ama bunu bir üstünlük adına yapmadan: Ülkem için ölürsem, doruğa doğru yönelirim, ama ona ulaşamam: Benim hiçliğimin ötesinde olan ülkemin iyiliğine hizmet ederim. İçkin bir ahlak, eğer mümkünse nedensiz ölmemi, ama herhangi bir şey adına onu gerekli kılmamı isteyecektir: Gülmem gereken hiçbir şey adına! Ama buna gülerim: Artık hiçbir gereklilik yoktur!.. Gülmekten ölünmesi gerekiyorsa, bu ahlak dayanılmaz bir gülüşün devinimi olur.

VI

GERÇEKÜSTÜCÜLÜK VE AŞKINLIK

Bu kitapta Andre Breton'dan söz ettiğimde (sayfa ...), gerçeküstücülükten aldığım şeyi hemen söylemek isterdim. Kötü yönde bir tümce kullandıysam, egemen bir çıkara karşı çıkmak içindir.

Zarfa değil mazrufa bakan herkes, sorularımın içinde, gerçeküstücülüğün bağımlı olduğu ahlaksal bir sorgunun izinin sürüldüğünü ve yaşadığım ortam içinde, gerçeküstücü hoşgörüsüzlüğü tanımışsa, bu sorgunun sürdüğünü görür. Breton'un nesne arayışı içinde kaybolması mümkündür. Dışarıyla ilgili kaygısı onu aşkınlıkta durdurmaktadır. Yöntemi onu, değerin ait olduğu *nesnelerin* bir durumuna bağlamaktadır. Dürüstlüğü ondan kendini yok etmesini, nesnelerin ve sözcüklerin hiçliğine kendini adamasını istemektedir. Hiçlik aynı zamanda sahtedir: Bir rekabet oyununun içine sokar, çünkü hiçlik üstünlük biçiminde varlığını sürdürür. Gerçeküstücü nesne öz olarak, saldırı halindedir: Yok etme görevi vardır. Kuşkusuz köleleşmez, saldırması *nedensiz, bir hiç* içindir. İçkinlik istencinin varlığından kuşku duyulmayan yaratıcıyı aşkınlık oyununun içine alır.

Gerçeküstücülüğün ifade ettiği hareket, belki de artık nesnelerin içinde değildir. Kitaplarımın içindedir (bunu ben söylemezsem kim fark edecekti?). Boş bir üstünlüğü yok etmek için kendini sunan aşkın nesnelerin konumundan, içkinliğe bir kayış ve *meditasyonların* tüm büyücü etkinlikleri doğar. Daha içten bir parçalanma, daha tuhaf bir altüst oluş, kendinin sınırsız olarak sorunlaştırılması. Kendinin ve aynı zamanda her şeyin.

Georges Bataille

Nietzsche Üzerine

Kant'tan beri hiçbir filozof modern düşünceyi Nietzsche kadar etkilememiştir. Pedagojiden sanata, edebiyattan felsefeye bütün alanlarda halen yanıtı kesin verilememiş sorular bırakmıştır Nietzsche.
Bataille da yaşamını allak bullak etme pahasına Nietzsche'nin sorularının izini sürüyor ve bunlara yenilerini ekliyor. Bir düşüncenin içkinleştirilmesinin mükemmel bir örneğini verirken, bir yandan da Nietzsche hakkındaki yanlış anlamaları yorumluyor.

2. BASKI

ISBN 975-7942-94-4

9 789757 942948